

کارنامه نشر دینی در مغرب

اشاره:

مغرب اقصی که جزء قلمرو منطقه بزرگ غرب اسلامی محسوب می‌شود در منتهی الیه شمال غربی قاره آفریقا قرار دارد. این خطه دیرزمانی پل ارتباطی جهان اسلام و غرب محسوب می‌شده است و هم‌اکنون از حیث کثرت منابع، از مهمترین مناطق دار اندلس اسلامی به شمار می‌آید و از نظر تولید کیفی اندیشه در جهان عرب سهم قابل توجهی دارد. عمده مراکز انتشاراتی و مؤسسات دولتی این کشور به مسائل و موضوعات عام قرآنی، حدیثی، تاریخ اسلام، اصول فقه، فقه مالکی، فرهنگ و تمدن اسلامی اندلس، رجال و سرگذشت نامه و از این قبیل می‌پردازند. دیگر مؤسسات و مراکز شخصی و یا وابسته به جمعیتها و احزاب نیز در حوزه نشر دینی فعال اند و بخش قابل توجهی از فعالیت‌های آنان متوجه مسائل معاصر اسلامی است که می‌توان از آن به جنبش تجدید، احیا و نوگرایی اسلامی تعبیر کرد. این جنبش در دو دهه اخیر در زمینه نشر کتاب و مجلات اسلامی فعال شده و ارتباطات وثیقی با دیگر مراکز و مؤسسات نشر در شرق اسلامی و عربی برقرار کرده است و حتی آثاری از اندیشمندان اسلامی غیر مغربی را نیز چاپ می‌کند. آنچه با عنوان کارنامه نشر دینی در مغرب تقدیم می‌شود، گزیده‌ای است از کتاب‌هایی که از ۱۹۸۲ تا ۱۹۹۹ میلادی در حوزه دین در این کشور به چاپ رسیده است و شاید بتواند تصویری کلی از نشر دینی در این خطه به دست دهد.

پروژه اسگاه علوم انسانی و مطابعات فرهنگی

مجله علمی معارف انسانی

ادعیه

• ابتهالات مومنة

لحسن البکراوی

مکان الطبع غیر مذکور، ۱۹۸۴، ۴۸ ص.

(مجموعه‌ای از اذکار، اوراد و ادعیه).

• دلائل الخیرات، قصائد و ادعیه و دیوان

عبدالرحمن المجدوب

محمد بن سلیمان الجزولی

طبع علی نفقة جماعة من المحسنين

المغاربة، الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة،

(۱۹۸۴، ۲۰۸ ص.)

(اثری است مشتمل بر قصائد، اذکار و ادعیه

در منقبت حضرت ختمی مرتبت «ص»).

• دلائل الخیرات و شوارق الانوار فی ذکر

الصلاة علی النبی المختار

ابوعبدالله بن سلیمان الجزولی

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۴۴ ص.

(مجموعه‌ای است از ادعیه، اذکار، صلوات

و اورادی که یکی از مشایخ طرق صوفیه مغرب

جهت تعلیم به مریدان تدوین کرده است).

• دلائل الخیرات و شوارق الانوار فی ذکر

الصلاة علی النبی المختار،

محمد بن سلیمان الجزولی

الدار البيضاء، الفرقان، ۱۹۸۹، ۲۲۱ ص.

(مجموعه ادعیه، اذکار، صلوات، قصائدی

است که در مدح حضرت خیر الانام «ص»

گردآوری شده است. این ادعیه و اذکار ورد زبان

جمع طرق صوفیان مغرب اقصی در مجالس

انس و حال است).

• علم الجمال الروحي

محمد بن عبدالسلام ابن عبود

تطوان، مطابع الشیوخ دیسبریس، ۱۹۸۲،

۴۸ ص. (اثری است در فضیلت و مرتبت دعا و

مناجات و شرحی است بر «صلاة المشیشیة» که

از صلوات و عبادات متداول بین صوفیان

مغرب محسوب می‌گردد).

• النصیحة فی الادعية الصالحة،

عبدالغنی المقدسی

الدار البيضاء، دار الفرقان للنشر الحديث،

۱۹۸۵، ۱۲۸ ص

(مجموعه ادعیه و اذکار است که امام

مقدسی از عالمان قرن ششم هجری قمری آن را

تدوین کرده است).

• الورد المنتقى من افواه التقي،
الحاج ابراهيم، بوحیده

الدار البيضاء، ۱۹۸۷، ۱۷۶ ص.

{مجموعه‌ای است مشتمل بر آداب و ادب
دعا و مناجات، برخی ادعیه مأثوره و توسلات
مجربه}.

فقه و فقهه

• المعيار المغرب و الجامع المغرب

احمد الونشريسي

منشورات وزارة الاوقاف و الشؤون
الاسلامية، الرباط، ۱۹۸۳، ۱۲ جزء، ۶۰۳۶ ص.

{مجموعه‌ای است مفصل از فتاوی فقه‌های
منطقه غرب اسلامی از اقصی نقطه شمال اندلس
تا سرزمین مصر و جنوب صحرا. در دوره‌ای که از
قرن اول آغاز و تا ابتدای قرن دهم هجری امتداد
می‌یابد. این فتاوی که طبق ترتیب ابواب فقه
سامان یافته است، دیدگاه فقهی مذهب مالکی
یعنی گرایش فقهی غالب در شمال آفریقا را باز
می‌نمایاند}.

• العرف و العمل فی المذهب المالکی و

مفهومهمالدى علماء المغرب

عمر بن عبدالکریم الجیدی

اصدار وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية،
المحمدية، ۱۹۸۴، ۵۴۴ ص.

{مباحثی است مبسوط درباره عرف، مفهوم
و نقش آن در چگونگی استنباط احکام شرعی}.

• موقف الاسلام من نظريات الدفاع
الاجتماعی

محمد حبيب التجکانی

طنجة، ۱۹۸۷، ۶۰ ص

{ثری است در تبیین و تحلیل نظریات و
آراء حقوق دانان و فقهاء درباره دفاع اجتماعی و
بررسی قوانین جنایی مربوط به این مسئله در
کشورهای اسلامی}.

• المعيار المغرب و الجامع المغرب عن

فتاوى اهل فریقية و الاندلس و المغرب «۱۲
جزءاً»

احمد بن یحیی الونشريسي

وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية،
بالمملكة المغربية، دار الغرب اسلامی، بیروت،

قرون اولیه اسلامی}.

• محاضرات فی المدخل لدراسة
الشريعة الاسلامية

محمد بن معجوز

الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۴،

۲۴۰ ص.

{مباحثی است در چگونگی تشریح در
شریعت اسلام و نحوه تکوین و تطور مذاهب
فقهی}.

• العمل السوسی فی الميدان القضایی،

عبدالله بن محمد الجشتیمی الرحمانی،

الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۴،

۳۰۶ ص.

{منظومه‌ای در عبادات و معاملات که طبق
ابواب متعارف فقهی سامان داده شده است}.

• البیان و التحصیل و الشرح و التوجیه و
التعلیل فی مسائل المستخرجة،

ابوالولید بن رشد القرطبی،

الاجزاء ۱-۱۰

بیروت، دار الغرب الاسلامی، ۱۹۸۴، ۵۰۰

ص.

{مجموعه‌ای است به مثابه دایره المعارف
فقه که دوره‌ای کامل از فقه طبق مذهب مالک را
شرح و تفسیر می‌کند}.

• اثبات الادلة الشرعية علی تحريم حلق
اللحية.

محمد الفزازی،

فاس، مطبعة الامام مالک، ۱۹۸۵، ۸۰ ص.

{رساله‌ای است در بیان تحریم تراشیدن
ریش}.

• مدخل فی النظرية العامة لدراسة الفقه
الاسلامی و مقارنته بالفقه الاجنبی،

علال الفاسی،

الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۵، ۲۳۲ ص.

{مباحثی است در اصول و مبانی و روش فقه
اسلامی در مقایسه با مبانی حقوقی و قانونی
معاصر}.

• ازیج آلاس فی ایطال فتوی عالم الفاس،
عبدالله، ابن الصدیق،

طنجة، ۱۹۸۶، ۲۹ ص.

{بحثی است فقهی در اثبات صحت امامت
مسافر بر مقیمین}.

طبعة ثانية محققة مفرسة، ۱۹۸۱-۱۹۸۲، ۶۰۰

ص.

{مجموعه دوازده جلدی دایره المعارف بزرگ
فقهی است که مشتمل بر آرا و فتاوی عالمان
مغربی است که طبق ابواب فقه سامان یافته و
دیدگاه فقهی مالکی مذهب را منعکس
می‌نماید}.

• ترتیب المدارک و تقریب المسالک
لمعرفة اعلام مذهب مالک «الجزء ۸»،

عیاض بن موسی الیحصی السبئی،

الرباط، منشورات وزارة الاوقاف و الشؤون

الاسلامية، ۱۹۸۳، ۳۲۰ ص.

{مجلد هشتم از فرهنگ تراجم فقه‌های
مالکی مذهب در دیار غرب اسلامی و به ویژه
مغرب اقصی است که این جلد مشتمل بر
سرگذشت و درنگی در آثار شصت تن از فقه‌های
بلند پایه مالکی است}.

• العذب الزلال فی مباحث رؤية الهلال،
محمد ابن عبدالرزاق

الرباط، المطبعة الملكية، ۱۹۸۶، ۴۰۶ ص

{پژوهشی است مفصل درباره مسائل و
احکام مختلف رؤیت هلال از دیدگاه کتاب، سنت
و آراء علما و فقه‌های مذاهب اسلامی و بررسی
اثرات و ابعاد مختلف این مسئله بر زندگی و
حیات دینی اجتماعی مردم}.

• نظرات فی النوازل الفقهیه
محمد حجی

الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۲۰۰ ص.

{پژوهشی است در موضوع نوازل «مسائل
مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

مستحدثه فقهی» و نقش آن در پویایی فقه پس
از انسداد باب اجتهاد در مذاهب اربعه، درنگی در
ریشه‌ها و نحوه پیدایش علم «نوازل» در

● **حطه الحسبة في النشر و التطبيق و التدوين**
عبدالرحمن القاسي،
الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۴، ۲۴۵ ص.
(اثری است در تبیین مسئله حسبه و احتساب و نقش آن در تنظیم روابط اقتصادی اجتماعی جامعه اسلامی).
● **الرسالة**،
عبدالله بن ابی زید القيروانی،
اصدار وزارة الاوقاف و الشؤون الإسلامية،
الرباط، ۱۹۸۴، ۱۵۱ ص.
(اثری است در کلام و فقه اسلامی).
● **اصول الفقه**،
العربی اللوه،
تطوان، مطابع الشيوخ، ۱۹۸۴، ۴۴۳ ص.
(اثری است در اصول فقه).
● **النظرية العامة للقضاء و الاثبات في الشريعة الإسلامية مع مقارنة بالقانون الوضعي**،
محمد الحبيب التجكاني
الدار البيضاء، دارالنشر المغربية، ۱۹۸۵،
۳۶۰ ص.
(اثری است مشتمل بر اصول و مبانی قضاوت در اسلام، چگونگی اثبات احکام شرعی و مقایسه آن با مکاتب حقوقی و قانونی معاصر).
● **احکام الشفاعة في الفقه الإسلامي و التقنين المغربي المقارن**
محمد ابن معجوز،
الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة،
۱۹۸۵، ۶۳۸ ص.
(تألیفی است مشتمل بر مقایسه میان فقه اسلامی و قوانین رومی و سپس بحث مفصلی درباره شفاعت و مصادیق، ارکان و احکام آن از منظر فقه و حقوق).
● **الامتاع و الانتفاع بالمسألة سماع السماع**،
ابن الدراج السبتي،
القطيطة، مطبعة الاندلس، ۱۹۸۲، ۲۰۰ ص.
(اثری است از دانشور بزرگ عصر بنی مرین، وی که از فقهاء و محدثین به نام عصر خویش محسوب می شده است، در این کتاب به دانش موسیقی پرداخته و ضمن بر شمردن و

توصیف انواع نعمات و آلات طرب، آراء فقیهان و عالمان بزرگ مانند مالک، شافعی، ابن رشد، ابن حزم، ابن عربی، عبدالبر، عیاض، غزالی و جز آن را نقل و تحلیل نموده و سپس فتاوی فقهی وارد شده در این باب را ذکر می نماید).
● **حکم اللحم المستورد من اوروبا**
عبدالحی، ابن الصديق
طنجة، ۱۹۸۶، ۱۱۰ ص.
(بحث مفصلی است همراه با پرسش و پاسخ در باب احکام و شروط گوشت هایی که به طرق غیر اسلامی ذبح شده و در بازارهای اروپا عرضه می شود. نقدی بر نظر مؤلف به همراه پاسخ آن نیز ضمیمه کتاب شده است).
● **نظر به بطلان العقود في القانون المدني المغربي و الفقه الإسلامي**،
احمد، شکري السباعي
الرباط، منشورات عكاظ، ۱۹۸۷ ص.
(بررسی و تحلیل نظریه بطلان عقد ارکان و اصول آن در قانون مغربی و مقایسه تحلیلی آن با موازین و آراء فقهی).
● **الغزالي فقيهاً أصولياً**
ادريس، خليفة
طنجة، ۱۹۸۷، ۳۹ ص.
(بحث مختصری است در بررسی آراء فقهی اصولی امام محمد غزالی).
● **علم المواقيت اصول و م ناهجه**
محمد العربی و الخطابی،
المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون الإسلامية، ۱۹۸۶، ۱۹۰ ص.
(اثری است مشتمل بر متون کهنی در دانش وقت شناسی در تمدن اسلامی و چهار بخش دارد:
۱ - اصول، ارکان و مصطلحات علم توقیت ۲ - چگونگی تعیین قبله در فقه، نجوم و ریاضیات، ۳ - ابزارهایی که در تعیین وقت به کار می رفته است).
● **نقد مقال «في مسائل من علم الحديث و الفقه و اصوله و تفصيل بعض المذاهب»**،
عبدالحی بن محمد، ابن الصديق
طنجة، ۱۹۸۸، ۱۹۹ ص.
(نقدی است مفصل بر مقاله ای که برخی مسائل مورد بحث در فقه، اصول و حدیث را از منظر یکی از مذاهب اسلامی بحث کرده است).

● **التشريع الإسلامي اصوله و مقاصده الجیدی**،
الدار البيضاء، ۱۹۸۷، ۲۹۱ ص
(مباحثی است درباره مکانات و تطور تاریخی تشریع در شریعت اسلامی، ارکان و ویژگی های تشریع، چگونگی تکوین مذاهب فقهی منقرض شده و موجود، مصادر تشریع و علل اختلاف بین فقیهان و در فرجام نیز با استناد به قاعده فقهی «الاحذ بما جرى به العمل» به سیر تطور در مغرب پرداخته است).
● **القانون الجنائي المغربي و الشريعة الإسلامية تطابق و اختلاف**
قدور بن موسی، حسوني
(پژوهشی است در اصول، ارکان و مواد قانون جنایی در مغرب و مقایسه تحلیلی و تطبیقی آن با فقه و حقوق مذاهب اسلامی به ویژه مذهب مالک).
● **ابن عرضون الكبير حياته و آثاره، آراؤه الفقيه**،
عمر، الجیدی
الدار البيضاء، منشورات عكاظ، ۱۹۸۷، ۲۷۱ ص
(دزنگی است بر احوال، افکار و آثار ابن عرضون دانشمند بلند آوازه مغربی).
● **المعاملات في الإسلام**،
احمد، عبدالجواد
الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۲۴۸ ص
(بررسی و تبیین ابعاد مختلف عقود و معاملات در اقتصاد و فقه اسلامی).
● **العام و تخصيصه في الاصطلاح الاصولي «نظرية و تطبيق»**،
ادريس، حمادي
فاس، مطبعة السلام، ۱۹۸۸، ۲۶۱ ص.
(پژوهشی است مفصل در معنا و مفهوم عام و چگونگی تخصیص آن همراه با شواهد و تطبیقات فقهی)
● **طريق المسجد**،
محمد بنعياد،
الرباط مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۳،
۸۴ ص.
(بחי دربارۀ تاریخ مساجد در غرب اسلامی و ذکر برخی احکام فقهی مرتبط با آن).

- ورقات عن فلسفات اسلامية، محمد عزيز، الحجابي الدار البيضاء، دار توبقال، ۱۹۸۸، ۶۶ ص. (پژوهشی است مختصر در تبیین سازگاری و موافقت بین مقاصد شریعت و فلسفه و بیان و تحلیل آراء فارابی، ابن بابه، ابن رشد و غزالی در این خصوص).
- فصول الاحکام و بیان ما مضی علیه العلم عند الفقهاء و الاحکام، ابوالولید سلیمان، الباجی، تحقیق: الباتول بنت علی، (تصحیح و نشر مخطوطی است کهن در فقه مذهب مالکی).
- نظام الفتوی فی الشریعة و الفقه محمد الملکی الناصری، الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۵۸ ص. (خطابه‌ای است بسط یافته در تشریح نظام افتاء در فقه و حقوق اسلامی).
- تاریخ التشریح الاسلامی، علال، الفاسی، الرباط، ۱۹۹۰، ۷۹ ص. (تحلیلی است بر تاریخ تشریح در فقه و حقوق اسلامی).
- التشکیلات الایدیولوجیة فی الاسلام «الاجتهاد و التاريخ» سالم، حمیش الدار البيضاء، النجاح الجديدة، ۱۹۸۸، ۲۴۰ ص. (پژوهشی است در بیان سیر تاریخی اجتهاد در مذاهب اسلامی و تحلیل فلسفی مفاهیمی چون فقه، کلام، تصوف و درنگی در دشواری‌های موجود بر سر راه اجتهاد پویا و متحول).
- ادب الفقهاء، عبدالله گنون دارالبيضاء، دارالفقهاء، ۱۹۸۸، ۲۱۴ ص (تحلیل و ارزیابی کوشش و دستاوردهای ادبی فقیهان مذاهب اسلامی است)
- حفریات المعرفة العربية الاسلامية، «التعلیل الفقهي» سالم، یافوت الرباط، ۱۹۹۰، ۲۳۱ ص. (پژوهشی است در موضوع علت و تعلیل در دانش فقه و اصول)
- احکام الاسرة فی الشریعة الاسلامية وفق مدونة الاحوال الشخصية احمد، ابن معجوز الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۳۴۴ ص. (پژوهشی است مقایسه‌ای در وظایف، حقوق و احکام خانواده از منظر فقه و قانون احوال شخصیه در مغرب)
- الاموال فی الفقه الاسلامی محمد، العلوی العابدی الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۲۵۳ ص. (پژوهشی است در موضوع «اموال» از منظر فقه مالکی و بیان احکام و مسائل مربوط به آن)
- المدخل الى اصول التشریح الاسلامی مصطفی، الوضیعی، الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۱۴۴ ص. (اثری است در بررسی و تحلیل مصادر تشریح در مذهب مالکی)
- مناهج الفقهاء فی استنباط الاحکام احمد، الحجابی، الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۱۴۹ ص. (اثری است در اصول فقه که روش‌های فقیهان در در استنباط احکام را بررسی می‌نماید)
- الغرة فی اصول الفقه علال، الفاسی، الرباط، ۱۹۹۲، ۴۷ ص. (خطابه‌ای بسط یافته در کلیات اصول فقه).
- النوازل الصغرى المسماة بالمنح السامية فی النوازل الفقهية «اربعة اجزاء» محمد المهدي، الوزاني، المحمدية، ۱۹۹۳، ۱۱۱۹ ص. (مجموعه استفتاءات فقهی است که به صورت پرسش و پاسخ که طبق ترتیب ابواب فقه سامان یافته است).
- الشفعة فی الفقه المالکی و التشریح المغربي، محمد، محجوبی، الرباط، ۱۹۹۳، ۲۳۲ ص. (پژوهشی است فقهی، حقوقی در موضوع شفعة و مقایسه تطبیقی بین شفعه از دیدگاه مذاهب اسلامی به ویژه مذهب مالک و قوانین موجود در مغرب).
- السياسة الجنائية فی التشریح الاسلامی، مجموعة من المؤلفین، الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۳، اصدرته المنظمة العربية للدفاع الاجتماعي، الرباط، ۳۸۴ ص. (مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که ابعاد مختلف حقوق جنایی از منظر فقه و حقوق اسلامی را بررسی کرده است).
- کتاب شرح حدود الامام الاکبر ابن عرفة الانصاری محمد، ابو عبدالله المحمدية، ۱۹۹۲، ۷۸۶ ص. (شرحی است بر یکی از کتب فقهی اثر ابن عرفة که مسائل مختلف فقهی طبق ترتیب ابواب فقه شرح و توضیح داده شده است).
- عقود التبرع فی الفقه المالکی مقارناً بمذاهب الفقه الاسلامی و القانون الوضعی، عبدالکریم، شهبون، الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۳۵۱ ص. (پژوهشی است تطبیقی در موضوع عقود تبرعی از منظر فقه اسلامی و قوانین وضعی).
- المدخل لدراسة الشریعة الاسلامية، عبداللطیف، هداية الله، الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۲۶۳ ص. (در این اثر مصادر و منابع قانونگذاری در فقه و شریعت اسلام بررسی و تحلیل شده و سپس ادوار تاریخی تشریح از صدر اسلام تا دوران معاصر ترسیم شده است).
- التلقین فی الفقه المالکی، تحقیق: عبدالوهاب، البغدادی، الرباط، ۱۹۹۳، ۱۹۸ ص (احیاء اثری است مخطوط در فقه مالکی که در قرن پنجم نگاشته شده و مؤلف آن مجهول است و موضوع اثر فقه مالکی است و طبق ابواب متداول فقه «عبادات تا موارد» مرتب شده است).
- الضروری فی اصول الفقه و مختصر المستصفي، ابوالولید محمد الحفید، ابن رشد، تحقیق: جمال الدین العلوی، الرباط، ۱۹۹۴، ۱۵۸ ص.

(تحقیق و نشر اثری است در «اصول فقه» از ابن رشد)

● النوازل، عیسی بن علی علمی، منشورات وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية، الرباط، ۱۹۸۳، ۴۵۰ ص.

(تصحیح و نشر پاره‌ای از آراء و فتاوی فقهی در مسائل مستحدثة از فقهای متقدم و متأخر مالکی مذهب).

● النوازل الفقهية، احمد، ابن الفقيه الجبري، تحقيق: مصطفى نجار، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۳۵۲ ص.

(مجموعه پرسش و پاسخ‌های فقهی است «استفتاء» در مسائل مختلف).

● الصورية في الشريعة و القانون، ماء العنين، حمداني، الرباط، ۱۹۹۴، ۲۴۰ ص

(بجئی است فقهی حقوقی که نحوه استدلال، استواری و صحت آن را بررسی کرد. و ادله و حج صوری «ادله‌ای که در ظاهر تمام به نظر می‌رسد ولی با اندکی دقت معلوم می‌شود مغالطه‌اند» انواع و نحوه فراهم آوردن و چگونگی سستی و فساد آن ادله را بحث کرده است).

● احكام الاسرة في الشريعة الاسلامية وفق مدونة الاحوال الشخصية «جز آن»، محمد، ابن معجوز، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۳۶۰ + ۳۲۹ ص.

(اثری است که مؤلف به بررسی احکام فقهی حقوقی خانواده در شریعت اسلامی در مقایسه با قانون احوال شخصیه پرداخته و دشواری‌های تطبیقات عملی برخی از احکام را در فقه و قانون برشمرده است)

● نظرية العقد في الفقه الاسلامي من خلال عقد البيع، محمد، سلامة، المحمدية، ۱۹۹۴، ۶۲۲ ص.

(کتابی است که در سه فصل تدوین شده در فصل اول احکام عمومی عقد بیع در فقه تبیین شده در فصل دوم، احکام و ضوابط دیگر عقود در مقایسه با عقد بیع بررسی و تحلیل شده و

فرجام کتاب نیز بررسی تطبیقی است بین احکام بیع در فقه اسلامی و قوانین وضعی حقوقی).

● نظرية التعقيد الفقهي و اثرها في اختلاف الفقهاء، محمد، الروكي، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۶۰۷ ص

(اثری است در بیان اصول و کلیات قواعد فقه و تشریح نحوه تأسیس قاعده فقهی، سپس بحث در دو موضوع دنبال می‌شود ابتدا مؤلف سعی نموده ضوابط و معیارهای تأسیس قاعده فقهی را به شیوه‌ای دقیق و علمی به دست دهد سپس به مقایسه ابعاد مختلف قاعده فقهی و خلاف فقهی پرداخته و اثرات قواعد فقهی مختلف را در اختلافات فقهی و افتایی فقیهان برشمرده است).

● في علم النوازل، احمد، ابن شقرون، الدار البيضاء، ۱۹۹۴.

(مباحثی است در علم «نوازل» یعنی مسائل مستحدثة و مستجد فقهی که از دیر زمان در خطه غرب اسلامی در محافل فقهی مطرح بوده است).

● المجموعة الفقهية في الفتاوى السوسية جماعة من الفقهاء، جمع و ترتیب: محمد المختار السوسي، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۳۰۰ ص.

(مجموعه‌ای است از فتاوی فقهی در آغاز قرن یازدهم هجری که نمایانگر ابعاد مختلف حیات دینی فرهنگی اجتماعی و اقتصادی مردمان آن عصر است)

● نظرية التقريب و التغليب و تطبيقاتها في العلوم الاسلامية، احمد، الريسوني، مكناس، ۱۹۹۴، ۵۷۶ ص.

(اثری است در موضوع «قواعد فقه» که مؤلف دو قاعده تقرب و تغلب را به تفصیل بحث و بررسی کرده و مصادیق مختلف آن را ذکر نموده و آراء فقیهان و حقوقدانان را در این خصوص تحلیل نموده است و احتمالات تطبیق و اعمال این دو قاعده را در دیگر علوم اسلامی مانند حدیث، تفسیر، اصول رجال و جز آن را ذکر نموده است).

● الروضة المقصودة و الحلل الممدودة في مآثر بني سوادة «جز آن» ابوالربيع سليمان، الحوات، تحقيق: عبدالعزیز تیلانی، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۸۴۸ ص.

(کتابی است در معرفی یکی از خاندان‌های بزرگ علمی و فقهی شهر فاس به همراه ذکر فتاوی و آرای فقهی، تفسیری و کلامی دانشور بزرگ ابن خانواده «الشیخ التناوی ابن سوادة» به همراه پاره‌ای نکات و ظرایف ادبی، تاریخی و دینی و همچنین ترسیم و توضیح وضعیت علمی دینی شهر فاس در قرن سیزده هجری و اشاره‌ای به تصوف فاسی و طرق و مشایخ آن).

● خبر الواحد في التشريع الاسلامي و حجیته برهون القاضي الدار البيضاء، ۲۱۹۹۵، ۶۸۴ ص.

(پژوهش مفصلی است درباره خبر واحد از منظر کلام و فقه که مؤلف با نقل و تحلیل آراء موجود در این باب، اثری قابل توجه پدید آورده است).

● توضيف القواعد الاصولية في الخلاف الفقهي، محمد، بوالینت، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۵۰ ص.

(بحث مختصری است در چگونگی به کارگیری قواعد اصولیه در حل اختلافات فقهی)

● الدولة الموحدية اثر العقيدة في الادب، حسن، جلاب، مراکش، ۱۹۹۵، ۲۳۶ ص

(درنگی در آراء و عقاید کلامی، فقهی موحدیان به ویژه مهدی بن تومرت و تأثیر آن بر ادب آن عصر)

● الحركة الفقهية في عهد السلطان محمد بن عبدالله العلوي «جز آن»، احمد امین، العمرانی، المحمدية، ۱۹۹۶، (۵۵۹ + ۳۸۰ ص).

(این کتاب در یک مدخل تاریخی و سه باب سامان یافته است. در باب اول شرایط و علل بالندگی دانش فقه در دوران سلطان محمد بن عبدالله کاویده شده و در باب دوم به گرایش‌های فقهی و فقه‌های مشهور این عصر اشاره شده و در

پایان به آثار و نتایج این جنبش علمی و اثرات آن در دوران پس از سلطان محمدبن عبدا پرداخته شده است).

• اصول قانون الالتزامات و العقود

احمد، دریوش،

الرباط، ۱۹۹۶، ۴۶۶ ص.

(کوششی است در بررسی و تحلیل آراء

مستشرق ایتالیایی «داود سانتینا» در باب «مقایسه قوانین رومی یا قوانین اسلامی»).

• نظام التبرعات فی الشريعة الاسلامیة، محمد الحبيب التجکانی،

الدار البيضاء، دارالنشر المغربية، ۱۹۸۳،

۲۴۸ ص.

(بحثی است در تشریح اصول و ارکان عقود

تبرعی در فقه اسلامی با عنایت به آراء نوین در دانش حقوق معاصر).

• تاریخ و ادب النوازل،

جماعة من الكتاب،

المحمدیة، ۱۹۹۵، ۲۵۹ ص.

(یادنامه‌ای است درگرامی‌داشت «استاد

محمد زنبیر» از دانشوران و مورخین برجسته خطه غرب اسلامی که عهده مقالات آن به بررسی ابعاد

تاریخی اجتماعی «نوازل» پرسش‌ها و پاسخ‌های فقهی اختصاص دارد).

• محاضرات فی اصول الفقه،

محمد، ابو معجوز،

الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۱۸۱ ص.

(مباحثی در اصول فقه هم چون مباحث

الفاظ، خاص و عام، مطلق و مقید و جز آن).

• اصول الفتوی و القضاء فی المذهب

المالکی،

محمد، ریاض،

الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۶۲۹ ص.

(اثری است در بیان احکام و معانی افتاء و

ارکان و ادله مستند فتوا از منظر مذاهب اسلامی به ویژه مذهب مالک).

• الادلة الشرعية علی تحریم الدخان،

محمد، التوزانی المضاوی،

الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۵۶ ص.

(مجموعه فتاوی در تحریم و بیان مضرات

مخدرات).

• الاجتهاد الفقهی فی دور و ای جدید؟

جماعة من الأساتذة،

الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۱۷۳ ص.

مؤلف به بیان تاریخچه اجتهاد فقهی

پرداخته و چالش‌های فقه با مسائل و موضوعات

دنیای معاصر را در سه محور اصول و مبانی،

روش‌ها و ابزارها و دشواری‌های عملی، بررسی

کرده است).

• موارث خلیلیة مبسطة،

محمد المعطی المرانی،

شفشاون، مطبعة القدس، ۱۹۸۳، ۳۰ ص.

(شرحی است به زبان ساده درباره احکام ارث

همراه با مثال‌هایی جهت فهم بهتر این

تقسیمات).

• تأیین الفقیه محمد داود،

جماعة من الباحثین،

تطوان، ۱۹۹۶، ۹۱ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که به

یادبود فقیه و مورخ شهیر مغربی «محمد داود»

به چاپ رسیده است).

• الاجتهاد فی الفقه الاسلامی ضوابطه و

مستقبله،

عبدالاسلام، السلیمانی،

المحمدیة، ۱۹۹۶، ۴۸۶ ص.

(سیر تطور اجتهاد از زمان پیامبر(ص) تا

پایان تثبیت مذاهب فقهی چهارگانه و نگرش به

آینده اجتهاد در فقه اسلامی).

• النوازل الجدیدة الکبری فیما لاهل فاس

و غیرهم من البدو و القری:

او المعیار الجدید «الجزآن الاول و الثانی»،

المهدی، الوزانی،

تصحیح: عمران عباد،

المحمدیة، ۱۹۹۶، ۶۶۰ + ۶۴۰ ص.

(این کتاب تصحیح جدیدی است از اثر فقیه

بلند آوازه معاصر مغربی که از رهبران جنبش

احیای اسلامی در مغرب و غرب اسلامی به شمار

می‌رود. این اثر مشتمل است بر پرسش

و پاسخ‌های فقهی بر اساس مذهب مالک که بر

طبق ترتیب ابواب کتب فقهی مرتب شده است).

• نظریة الأخذ بما جرى به العمل فی

المغرب فی اطار المذهب المالکی،

عبدالاسلام، العسری،

المحمدیة، ۱۹۹۶، ۴۰۲ ص.

(این کتاب متضمن مباحثی است در بیان قاعده فقهی «الأخذ بما جرى به العمل» و تشریح آراء فقهای مذهب مالکی در این باب).

• الامام الشهاب القرافی حلقة وصل بین

المشرق و المغرب فی مذهب مالک فی القران

السابع «جزآن»،

الوکیلی، الصغیر بن عبدالسلام،

المحمدیة، ۱۹۹۶، ۵۸۹ + ۵۶۵ ص.

(شرحی بر احوال، افکار و آثار امام شهاب

الدین القرافی المالکی، فقیه بلند آوازه مغربی).

• مساهمة فی دراسة الحیاة الاقتصادية

بالمغرب الاسلامی الوسیطی - مختارات من

فتاوی أبي القاسم البرزلی،

عبدالعزیز، التسمانی خلوق،

طنجة، ۱۹۹۶، ۱۲۰ ص.

(مجموعه‌ای است از فتاوی شیخ ابوالقاسم

برزلی از فقیهان بلند پایه مغربی و مقایسه آن با

آراء متقدمان وی و درنگی در شرایط و احوال

اقتصادی اجتماعی مغرب میانه از خلال سؤالها

و جواب‌های فقهی).

• حرية المعتقد فی الاسلام،

آمال، قرامی،

الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۱۷۰ ص.

(پژوهشی است انتقادی و نوگرایانه که

آزادی بیان از دیدگاه اسلامی را تشریح و برخی

باورها و آموزه‌های فقهی در این باب را نقد و

بررسی کرده است).

• مدخل الی مقاصد الشریعة،

احمد، الریسونی،

الرباط، ۱۹۹۷، ۷۱ ص.

(درآمدی بر مبحث مقاصد الشریعة است

که از مسائل و موضوعات مهم علم اصول و فقه

در خطه غرب اسلامی محسوب می‌شود).

• دراسة نقدیة عن الغناء بالمعازف «رد

تفصیلی علی کتاب: القول المنصف فی الغناء و

المعازف

الحسین، آیت سعید،

الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۲۲۷ ص.

(نقدی است مفصل بر کتاب القول المنصف

اثر عبدالباری الزمزمی که آراء واقوال فقهای

اسلامی درباره موسیقی و غنا را بحث و بررسی

می‌کنند).

● اعزّما یطلب

المهدی، محمد بن تومرت،
تحقیق: عبدالغنی ابوالعزم،
مراکش، ۱۹۹۷، ۵۲۳ ص.

[تحقیق و نشر اثری است معروف از مهدی
ابن تومرت مؤسس سلسله موحدین در مغرب
اقصى این کتاب مشتمل بر مباحث متنوعی است
همچون، فقه، حدیث، اصول دین،
توحید، سیاست، جهاد، امر به معروف و نهی از
منکر].

● المدخل لدراسة الشریعة الاسلامیة
الحسین، بلحسانی،
وجدة، ۱۹۹۷، ۱۶۵ ص

[ویژگی عمومی شریعت اسلامی، ادوار و
مراحل تحولات تشریع اسلامی، مصادر و
مذاهب فقه اسلامی، عناوین مطالب کتاب
است].

● المدخل الی تأسیل العمل الاسلامی،
محمد، بوالنیت،
الدار البیضاء، ۱۹۹۷، ۸۷ ص.

[رساله‌ای در تبیین ویژگی‌های عمومی فقه
اسلامی است به همراه رسم نمودارها و اشکالی
که نوعی ارتباط وثیق بین مسائل مختلف فقهی
را نشان می‌دهد].

● الفتح المبین، فی عقیده اهل الیقین و
صفة طهر و صلاة النبی الامین،
ابو محمد احمد التائب،
الدار البیضاء، دارالطباعة الحدیثة، ۱۹۸۴،
۲۵۴ ص.

[بحثی است با استناد به کتاب و سنت در
تشریح عقیده مومن و طهارت باطن و ظاهر و
احکام و شروط قلبی و فقهی نماز].

● الغناء و الموسیقی بین الاباحة و
التحریم،
الملکی، اقلانیة،
الدار البیضاء، ۱۹۹۷، ۱۰۳ ص.

[اثری است که سه فصل دارد، بررسی ادله،
مانعین، بررسی آراء مبیحین و تحلیلی بر آراء
فقهاء درباره موسیقی، از مطالب کتاب هستند].

● حکم سب الدین اوالرب
ابوعبدالرحمان بن عمر، علوی،
۱۹۹۸، ۴۸ ص.

[رساله‌ای در شرح مفهوم و مصداق سب و
توهین از دیدگاه فقهای اسلام است].

● تحریر مشاغل القبول علی ماتقتضیه
قواعد الاصول و المغفول،
احمد بن مبارک، السجلماسی،

تحقیق: الحیب عیادی،
الدار البیضاء، ۱۹۹۹، ۳۸۲ ص.

[درنگی در احوال و آثار سجلماسی فقیه بلند
پایه مالکی و نشر رساله فقهی مشهور وی به
همراه توضیحات و فهرس سودمند است].

● العفو الجنایی فی الشریعة الاسلامیة
مسعود عیسی، العزایی،
الرباط، ۱۹۹۷، ۲۱۵ ص.

[بحثی است فقهی حقوقی در تبیین مزایای
تشریعات اسلامی و سازگاری آن با طبیعت و
فطرت انسانی و نقد قوانین وضعی که ابعاد
مختلف انسان را در نظر نگرفته‌اند و موجب
مشکلاتی برای انسان و جامعه می‌شوند].

● فقه النوازل فی سوس قضایا و اعلام،
الحسن، العبادی،
الدار البیضاء، ۱۹۹۹، ۶۱۱ ص.

کتابی است در موضوع نوازل «مسائل
مستحدثه فقهی» که در ابتدا نوازل به عنوان
پدیده مذهبی اجتماعی در سرزمین غرب
اسلامی بررسی شده است و سپس طبقات فقهاء
و عالمان دین که متکفل پاسخگویی به نوازل در
منقطه سوس از ابتدای قرن پانزدهم میلادی
تاکنون بوده‌اند ذکر شده و نوازل این منطقه با
دیگر مناطق مغرب و اندلس مقایسه و تحلیل
شده و وجوه اتفاق و اشتراک نوازل استخراج
شده است].

● انبعاث الفقه و تطبیق الشریعة
محمد، حجی،
المحمدیة، ۱۹۹۹، ۱۲۴ ص

در این پژوهش ابتدا سیر تطور فقه به اختصار
بیان شده و سپس به نهضت تجدید فقه در قرن
نوزدهم میلادی در مغرب پرداخته و نقطه نظرات
جدید فقها درباره مسائل مستحدثه فقهی بررسی
و تحلیل شده و دشواری‌های موجود در مسیر
تطبیق عملی برخی احکام فقهی تبیین گردیده
است و در پایان مؤلف دیدگاه‌های خود در خصوص
اجتهاد مطلوب و نحوه تطبیق علمی شریعت را

[بیان نموده است].

● اصول الفتوی و القضاء فی المذهب
المالکی،

محمد، ریاض،

الدار البیضاء، ۱۹۹۹، ۶۲۹ ص.

[اثری است مشتمل بر سه فصل که در فصل
اول فتوی و مسائل و موضوعات مربوط به آن در
صدر اسلام بررسی شده است و در فصل دوم به
تعاریف، ارکان و مبانی فتوا پرداخته و ویژگی‌های
مفتی و مستفتی برشمرده شده است و در آخرین
فصل ادله مستند فتوا در مذاهب مختلف اسلامی
به تفصیل بحث شده است].

● مدخل الی دراسة الفقه الاسلامی
المقارن،

عبدالسلام، غرمینی،

فاس، ۱۹۹۹، ۱۹۴ ص.

[مجموعه مباحثی است در موضوع فقه
مقارن].

● المدخل لدراسة الفقه الاسلامی
«المجلد الاول»،

عبدالسلام احمد، فینو،

۱۹۹۹، ۴۲۶ ص.

[تأملی است در تعاریف فقهی و حقوقی «فقه
و شریعت» اسلامی، تشریح در دوران صحابه و
نحوه تطور آن و پیدایش مذاهب فقهی، مصادر
و مآخذ فقه اسلامی و نحوه تأثیر تحولات سیاسی،
اجتماعی و اقتصادی بر نظریات فقهی حقوقی
در جهان اسلام].

● مدخل لدراسة الفقه الاسلامی،
محمد، محجوبی،
الرباط، ۱۹۹۹، ۲۷۱ ص.

[چگونگی روش استنباط احکام از منابع و
مصادر تشریح و پژوهشی در احکام عملی در
عبادات، معاملات و مناکحات، مطالب این کتاب
هستند].

● وسائل الاثبات فی الفقه الاسلامی،

محمد مجوز،

الدار البیضاء، مطبعة النجاح الجدیدة،

۱۹۸۴، ۴۳۰ ص.

[بحثی است در اصول و ارکان اثبات «اقرار،

شهادت، قسم، کتابت» در فقه اسلامی].

فلسفه اسلامی و کلام

• رسائل فلسفیه، مقالات فی المنطق، جمال الدین العلوی، الدارالبیضاء، دارالنشر المغربیه، ۱۹۸۳، ۲۷۷ص.

(تصحیح و شرح برخی رساله‌های ابن رشد فیلسوف بزرگ اندلسی که عمدتاً به مباحث منطق پرداخته است).

• القول الانسی لابن باجه محمد، الوزاد، الدارالبیضاء، ۱۹۹۴، ۱۶۰ص.

(درنگ و تأملی است در اندیشه‌های ابن باجه در فلسفه اسلامی).

• فصل المقال فی تقریر مابین الشریعة و الحکمة من الاتصال «و جوب النظر العقلی و حدود التأویل، الدین و المجتمع»، مرکز دراسات الوحدة العربیه، بیروت، ۱۹۹۷، ۱۳۴ص.

(تبیین تاریخچه مختصر رابطه دین و فلسفه در اسلام و متن مصحح فصل المقال اثر ابن رشد، در این کتاب آمده است).

• الفلسفة و الفكر الاسلامی، عبدالمجید الانتصار، منشورات «الدراسة» الدارالبیضاء، مطبعة الاندلس، ۱۹۸۵، ۷۷ص.

(اثری است در مقایسه و تحلیل مفاهیمی چون عقل و نقل، علم تجربی و غیب و مبانی اندیشه فلسفی در اسلام).

• نحن و التراث «قرارات معاصرة فی تراثنا الفلسفی»

محمد عابد، الجابری، الدارالبیضاء، ۱۹۹۳، ۳۳۰ص.

(درنگی است در تحلیل برخی دیدگاه‌های فلسفی فلاسفه مسلمان مانند: فارابی، ابن رشد، ابن سینا، ابن باجه و ابن خلدون).

• المدرسة ابن عربی الصوفیة و مذهبه فی الوحدة

محمد، العدلونی الادریس، الدار البیضاء، ۱۹۹۸، ۱۱۱ص.

(درنگی است در آراء و اندیشه‌های ابن عربی از منظر مباحث و موضوعات حوزه معرفت‌شناسی و اسطوره‌شناسی).

• رسائل فلسفیه لابی بکر ابن باجه، جمال الدین العلوی،

الدارالبیضاء، مطبعة دارالنشر المغربیه، ۱۹۸۳، ۲۰۲ص.

(تصحیح و توضیح برخی رساله‌های ابن باجه، فیلسوف بزرگ اسلامی اندلس که در آن مسائل مختلف فلسفه اسلامی بحث شده است).

• فلسفة التشریح الاسلامی، الشیخ الملکی، الناصری، الرباط، اکادعیة المملكة المغربیه، ۱۹۸۷، ۱۹۴ص.

(بحث مفصلی است همراه با پرسش و پاسخ درباره فلسفه، علل و اهداف تشریحات اسلامی، م فاسد و مصالح احکام، رابطه بین فطرت انسانی و تشریح الهی و بررسی تاریخی دیدگاه‌های عالمان اسلامی و فقیهان بلند مرتبه در باب مقاصد و مصالح شریعت از جمله مباحث کتاب است).

• ابن خرم و الفكر الفلسفی بالمغرب و الاندلس، سالم، یغوت، الدارالبیضاء، ۱۹۸۷،

(گزارشی مفصل از همراه با نقد و تحلیل از افکار و اندیشه‌های فقهی، اصولی و فلسفی ابن خرم).

• حلقة وصل بین الشرق و الغرب ابوحماد الغزالی و موسی بن میمون،

مجموعه من المؤلفین، الرباط، اکادیمیة المملكة المغربیه، ۴۷۰ص.

(مجموعه مقالاتی است که ابعاد مختلف حیات علمی و آثار ابن دو دانشور بزرگ شرق و غرب اسلامی را کاویده و وجوه افتراق و اشتراک آن دو تحلیل و مقایسه شده است).

• جوامع الاخلاق و السیاسة و الحکمة «جز آن»،

محمد العربی، الخطابی، الدارالبیضاء، ۱۹۳، ۸۴۷ص.

(دائرة المعارف مختصری است که مفاهیم اخلاقی سیاسی و فلسفی اسلامی را طبق ترتیب حروف الفبا شرح می‌دهد).

• إشرافات علال الفاسی الفكریة (۱).

عبدالرحمان، الحریشی، الرباط، ۱۹۹۶، ۷۲ص.

(این کتاب شامل چهار خطابه از زنده یاد علال الفاسی دانشور بلند پایه مغربی است که عناوین آن‌ها عبارت است از:

اهمیت فلسفه در اسلام، نقش علم در نهضت تجدید و احیای اسلامی، نقدی بر سوسیالیسم و سرمایه‌داری، اسلام به مثابه بدیل و راه حل).

• فلسفة التشریح الاسلامی، محمدالملکی الناصری

الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۷۰ص. (خطابه‌ای است بسط یافته در باب فلسفه و حکمت تشریحات اسلامی).

• ابوحماد الغزالی «الفلسفة، النصوص و علم الکلام»

اسماعیل، المهودی، مراکش، ۱۹۹۳، ۷۲ص.

(درنگی است در آراء و اندیشه‌های فلسفی، کلامی امام محمد غزالی)

• شرح اصول اعتقاد اهل السنة و الجماعة، ابوقاسم الطبری،

الدارالبیضاء، مطبعة النجاح الجدیدة، ۱۹۸۵، ۱۴۲ص.

(تصحیح و نشر نسخه‌ای مخطوط در موضوع کلام که مسائلی همچون خلافت امامت، توحید، قدم و یا حدوث قرآن، قضا و قدر و جز آن را بحث می‌کند).

• تجدید المنهج فی تقویم التراث، عبدالرحمن، طه،

الدارالبیضاء، ۱۹۹۴، ۴۳۲ص.

(بحثی است فلسفی کلامی در ارزیابی میراث کهن فلسفی و کلامی مسلمانان و چالش‌های میراث با دانش جدید و بحران‌های فکری فرهنگی ناشی از این چالش و چگونگی

چاره جویی و حل برخی از این معضلات).

• فی اصول الحوار و تجدید علم الکلام، عبدالرحمن طه

الدارالبیضاء، ۱۹۸۷، ۱۹۹ص. (مجموعه مباحثی است در موضوع احیاء،

تجدید و باز سازی علم کلام اسلامی)

ویژه مغرب

● فتح المعین بنقد کتاب الزبیین،

عبدالله ابن الصدیق

طنجة، ۱۹۸۷، ۴۸ ص.

(نقدی است بر کتاب «الزبیین فی دلائل التوحید» اثر ابواسماعیل الهروری متوفی ۴۸۱ هـ. ق که دیدگاه‌های کلامی، ادبی و تفسیری مؤلف مناقشه کرده است).

فروع دین

● ارکان الاسلام الخمسة،

الدارالبيضاء، دارالکتاب، ۱۹۸۳، ۷۷ ص.

(شرح و توضیح مختصری دربارهٔ ارکان اسلام «شهادتین، نماز، روزه، حج»).

● حجاج من غرب إفريقيا الي مغرب القرن التاسع؛ تمثل المؤسسات الاسلامية في المغرب

فاطمة الحراق،

الرباط، ۱۹۹۴.

این کتاب شامل دو سفرنامه حجاج از غرب آفریقا به قصد بیت‌الله الحرام است. رسائلی در قدح بدعت‌ها و طرق و سلوک صوفیان نیز در این کتاب آمده است. موسسات و تشکیلاتی که متکفل امور زائران حجاج بوده‌اند و نحوه ارتباط آنها با حکومت و عالمان دین نیز بررسی شده است).

● اعزّما يطلب،

المهدی، محمد بن تومرت،

تحقیق: عبدالغنی ابوالعزم،

مراکش، ۱۹۹۷، ۵۲۳ ص.

(تحقیق و نشر اثری است معروف از مهدی ابن تومرت مؤسس سلسلهٔ موحدین در مغرب اقصی این کتاب مشتمل بر مباحث متنوعی است همچون، فقه، حدیث، اصول دین، توحید، سیاست، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر).

● عدة الناسك لتعظيم المناسك،

احمد بن عثمان، حاکمی،

وجدة، ۱۹۹۹، ۳۱۵ ص.

(درنگی است در فلسفه، اسرار و مقاصد حج و توضیح مناسک و احکام آن به زبان ساده برای راهیان سفر بیت‌الله الحرام).

● الزکاة و انعکساتها فی المجالين الاقتصادي والاجتماعي،

جماعة من الاساتذة،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۲۳۱ ص.

● دليل الحج و العمرة

عبدالرحيم، الکتانی،

الدارالبيضاء، النجاج الجديدة، ۱۹۸۹، ۲۳۹ ص.

(اثری است در بیان احکام، آداب و مناسک حج، که به تفصیل و با زبانی ساده به همراه تصاویر و نقشه، که برای راهیان سفر بیت‌الله الحرام را مفید است).

● الزکاة،

علی مفتاح، سیور،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۰، ۹۴ ص.

(تعریف و تشریح مفهوم، احکام و مسائل مختلف زکات در فقه و اقتصاد اسلامی و تبیین نقش مهم زکات در تحقق عدالت اجتماعی در جامعه اسلامی)

● الفوائد الجامعة فی عدة مسائل جامعه

عبدالسلام، السميح،

المحمدية، ۱۹۹۱، ۳۹۱ ص.

(مجموعه مقالاتی است در برخی مسائل دینی مانند: اهمیت نماز، روزه، حج و جز آن)

● الدليل العملي الوهاج فی تيسير اعمال

المعتمرين والحجاج،

الحاج ابراهيم بوخيدة،

الدارالبيضاء، مطبعة النجاج الجديدة،

۱۹۸۵، ۱۲۸ ص.

(راهنمای زائران بیت‌الله الحرام و درنگی در آداب و ارکان و احکام حج).

● الصوم،

ادريس، بنیوسف،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۰، ۱۵۲ ص.

(کتابی است در تشریح ابعاد تربیتی، اخلاقی و اجتماعی روزه و نقش بی‌بدیل آن در تهذیب نفس و کمالات اخلاقی).

● الحج و العمرة،

علی مفتاح، سیور،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۰، ۱۸۷ ص.

(راهنمای است برای زائران بیت‌الله الحرام، که اعمال، احکام و مناسک حج را تشریح کرده است).

● قراءة رسالية فی الصوم،

محمد، الابيض،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۶۲ ص.

(مجموعه مقالاتی است که به مسائل و ابعاد اجتماعی اسلام مانند صدقه، امر به معروف و نهی از منکر، تعاون و جز آن. اشاره نموده و نقش برخی عبادات در تقویت بعد معنوی انسان بررسی کرده است).

● علی درب الاسلام،

عبدالله کنون،

الدارالبيضاء، دارالثقافة، ۱۹۸۳، ۱۷۳ ص.

(مباحثی در تبیین مسائل اسلامی مانند ایمان، امر به معروف و نهی از منکر، حلال و حرام و جز آن).

● تذکیر العباد بفریضة الجهاد

ابوعبدالرحمان بن عمر، علوی،

۱۹۹۸، ۴۶ ص.

(رساله‌ای است در بیان مفهوم و اهمیت جهاد در اسلام).

● الاجتهاج بنصوص الاحتجاج،

احمد، ابو عقیل،

۱۹۹۹، ۲۱۵ ص.

(مجموعه مقالاتی است که به مسائل و ابعاد اجتماعی اسلام مانند صدقه، امر به معروف و نهی از منکر، تعاون و جز آن. اشاره نموده و نقش برخی عبادات در تقویت بعد معنوی انسان بررسی کرده است).

[اثری است در بررسی ابعاد تربیتی، اخلاقی، اجتماعی روزه].

احادیث، شرح احادیث و (زندگانی پیامبر و امامان هم در این قسمت آمده است)

● نفی تقول سخیف عن الجناب المحمدي الشريف عبدالله، گنون، الدار البيضاء، شركة الطبع و النشر، ۱۹۸۸، ص ۳۱

[رساله‌ای در نفی و ابطال روایتی که مفاد آن ثبوت فرزندی به نام عبدالعزی برای نبی اکرم «ص» است].

● دور الحديث في العالم الاسلامي، الحسين، وكاك، الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۴۳۹ ص.

[اثری است که به نقش و اهمیت دانش حدیث در میان مسلمانان پرداخته و در سه فصل تدوین شده است. در فصل اول به چگونگی اهتمام مسلمانان به این علم شریف اشاره شده، فصل دوم مراکز و مدارس که در حفظ و نشر حدیث در شرق اسلامی نقش فعال داشته‌اند معرفی شده و در فصل آخر به چگونگی اهتمام به حفظ و نشر حدیث در منطقه غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی پرداخته است].

● الوصية النبوية، فاروق حمادة،

الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۳، ۱۱۷ ص.

[شرحی است بر خطبه حجة الوداع جناب ختمی مرتبت (ص) به همراه مقدمه‌ای در بیان احوال عرب قبل و بعد از بعثت آن سرور گرامی].

● نقد الامام الذهبي لبيان الوهم والابهام فاروق، حمادة،

الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۸، ۱۵۱ ص.

[کتابی که در موضوع علم الحدیث تألیف شده و مولف، آراء سه تن از بزرگان علم حدیث «عبدالحق الاشبیلی، ابوالحسن بن القطان الفاسی و الامام الذهبی» را نقل، تحلیل و نقد کرده است و سپس در خصوص اینکه، آیا احادیث احکام می‌تواند مستند حرمت و حلیت قرار گیرند؟

احوال آخر الزمان.

● فی موكب السيرة النبوية او فی بیوتات الرسول صلى الله عليه و آله و سلم، محمد المختار ولداباه الشنقيطي، المحمدية، اللجنة المشتركة لاهياء التراث الاسلامي ۱۹۸۴.

[اثری است در بیان زندگی و سیره رسول گرامی «ص» به همراه مختصری در باب شرح احوالات نسوان آن بزرگوار].

● رباعيات الامام البخاري، يوسف الكتاني،

الرباط، نشر مكتبة المعارف، ۱۹۸۴، ۳۶۹ ص.

[کتابی است متضمن شرح حال امام بخاری و اهمیت علم الحدیث و مدارس و مکاتب مختلف این علم و همچنین شرح و توضیح احادیث رباعی وارد شده در صحیح وی].

● كتاب الضعفاء،

ابونعيم الاصبهاني،

تحقيق: فاروق حمادة،

الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۴، ۱۸۴ ص.

[کتابی است در علم الحدیث که یکی از مباحث آن علم را، مبحث ضعفاء - رابحث و مذاقه کرده است].

● شهداء الاسلام في عهد النبوة،

على سامي النشار،

الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۴، ۳۰۰ ص.

[شرحی است بر احوال اصحاب رسول (ص) که در رکاب آن جناب به شرف شهادت نائل آمدند].

● الطوائف الموجودة في هذا الوقت،

محمد الزمزمي،

تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۴، ۲۷۰ ص.

[شرح و تفسیری است بر حدیث نبوی (ص) «ان هذه الامة ستفترق عل بثلاث و سبعين ملة...» و بر شمردن معانی جماعت و بدعت و ذکر مصادیق افتراق و فرق منحرف].

● مظاهر النهضة الحديثية في عهد

يعقوب المنصور الموحدى،

احمد الحسيين، عبدالهادي،

تطوان، مطابع الشيوخ (ديسبريس)، ۱۹۸۲،

به تفصیل بحث نموده و آراء مختلف عالمان اسلامی را در این باب بررسی نموده است].

● المنهج الاسلامي في الجرح والتعديل، فاروق حمادة،

الرباط، مكتبة المعارف، ۱۹۸۲، ۴۶۴ ص.

[اثری است در علوم حدیث که مبحث جرح و تعدیل در این علم را به تفصیل مورد بحث و بررسی کرده است].

● التمهيد لما في الموطا من المعاني و الاسانيد ابن عبدالبر «الجزء آن ۱۳-۱۴»،

تحقيق: محمد الفلاح و سعيد احمد عراب، تطوان، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية، ۱۹۸۴، ۳۹۱ + ۴۶۹ ص.

[شرحی است بر احادیث کتاب معروف موطأ مالک که ضمن بیان تفصیلی اسانید و مشایخ روایت، معنا و دلالت متن نیز بحث شده است].

● شرح القصيدة البردة،

محمد البوصيري الصنهاجي،

الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۴.

[شرحی است بر قصیده مشهور برده بوصیری در مدح حضرت محمد «ص»].

● منهج الامام البخاري في علم الحديث، الرباط، مكتبة المعارف، ۱۹۸۴، ۲۳ ص.

[خطابه‌ای است درباره روش حدیثی امام بخاری].

● كتاب الاربعة العزيمية،

عبدالعزیز ابن الصديق و عبداللطيف

جسوس، طنجة، المطابع المغربية و الدولية،

۱۹۸۴، ۱۴۲ ص.

[شرح و توضیح چهل حدیث نبوی «ص» در

مجموعه ویژه مکتب

- منشورات صندوق احیاء التراث المشترك بين المملكة المغربية و الامارات العربية المتحدة، ۳۰۹ ص.
- کتابی است درباره علوم الحديث و اهتمامات عالمان مغربی به این علم شریف، از ایام فتح اسلامی تا پایان عصر سلسله موحدین).
• تحفة الناظر و نزهة الخاطر بشرح قصيدة ابن جابر، رشید المصلوت، الدار البيضاء، ۱۹۸۶، ۲۰۵ ص.
[شرحی است بر قصیده رأیه ابن جابر اندلسی در منقبت حضرت ختمی مرتبت «ص»].
• صلوات الانوار و سر الاسرار لروية النبی المختار، احمد، عبدالجواد، الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۶۳ ص.
[اثری است در توصیف و تکریم حضرت ختمی مرتبت «ص» از منظر برخی طرق صوفیان مغرب اقصی].
• ارشاد اللیبب الی مقاصد حدیث الحبیب محمد، ابن غازی، الرباط، وزارة الاوقاف، ۱۹۸۸، ۳۱۱ ص.
[شرحی است بر برخی احادیث حضرت ختمی مرتبت «ص»].
• ایقاظ الهمم للعمل بسنة سيد الانام، احمد نجیب البهاوی، الدار البيضاء، مطبعة الرايس، ۱۹۸۵، ۹۶ ص.
[اثری است در باب ضرورت تمسک و تبعیت از سنت‌های پیامبر «ص»].
• اشتغل بعبودیک، احمد الکبری، السباعی، الدار البيضاء، ۱۹۸۸.
[شرح و توضیح احادیث نبوی «ص» درباره اطفال و نحوه تربیت و تعلیم آنان].
• اقرب المسالك الی موطأ الامام مالک، محمد التهامی، گنون، الرباط، وزارة الاوقاف، ۱۹۸۸، ۴۱۸ ص
[شرحی است بر احادیث وارده در موطأ امام مالک].
• باقة الزهر الیاسمین من شمائل سید المرسلین، محمد، ابن عبود، الرباط، ۱۹۸۸، ۱۵۲ ص.
[سیری است در زندگی حضرت ختمی مرتبت «ص» و درنگی در ابعاد اخلاقی و معنوی حیات آن حضرت].
• وکان عرشه علی الماء، احمد الکبری، السباعی، الدار البيضاء، ۱۹۸۸.
[شرح و توضیح برخی احادیث نبوی در درباره آب].
• یرید الله یکم الیسر، احمد الکبری، السباعی، الدار البيضاء، ۱۹۸۸.
[شرح و توضیح برخی احادیث نبوی درباره موضوع سهولت و آسانی شریعت اسلام].
• المجد للعامل النشط، احمد الکبری، السباعی، الدار البيضاء، ۱۹۸۸.
[شرح و توضیح برخی احادیث نبوی «ص» در موضوع کار و کارگر].
• الامام البخاری و جامعه الصحیح، یوسف، الکتانی، الرباط، ۱۹۹۰، ۱۶۵ ص.
[درنگی است در احوال و آثار به ویژه کتاب صحیح امام بخاری، محدث برجسته اهل سنت].
• المنهج الاسلامی فی الجرح و التعديل، فاروق، حمادة، الرباط، دار المعرفة، ۱۹۸۹، ۴۸۵ ص.
[اثری است در توضیح و تحلیل یکی از مباحث مطروحه در علم الحدیث «جرح و تعدیل» و مولف ضمن برشمردن آراء مختلفی که عالمان اسلامی در این باره ابراز نموده‌اند، به تحلیل و مقایسه دیدگاه‌های مختلف پرداخته است].
• مشارق الانوار علی صحاح الاتار «الجزء الاول»، عیاض بن موسی الیحصبی السبئی، تحقیق: الیلمشی احمد یکن، المحمدية، مطبعة فضالة، ۱۹۸۲، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامیة، ۵۴۳ ص. [طبع هذا الكتاب و اول السلطان مولای عبد الحفیظ عام ۱۳۲۸ هـ ق].
- [معجمی است در شرح مفردات وارده در احادیث نبوی «ص»].
• لاحیة بدون تعاون، احمد البکری، السباعی، الدار البيضاء، دار قرطبة، ۱۹۸۸.
[شرح و توضیح برخی احادیث نبوی «ص» در موضوع همکاری و تعاون اجتماعی].
• اعلام السنن فی شرح صحیح البخاری «جز آن»، حمد بن محمد، الخطابی، الرباط، ۱۹۹۱، ۱۲۹۴ ص.
[این اثر یکی از شروح کهن صحیح بخاری است که با فهرس مفصل به چاپ رسیده است].
• السلطان ظل الله فی الارض حدیث شریف محمد، الحاج ناصر، ۱۹۹۱، ۲۰۰ ص.
[بحثی است در دفاع از حدیث منسوب به پیامبر اسلام که پادشاه را ظل الله می‌داند].
• الرسول و المجاهد، کریستیان، دیکویر، الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۴۰۱ ص.
[اثری است که یکی از مستشرقین در باب زندگی نبی گرامی اسلام «ص» نگاشته است].
• مصنفات المغربیه فی السیرة النبویة و مصنفوها، محمد، یسف، جزء «۱-۲»، الرباط، ۱۹۹۲، ۳۰۹ + ۲۶۷ ص.
کتابشناسی توصیفی و تحلیلی آثاری است که در مغرب درباره سیره نبوی «ص» به نگارش در آمده است. در باب اول به سیره، مغازی، قضاوت و احکام صادره از سوی پیامبر «ص»، ولادت پیامبر و منظومه‌هایی که درباره سیره سروده شده است، اختصاص دارد. باب دوم به آثار کی که به اعلام، دلائل نبوت، معجزات و شمائل و خصائص آن حضرت پرداخته‌اند، اشاره شده و در باب سوم صحابه و مفهوم مصاحبت، کنیه و انساب آن حضرت بررسی شده و در پایان سه کتاب مهم سیره در مغرب اقصی یعنی «الاستیعاب»، «الشقرطاسیة» و «کتاب الشفاء» تحلیل شده است].
• صحیفتا عمروبن شعیب و بهر بن

حکیم عندالمحدثین و الفقهاء

محمد علی، بن الصدیق،

المحمدیة، ۱۹۹۲، ۲۲۶ ص.

(اثری است مشتمل بر دو فصل، در فصل نخست به چگونگی تدوین و سنت و صحیفه‌ها پرداخته و برخی صحیفه‌های مشهور، راویان آن و موضوعات مورد اشاره در آن‌ها بررسی شده و فصل دوم تحقیق مفصلی است در دو صحیفه عمرو بن شعیب و بهر بن حکیم که مولف ابعاد مختلف آن دو صحیفه را بررسی کرده است).

• خطبة الفتح الاعظم،

فاروق حمادة،

الدارالبيضاء، دارالثقافة، ۴۸ ص.

(شرحی بر خطبه جناب ختمی مرتبت «ص» در حجة الوداع).

• الامام الخطابي، رائد شرح صحيح البخارى،

يوسف، الكتاني،

الرباط، ۱۹۹۳، ۱۶۴ ص

(درنگی است در احوال و آثار الامام الخطابي شارح بزرگ صحيح بخارى و سبیری در اثر مهم وی «اعلام السنن» به همراه نمونه‌هایی از شرح وی بر احادیث).

• مدرسة الامام الحافظ ابي عمر ابن عبدالبر في الحديث و الفقه و آثارها في تدعيم المذهب المالكي بالمغرب «جز آن»، محمد، بن يعيش،

المحمدية، ۱۹۹۴، ۵۱۳ + ۴۴۶ ص.

(پژوهشی مفصل در چگونگی ورود دانش حدیث به خطه غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی از آغاز دوره فتوحات اسلامی، مکتب حدیثی عبدالبر و آثار حدیثی آن و درنگی در مصادر و ویژگی‌های حدیثی وی و همچنین تحلیل آراء فقهی و اجتهادی او).

• المهدوية ازمة و تحول في تاريخ المغرب،

جماعة من الاسانذة،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۱۲۵ ص.

مجموعه مقالاتی است در نحوه تأثیر اندیشه مهدویت با قرائت شیعی آن در تحولات فکری و سیاسی خطه غرب اسلامی از دوران ابن تومرت و موحدیان و تا دوران معاصر و انقلاب

مهدی در سودان).

• البخارى مبدع المنهجية في ضبط السنة النبوية،

عبدالدائم، برحو،

تطوان، ۱۹۹۴، ۱۰۶ ص.

(اثری است در ترجمه احوال بخاری صاحب «صحیح» و درنگی در روش علمی وی در تدوین و نقل روایات).

• مناهل السيل الجارى للمتعطش لاحاديث التجارى،

المصطفى عبدالقادر، الحنفى،

الرباط، ۱۹۹۴، ۱۴۸ ص.

(شرحی است موضوعی بر احادیث نبوی «ص» که روایات طبق ترتیب ابواب فقه تدوین و شرح شده است).

• بيان الوهم و الايهام الواقعين في كتاب الاحكام «جز آن»،

على، ابن القطان الفاسى،

تحقيق: ابراهيم ابن الصديق،

المحمدية، وزارة الاوقاف، ۴۱۲ + ۴۴۲ ص.

(تحقیق و نشر اثری است در علم الحدیث از قرن هفتم هجری قمری این اثر ردیه‌ای است از ابن قطان فاسی بر کتاب الاحکام الصغری و الوسطی و الکبری اثر عبدالحق الشیبلی که در موضوع علل الحدیث تألیف شده است مقدمه‌ای بر دانش علل الحدیث، تأثر دانشوران مغربی این علم از علمای اندلس، درنگی در کتاب الوهم و الايهام اثر ابن قطان، علل الحدیث از منظر ابن قطان و عبدالحق از جمله مباحث این کتاب است).

• مناقب الصحابة،

احمد، ابن شقرون،

سلا، ۱۹۹۵، ۵۱ ص.

(اثری است در ذکر مناقب و فضائل اصحاب گرامی حضرت ختمی مرتبت «ص»)

• مارس اسلامك،

يوسف، الكتاني،

الرباط، ۱۹۹۵، ۲۲۶ ص.

(اثری است در بیان کلیات مسائل اسلامی مانند ایمان و عقیده مسلم، اسوه بودن پیامبر «ص»، صفات و سیرت آن بزرگوار، نظام خانواده در اسلام، نظام تربیت و اخلاق اسلامی)

• الجانب الخلقى للنبي الكريم «ص»،

فتحي يكن،

تطوان، مطبعة النور ۱۹۸۳، ۷۰ ص.

(تبیین برخی مکارم اخلاقی رسول اکرم «ص»).

• عيون الآثار فيما تواتر من الاحاديث و الاخبار،

محمد الناصر، الكتاني،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۶، ۴۴۶ ص.

(شرحی در بیان مبانی اخلاق و روابط اجتماعی در صدر اسلام با استناد به اقوال پیامبر «ص»).

• مع السنة النبوية «مأة حديث فخرجة مع بيان لبعض مقاصدها و اشهرشروحيها القديمة و المعاصرة»،

عبدالعزیز، فارح،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۵، ۱۵۸ ص.

(شرح و توضیح یکصد حدیث نبوی در موضوعات مختلف)

• اخبار الشريف الولى الصالح ابي القاسم از روال المعلولى و ابنائه،

حسنی بن مصطفی بن الشیر، بوجمه،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۵، ۳۹۸ ص.

(بحثی در نسب شریف حضرت ختمی مرتبت «ص» و فضائل آل البيت «ع»، بررسی انساب یکی از خاندان‌های سادات «شرفاء» مغرب به همراه اسناد، شجره‌نامه و نسب‌نامه و معرفی «ابوالقاسم» از روال «از شرفاء بزرگ مغرب اقصی و بررسی شجره‌نامه وی»).

• المراسيل و مواقف الائمة منها،

المكى، اقلانية،

تطوان، ۱۹۹۶، ۱۰۸ ص.

(پژوهشی در احادیث مرسل و تحلیل آراء دانشوران در این زمینه).

• كتاب الالقب،

الغسانی و الجیانی و ابوعلی،

المحمدية، ۱۹۹۶، ۲۴۸ ص.

(کتابی است در دانش حدیث و درنگی در القاب به کار رفته در صحیح بخاری و ضبط وجوه مختلف آن‌ها).

• اعزما يطلب،

المهدی، محمد بن تومرت،

ویژه مغرب

آراء و اقوال علما و دانشمندان اسلامی در بیان مفهوم و معنای این کلام).

● نظرات فی الفقه و التاريخ

عبدالسلام، یاسین،

الدارالبيضاء، دارالخطابی، ۱۹۸۹، ۸۷ ص.
[تحلیلی از موضوع «نبوت» و به ویژه نبوت خاتم الانبیاء و نقش رسول گرامی «ص» در تحول جامعه و تاریخ و درنگی در سیر تطور امت اسلامی پس از پیامبر «ص» با عنایت به تعالیم نبوی «ص»].

حکومت اسلامی

● الحکم الاسلامی،

عبدالحی العمرانی،

الدارالبيضاء، دارالرشاد، ۱۹۸۲، ۱۱۲ ص.
[اثری است که به موضوع حاکمیت و حکومت در اسلام پرداخته و ضمن برشمردن اصول، ارکان و شروط حاکمیت اسلامی به نقد و تحلیل آراء دانشوران در این باب همت گمارده است].

● المنهج الاسلامی لدراسة التاريخ و

تفسیره،

محمد رشاد، خلیل،

الرباط، ۱۹۸۶، ۲۵۰ ص.

[مباحثی است در تحلیل و تشریح تاریخ سیاسی اسلام، دستاوردهای تمدنی و فرهنگی آن، روش و فلسفه تاریخ در اسلام، روش اسلامی در تفسیر تاریخ، مقایسه دیدگاه‌های سکولاریستی و اسلامی در باب تاریخ].

● محاضرات فی الفكر السیاسی و

الاقتصادی فی الاسلام،

محمد فاروق، النبهان،

الرباط، منشورات عکاظ، ۱۹۸۷، ۲۱۶ ص.
[مجموعه سخنرانی‌ها و مقالاتی است که ابعاد سیاسی و اقتصادی اسلام مانند «دولت، حاکمیت عدالت، و توزیع ثروت، همیاری اجتماعی جز آن را بحث کرده است].

● اسس العلاقات الدولية فی الاسلام،

جماعة من الاساتذة،

الرباط، اکاديمية المملكة، ۱۹۸۹، ۱۰۰ ص.
[مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که ابعاد مختلف روابط بین الملل از دیدگاه اسلامی بررسی شده است].

الدارالبيضاء، مطبعة النجاح الجديدة،
۱۹۸۲، منشورات دار الاعماق، الرباط، ۱۷۶ ص.
[بחי دربارۀ ویژگی‌ها و اعتقادات نحلها و جماعاتی که در غرب اسلامی و به ویژه در مغرب به مهدی موعود - با تعابیر و تفاسیر مختلف - معتقدند].

● مظاهر النهضة الحديثية فی عهد يعقوب المنصور الموحدي،

احمد الحسیسن، عبدالهادی،

صدر عن صندوق احياء التراث الاسلامی
المشترک بین المملكة المغربية و الامارات
العربية المتحدة، تطوان، مطابع الشيوخ، ۱۹۸۳،
۳۰۴ ص.

[بחי است در احوال و آثار عالمان علم حدیث در مغرب در دوران سلسله مرینیان].

● محمد بن وضاح القرطبي،

معمر، نوری،

الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة،
۱۹۸۳، ۴۸۰ ص.

[شرح میسوطی است بر احوال و آثار محمدبن وضاح، محدث بلندیپایه اندلسی].

● التمهيد لما فی الموطأ من المعانی و الاسانید

یوسف ابن عبدالبر الاجزاء: ۱۱ - ۱۵ - ۱۶،

تطوان، مطبعة الشيوخ، ۱۹۸۵، ۲۷۵ + ۲۸۶ + ۴۱۹ ص.

[مجلدات یازدهم، پانزدهم و شانزدهم اثری است مفصل در شرح و توضیح احادیث کتاب موطأ].

● مدرسة الامام البخاری فی المغرب، یوسف الکتانی،

الرباط، دار لسان العرب، ۱۹۸۳، ۷۵۳ ص.
[پژوهش مفصلی است در باب اهمیت مکتب حدیثی امام بخاری و تأثیر عمیق آن بر محافل علمی در غرب اسلامی و شرحی بر مدرسه حدیثی مغرب و محدثین بزرگ آن دیار].

● الحركة الاسلامية و مسألة الفتراق و الفرقة الناجية،

محمد، بولنیت،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۱۷ ص.

[شرحی است بر حدیث منسوب به جناب ختمی مرتب «ص»: «ان الامة ستفترق...» و ذکر

تحقیق: عبدالغنی ابوالعزم،

مراکش، ۱۹۹۷، ۵۲۳ ص.

[تحقیق و نشر اثری است معروف از مهدی ابن تومرت مؤسس سلسله موحدین در مغرب اقصی این کتاب مشتمل بر مباحث متنوعی است همچون، فقه، حدیث، اصول دین، توحید، سیاست، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر].

● کتاب تحصيل المنافع من کتاب الدرر اللوامع فی اصل مقرأ الامام نافع «الجزء الثاني»،

یحیی بن سعید، الگرمی،

تحقیق: الحسن طالبیون،

مراکش، ۱۹۹۷، ۳۱۸ ص.

[شرحی است بر کتاب «درر اللوامع» اثر ابی الحسن ابن البری در علم حدیث].

● الولاية و النبوة عند الشيخ الاکبر محی الدین بن العربی،

شود کیفیتش،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۹، ۱۸۳ ص.

[مجموعه مباحثی است که موضوع ولایت و نبوت از منظر ابن عربی را بر می‌رسد، مباحث مطروحه در این اثر عبارت است از: منظومه ولایت، حقیقت محمدیه، اوتاد اربعه، ختم الولاية المحمدية و معراج دوگانه].

● الحركة الاسلامية و مسألة الفتراق و الفرقة الناجية،

محمد، بولنیت،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۱۱۷ ص.

[شرحی است بر روایت منسوب به پیامبر «ص»، «ان هذه الامة ستفترق...» و کنکاشی در آراء و اقوال عالمان و دانشوران که معنا و مفهوم این روایت را کاویده‌اند].

● الصداقة بنت الصديق و رجال صدقوا، ابوبکر، القادری،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۱۵ ص.

[شرح زندگی و احوال عایشه همسر حضرت ختمی مرتب «ص» و نسی چند از بزرگان، عالمان و دانشمندان خطه غرب اسلامی که با مجاهدات بی وقفه خویش نهال تنومند اسلام را در مغرب اقصی آبیاری نمودند].

● المهدي المنتظر، التهامی م، الوکیلی و نور الدین ع،

ارائه شده و ابعاد مختلف چگونگی تشریح در سطح جهانی از منظر اسلام را بررسی کرده است).

● **الغرب الاسلامی و الغرب المسيحي**
خلال القرون الوسطی،
جماعة من الكتاب،
الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۵۲۰ ص.

(مجموعه مقالاتی که روابط بین منطقه غرب اسلامی «کشورهای شمال آفریقا» و غرب مسیحی در دوران قرون وسطی را در ابعاد اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و علمی را بررسی کرده است).

● **الحوار حول الدين و السياسة في ايران**
الفکر السياسي لعبدالکریم سروش،
ولاء، وکیلی،
دارالبيضاء، ۱۹۹۲، ۱۰۲ ص.

(گزارشی است از آراء و اندیشه‌های عبدالکریم سروش درباره رابطه دین و سیاست و همچنین برشردن عمده‌ترین وجوه اندیشه سیاسی وی).

● **هل الاسلام بناوی العلمانية،**
عبد، الفیلاوی الانصاری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۱۵۷ ص.

(مجموعه مباحثی در تیره اسلام از خشونت، تحری حقیقت و آزادی‌اندیشه در اسلام، تسامح و سازگاری اسلام با برخی ارزش‌های دنیای مدرن و چالش

● **استراتیجیة الدفاع عن الامن الاسلامی،**
ادریس، الکتانی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۱۸۶ ص.

(بررسی مفهوم قدرت و امنیت و تحلیل رابطه متقابل این دو مفهوم با استفاده از کتاب و سنت و سپس ترسیم راهبرد دفاع و حمایت از امنیت کشورهای اسلامی از منظر اسلام).

● **النظام المالي في الاسلام،**
عبدالرحیم، بن سلامة،
۱۹۹۷، ۴۰ ص.

(خطابه‌ای است در تشریح نظام مالی و اقتصادی در اسلام).

● **الفقه و السياسة،**
سعید بن سعید،
بیروت، دارالحدائث، ۱۹۸۲، ۱۵۹ ص.

(اثری است در تاریخ دولت در اسلام با

عبد السلام بنعبد العالی،
بیروت، دارالطیبة، الطبعة الثانية، ۱۵۸ ص.
(نقد و تحلیل آراء فارابی در بابر سیاست و حکومت در اسلام).

● **الاسلام و الدولة الوطنية،**
علی، املیل،
الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۱۵۶ ص.

(اثری است در بیان و تحلیل رابطه متقابل اسلام و دولت ملی که مؤلف دیدگاه‌های مختلف دانشوران اسلامی را نقل و نقد نموده است).

● **نظام الحسبة في الاسلام،**
احمد، ابن شقرون،
سلا، ۱۹۹۵، ۳۹ ص.

(خطابه‌ای است در تشریح احکام و سازمان حسبه در نظام اقتصادی اسلام)

● **السياسة الشرعية في اصلاح الراعی و الرعية،**
ابن تیمیه، تقی الدین،
تحقیق: لجنة احیاء التراث العربی،
الدر البيضاء، ۱۹۹۱، ۱۵۶ ص.

(تصحیح جدیدی است از کتاب معرف ابن تیمیه).

● **الاسلام و العلاقات الدولية،**
عبداللطیف، حسنی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۲۲۷ ص.

(پژوهشی است در روابط بین المللی از دیدگاه اسلامی).

● **سیاسة: دین و قانون في العالم العربی،**
یاد، بنعشور،
(پژوهشی است جامعه‌شناسانه در چگونگی رابطه بن سیاست، دین و قانون در جهان عرب).

● **المبادئ الاساسية للمديقراطية و اصول التحكم الاسلامی،**
راشد، الغنوشی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۴.

(اثری است در بیان چگونگی رابطه اسلام و صحت دمکراسی).

● **التشريح الدولي في الاسلام،**
جماعة من الباحثین،
الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۲۲۳ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در گردهمایی «حقوق و تقنین بین‌المللی در اسلام»

● **في سبيل المجتمع الاسلامی،**
ابوبکر، القادری،
الدار البيضاء، ۱۹۸۶، ۳۱۲ ص.

(مباحثی است در تبیین و توضیح ویژگی‌های سیاست جامعه و اقتصاد اسلامی با استناد به کتاب و سنت).

● **الرسالة الوجيزية الي الحضرة العزیزية في علوم الخلافة،**
مؤلف مجهول،
تحقیق: احمد الدغرني،

(تصحیح و تحقیق نسخه خطی رساله‌ای است که در باب آداب و علوم خلافت نگاشته شده است و موضوعات آن شبیه موضوعاتی است که در احکام السلطانیة ماوردی آمده است).

● **مبادئ و اصول في التشريع الاسلامی،**
ابوبکر، القادری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۱۲۱ ص.

(اثری است در تبیین و تشریح اصول و مبانی قانونگذاری در اسلام).

● **السياسة و المجتمع في العصر الاموی،**
ابراهیم، حرکات،
الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۳۷۶ ص.

(تحلیلی است تاریخی از منظر دانش جامعه‌شناسی درباره چگونگی ارتباط متقابل جامعه و سیاست در عصر اموی).

● **السياسة و الحضارة في العصر النبوی «ص»**
ابراهیم، حرکات،

(پژوهشی است جامعه‌شناسانه در چگونگی تأثیر نبوت بر تمدن و فرهنگ بشری که در سه فصل سامان یافته است. مؤلف در فصل اول با

نگاهی جامعه‌شناسانه اوضاع جهان در جاهلیت را بر می‌رسد و پس از اشاره به مقدمات و بحث نبی گرامی اسلام «ص» به دیگر پیامبرانی که در

خاومیانة برانگیخته شدند می‌پردازد و تأثیر آنان بر فرهنگ و جامعه دوران خود و پس از آن راجح کرده است. چالش اسلام با مخالفان و چگونگی فتوحات در فصل دوم بررسی می‌شود. چگونگی

تطبيق اسلام نظری و عملی در دوران پیامبر «ص» نیز در فصل آخر کنکاش شده است).

● **الفلسفة السياسية عند الفارابی،**

(چاپ جدیدی است از کتاب معروف سید قطب که به بررسی و تشریح قیامت از منظر قرآن پرداخته است).

● التعريف في اختلاف الرواة عن نافع، عثمان بن سعيد الدافى، تحقيق: التهامى الراجى الهاشمى، المحمدية، مطبعة فضالة، ۱۹۸۳، ۲۱۶ ص. (احياء اثرى است كه در علم قراءات قرآن كريم و بيان وجوه و صور اختلاف قراءات از منظر قراء سبعة).

● التيسير في احاديث التفسير «اربعة اجزاء»، محمد المكي الناصرى، بيروت، دار الغرب الاسلامى، ۱۹۸۴. (چهار جزء اول از تفسيرى است مختصر و روان بر قرآن كريم).

● تفسير سورة النور، عبدالهادى التازى، المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية، ۱۹۸۴، ۱۰۰ ص.

(تفسير و توضيح آيات مباركات سورة نور). ● دراسات في اصول تفسير القرآن، محسن عبدالحميد،

الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۴، ۱۷۴ ص. (مباحثى است در بيان اصول و مباني عقلى و نقلى تفسير قرآن كريم، تفسير قرآن با سنت و آراء تفسيرى صحابه).

● هذا القرآن، عبدالحى العمرانى، المحمدية، مطبعة فضالة، ۱۹۸۳. نشرته

اللجنة المشتركة لاحيا التراث الاسلامى بين المغرب و الامارات العربية المتحدة، ۲۰۴ ص. (شرح و بيان اصول اعتقادى، اخلاقى، تربيتى و جز آن از منظر قرآن كريم).

● حكم الله العادل في زوال دولة اسرائيل، محمد الفزازى، الدار البيضاء، دار الطباعة الحديثة، ۱۹۸۳، ۵۸ ص.

(شرحى مختصر بر سيرت و فرجام قوم يهود از منظر قرآن و روايات).

● تهذيب الاخلاق من خلال القرآن، عبدالجليل القباچ،

۱۹۸۲. وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية بالمملكة المغربية، ۲۴۰ + ۳۱۴ + ۳۲۰ + ۲۲۸ = ۱۲۰۲ ص.

(مجموعه خطابه هاى است كه به شرح و تفسير قرآن كريم و حديث شريف نبوى «ص» پرداخته است).

● المدرسة القرآنية في المغرب من الفتح الى ابن عطية «الجزء الاول»، الرباط، مكتبة المعارف، ۱۹۸۱ - ۱۹۸۲، ۳۲۶ ص.

(كتابى است در بيان منزلت و مكانت قرآن كريم در ميان مغاربة، اماكن و مكاتب نشر قرآن و اهتمام عالمان مغربى به علوم قرآن و تفسير). ● حول رموز القرآن الكريم، بهاء الدين الوردى،

الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۳، ۲۲۲ ص.

(پژوهشى تاريخى لغوى درباره حروف مقطعه، بر خى اسامى علم، و اسماء خاص در قرآن كريم با عنايت به مباحث جديد زبان شناسى تطبيقى).

● التصوير الفنى فى القرآن «طبعة جديدة»، سيد قطب،

الناشر: دار الشروق، بيروت، و دار الثقافة، الدار البيضاء، ۱۹۸۳، ۲۶۰ ص. (چاپ جديدى است از اثر معروف سيد قطب كه به تشریح ابعاد هنرى و زيبائى شناسى در قرآن كريم اختصاص دارد).

● العرب تحت وطأة الافساد الاول لبني اسرائيل،

ادريس الكتانى، منشورات نادى الفكر الاسلامى، الرباط، ۳۲ ص.

(مباحثى درباره يهود از منظر قرآن و روايات و درنگى در مسئله فلسطين اشغالى و ستمى كه بر مردم مظلوم فلسطين مى رود).

● مشاهد القيامة فى القرآن، سيد قطب،

الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۳، ۲۷۳ ص.

عنايت به كتاب معروف احكام السلطانية اثر ماوردى).

علوم قرآنى

● المحرز الوجيز فى تفسير الكتاب العزيز، عبدالحق ابن عطية الاندلسى «الجزء التاسع»،

تحقيق: المجلس العلمى بفاس، المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامى، بالمملكة المغربية الرباط، ۴۰۴ ص. (جزء نهم از تفسيرى است بر قرآن كريم شامل سوره هاى يونس «ع» تا آخر سوره يوسف «ع»).

● تهذيب الاخلاق من خلال القرآن، عبدالجليل القباچ، الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۲، ۲۲۸ ص. (مباحثى درباره اصول و مباني تهذيب اخلاق از منظر قرآن كريم).

● الاخلاق فى القرآن، محمد عبدالله دراز، منشورات وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية، الرباط، ۷۱۷ ص.

(بحثى است ممتع درباره اصول و مباني اخلاق در قرآن كريم).

● تهذيب الاخلاق من خلال القرآن، عبدالجليل القباچ، الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۳، ۸۴ ص. (بحثى در تشریح اصول اخلاقى در قرآن كريم).

● تحت ظلال القرآن و السنة، عبدالحى العمرانى،

المحمدية، مطبعة فضالة، ۱۹۸۲ منشورات اللجنة المشتركة لاحيا التراث الاسلامى بين المغرب و الامارات العربية المتحدة، ۱۷۶ ص.

(تأملى در مفهوم ايمان و تأثيرات آن بر سعادت فردى و اجتماعى انسان).

● الدروس الحسينية، اربعة اجزاء، المحمدية، مطبعة فضالة، الطبعة الثانية،

نبوی «ص» در قصر شاهی ایراد شده است).
 ● سید قطب و منهجه فی التفسیر «کتاب
 الأول فی سیرته و انتاجه»،
 محمد المنتصر، الیسونی،
 تطوان، ۱۹۸۷، ۱۵۷ ص.
 (پژوهشی است در احوال و آثار سید قطب
 بویژه تحلیلی بر روش تفسیری وی در
 «فی ضلال القرآن».)
 ● الدروس الحسنية،
 مجموعة من المؤلفين،
 المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون
 الاسلامية، ۱۹۸۷، ۲۱۰ ص.
 (مجموعه خطابه‌هایی است که در تفسیر
 آیات قرآنی و شرح و توضیح برخی احادیث
 نبوی «ص» در قصر شاهی ایراد شده است).
 ● القرآن مصدر التشريع فی المجتمع
 الاسلامی،
 محمد الحبيب، التجکانی،
 طنجة، ۱۹۸۶، ۴۷ ص.
 (خطابه‌ای بسط یافته در باب مرجعیت قرآن
 در تشریح احکام و مشروعیت حکومت).
 ● المنحی الاعتزالی فی البیان و اعجاز
 القرآن،
 احمد، ابوزید،
 الدار البيضاء، ۱۹۸۶، ۴۰۲ ص.
 اثری است بدیع در حوزه مطالعات اندیشه
 معتزله و نقد و تحلیل آراء متفکران این نحله
 کلاسی در باب مباحث اعجاز و بیان قرآن کریم.
 این کتاب در پنج فصل تدوین شده است. مؤلف
 در فصل اول به ریشه‌ها و چگونگی تکوین
 اندیشه‌های اعتزال و بررسی و تحلیل آراء مختلف
 در این باره اختصاص داده است و سپس به مبانی
 و اصول فکر اعتزال مانند عقل، شک،
 تجربه، تأویل، تحسین و تفتیح عقلی و جز آن
 پرداخته و آراء مشاهیر این مکتب را بحث کرده
 است. فصل دوم موضوعات و مسائل مربوط به
 بیان در قرآن از دیدگاه معتزلیان را بررسی و
 تحلیل کرده است. از جمله مباحث این فصل
 می‌توان به ریشه‌های تکوین مباحث بیان در
 قرآن کریم از دیدگاه معتزله، تحلیل مناظرات
 معتزلیان با مخالفان در این باب و اندیشه‌های
 تأویل‌گرایانه و چهارچوب آن، اشاره نمود، در

انواع از منظر قرآن کریم و دانشمندان علوم
 تجربی).
 ● ليلة القدر خیر من الف شهر،
 ادریس الخرشاف،
 الدار البيضاء، دار الطباعة الحديثة، ۱۹۸۴،
 ۴۹ ص.
 [اثری است که با استفاده از علم ریاضیات
 و اعداد به تفسیر سوره مبارکه قدر مبادرت نموده
 است].
 ● التيسير فی احاديث التفسير،
 الجزءان ۵- ۶،
 محمد الملکی الناصری،
 بیروت، دار الغرب الاسلامی، ۱۹۸۵، ۵۱۳ +
 ۴۵۸ ص.
 (جزء پنجم و ششم تفسیری است مختصر
 و روان بر قرآن کریم)
 ● التصنيف الشجرى لارباع القرآن
 الکریم،
 ادریس الخرشاف،
 الدار البيضاء، دار الفرقان، ۱۹۸۵، ۱۳۲ ص.
 (کتابی است در بیان و توضیح معانی و
 مقاصد آیات کریمه قرآن با استفاده از نظریه‌های
 علم اعداد و مباحث علوم ریاضی و آمار).
 ● قبسة من انوار الوحي،
 محمد تقی الدین الهملائی،
 الرباط. مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۵،
 ۱۴۶ ص.
 (اثری است در علوم قرآن و اشاره به برخی
 اصول و قواعدی که در تفسیر آیات قرآن باید
 لحاظ گردد).
 ● فی التریبة الاسلامية،
 صبحی علی جاد الحق،
 الدار البيضاء، دار النشر المغربية، ۱۹۸۴،
 ۱۶۸ ص.
 (در این اثر اصول و مبانی تربیت از دیدگاه
 قرآن و سنت بحث و بررسی شده است).
 ● الدروس الحسنية،
 مجموعة من المؤلفين،
 المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون
 الاسلامية، ۱۹۸۶، ۲۱۶ ص.
 (مجموعه خطابه‌هایی است که در تفسیر
 آیات قرآنی و شرح و توضیح برخی احادیث

الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۴، ۴۲ ص.
 (بحثی است در بیان اصول تهذیب اخلاقی
 از منظر قرآن کریم).
 ● الاسلام المقارن أو مرونة الاسلام،
 احمد الحبابی،
 الدار البيضاء، منشورات الجمعية المغربية
 للتألیف و الترجمة و النشر، ۱۹۸۴، ۱۴۳ ص.
 (شرح و تفسیری است بر آیه شریفه «ثم
 جعلناک علی شریعة من الامر فاتبعها» که
 ویژگی‌های شرایح آسمانی تبیین شده است).
 ● القاضی عیاض مفسراً،
 حسن الوراکی،
 الرباط، مكتبة المعارف، ۱۹۸۴، ۱۱۸ ص.
 (بحثی است در احوال و آراء تفسیری قاضی
 عیاض فقیه و مفسر بلند مرتبه مغربی).
 ● یس مرکز ثقل القرآن،
 ادریس الخرشاف،
 الدار البيضاء، دار الطباعة الحديثة، ۱۹۸۴،
 ۱۰۶ ص.
 (شرح و تفسیر سوره مبارکه یس با استفاده
 از تئوری‌های علم اعداد و دانش ریاضی).
 ● شرح اصول اعتقاد اهل السنة و
 الجماعة،
 ابوقاسم الطبری،
 الدار البيضاء، مطبعة النجاة الجديدة،
 ۱۹۸۵، ۱۴۲ ص.
 (تصحیح و نشر نسخه‌ای مخطوط در
 موضوع کلام که مسائلی همچون خلافت امامت،
 توحید، قدم یا حدوث قرآن، قضا و قدر و جز آن
 را بحث می‌کند).
 ● تهذیب الاخلاق من خلال القرآن
 «الجزءان ۱۱-۱۲»،
 عبدالجلیل القباچ،
 الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۵، ۴۰ + ۵۲ ص.
 (جزء یازدهم و دوازدهم سلسله کتابهایی
 است که درباره تهذیب و تکمیل نفس از منظر
 قرآن کریم، تألیف شده است).
 ● القرآن والتطور واصل الانسان،
 السعدی الکبیر،
 الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۵،
 ۳۸۴ ص.
 (اثری است در بررسی نظریه تطور و تکامل

فصل سوم مؤلف به تأثیرات اندیشه اعتزال بر پژوهش‌های ادبی و کلامی در قرآن کریم پرداخته است. در فصل چهارم ابعاد مختلف مسئله حقیقت و مجاز در قرآن از دیدگاه مشاهیر معتزله کاویده و تحلیل شده است و در پایان در فصل پنجم به طبقه‌بندی تحلیل و نقد آراء و اندیشه‌های معتزله و بررسی مکانات عقل در این نگرش کلامی اشاره شده است.

● المسلمون و اشکالیة الوحدة
محمد، الکتانی،

الرباط، جمعية المغربية للتزامن الاسلامی،
۱۹۸۷، ۷۸ ص.

(شرح و تفسیری بر آیه شریفه «واعتصموا بحبل الله جميعاً» و بیان دشواری‌های و مواضع در راه وحدت مسلمین).

● نحو تریبة الاسلامیة،
الجمعیة الاسلامیة،
الرباط، دارالامان، ۱۹۸۷، ۷۱ ص.

(مباحثی در تعلیم، تربیت و تزکیه نفس از دیدگاه قرآن و سنت نبوی «ص»).

● الفهرس الوصفی لعلوم القرآن الکریم،
الخزانة الحسنیة،
الرباط، ۱۹۸۷، ۴۷۹ ص.

(فهرست مخطوطات موجود در موضوع علوم قرآن کریم که در خزانه پادشاهی نگهداری می‌شود).

● القرآن الکریم و الطب الحدیث،
ادریس، ینوسف،
الدارالبیضاء، ۱۹۸۶، ۱۹۰ ص.

(تشریح پاره‌ای از ابعاد و دستاوردهای دانش پزشکی نوین با استفاده از آیات مبارکات قرآن کریم).

● المحرر الوجیز فی تفسیر الکتاب العزیز،

عبدالحق بن غالب، ابن عطیة،
تحقیق: مجلس علمی بفاس،
الرباط، وزارة الاوقاف، ۱۹۸۸.

(تصحیح و نشر جزء یازدهم و دوازدهم تفسیر ابن عطیة از قرآن کریم).

● المدخل لعلوم القرآن،
علال، الفاسی،
الدارالبیضاء، ۱۹۸۸، ۱۴۲ ص.

(اثری است در علوم قرآن از دانشور بلند پایه مغربی)

● التفسیر العلمی لسورة العنکبوت،
ادریس، الخرشاف،
الدارالبیضاء، ۵۶ ص.

(توضیح و تفسیر آیات مبارکات سوره عنکبوت با استفاده از دستاوردهای علم جدید)

● القراء و القراءات بالمغرب،
سعید، اعراب،
الرباط، ۱۹۹۰، ۲۴۸ ص.

(پژوهشی است در باب علم قراءات قرآنی در قلمرو جغرافیایی غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی)

● و کل بدعة ضلالة،
محمد المنتصر، الریسونی،
تطوان، ۱۹۸۸، ۷۱ ص.

(اثری است در تبیین و تشریح مفهوم بدعت و مصادیق عقیدتی، عبادی و عرفی آن از دیدگاه قرآن، سنت و آراء دانشوران مسلمان).

● مجتمع المومنین من هدی القرآن
تفسیر الدلالة لآیات تکوین المجتمع،
عبدالکریم، غلاب،
الدارالبیضاء، ۱۹۸۸، ۲۹۳ ص.

(توضیح و تفسیر آیات مربوط به جامعه، سنت‌های اجتماعی و چگونگی تکوین، شکوفایی و زوال جوامع).

● رسالة القرآن فی عصر العلم،
محمد الملکی، الناصری،
الدارالبیضاء، ۱۹۸۹، ۵۲ ص

(خطابه‌ای است بسط یافته در بیان اهمیت و مکانات علمی قرآن کریم در جهان امروز).

● الاحکام الصغری،
ابوبکر، ابن العربی المعافری، «جزآن»
تحقیق: سعید اعراب، محمد البکاری،
الرباط: ایسیکو، ۱۹۸۹، ۵۷۱ ص.

(تصحیح و نشر اثری است که در آیات الاحکام).

● شعاع البسملة،
قاسم، الزهیری التافراوتی،
الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۱۱۱ ص.

(پژوهشی است تاریخی تحلیلی که آراء عالمان و مفسران بزرگ را در مورد آیه شریفه

«بسملة» را بحث و بررسی کرده است).

● الحلال و الحرام،
ابوالفضل راشد بن ابی راشد، الولیدی،
تحقیق: عبدالرحمن العمرانی،

(تصحیح و نشر نسخه‌ای مخطوط در بیان احکام حلال و حرام از منظر کتاب و سنت).

● الوراثة الصالحة للحضارة المعاصرة
«بحوث قرآنیة فی الحضارة»،
فاروق، حمادة،

الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۱۴۲ ص.
(در این اثر ظهور، شکوفایی و زوال، تمدن‌ها از دیدگاه قرآن کریم را بحث و بررسی کرده است).

● الکوین بین الفتق و الرتق،
ادریس، الخروشاف،
الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۷۶ ص.

(تفسیر و تحلیل علمی و تجربی آیاتی از قرآن کریم که به پدیده‌های طبیعت ناظر است).

● احکام الصغری،
ابوبکر، ابن العربی المعافری،
تحقیق: سعید اعراب،
الدارالبیضاء، ۱۹۹۱، ۵۱۴ ص.

(تصحیح و نشر یکی از آثار مهم در حوزه علوم قرآن از تألیفات «معافری» فقیه و مفسر مشهور مغرب اقصی).

● القرآن الکریم و الطب الحدیث،
ادریس، ینوسف،
الدارالبیضاء، ۱۹۹۱، ۱۹۱ ص.

(پژوهشی در قرآن کریم از منظر دانش نوین پزشکی).

● البرهان فی ترتیب سور القرآن،
ابوجعفر احمد، الغرناطی،
تحقیق: محمد شعبانی،

(تصحیح و نشر کتابی است که در موضوع علوم قرآن).

● لا الحاد بعد الیوم،
بهاءالدین، الوردی،
مراکش، ۱۹۹۰، ۲۹۸ ص.

(اثری است در توحید و اثبات وجود حضرت حق و دفع شبهات ملحدین با استفاده از آیات قرآن کریم)

● الاخلاق الاسلامیة،
عبدالوهاب، التازی سعود،

• نفس الصباح في غريب القرآن و ناسخه و منسوخه «جز آن»، احمد بن عبدالصمد، الخزرجي، تحقيق: محمد عزالدين المعيار الادريسي، المحمدية، ۱۹۹۴، ۸۱۲ ص.

(تصحیح و نشر اثری است از عالم برجسته اندلس و مغرب در عهد موحدین، عصری که فقه و فروع آن مورد بی‌مهری قرار گرفت و کوشش‌های دانشوران آن دوره متوجه قرآن و علوم مختلف آن گردید، این اثر شرحی است در توصیف اوضاع دینی و علمی آن عصر و مکان آن قرآن و علوم آن و سپس متن تحقیق شده کتاب نفس الصباح با حواشی، تعلیقات و فهرس سودمند).

• فضائل القرآن و معالمه و آدابه «جز آن»، ابو عبید القاسم، ابن سلام، تحقيق: احمد بن عبدالواحد الخياطی، المحمدية، ۱۹۹۵، ۲۹۲ ص.

(تحقیق و نشر کتاب فضائل القرآن اثر ابن سلام همراه با توضیحات و فهرس سودمند و مقدمه‌ای در شرح احوالات مؤلف)

• الامام مالك مفسراً، حميد لحمري، الرباط، ۱۹۹۵، ۴۷۶ ص.

(پژوهشی است در آراء و اقوال تفسیری امام مالك «امام مذهب مالکی»).

• نظرات في سور القرآن الكريم، عبدالعزيز، بغداد، مراکش، ۱۹۹۵، ۱۶۲ ص.

(پژوهشی قرآنی در پنج سوره اول قرآن کریم و معرفی حقیقت «انسان» از خلال آیات سوره‌های حمد، بقره، آل عمران، نساء و مائده).

• كتاب تحصيل المنافع، تحقيق: الگزامي، يحيى بن سعيد، مراکش، ۱۹۹۶، ۱۸۷ ص.

(تصحیح چند رساله مخطوط در علوم قرآن با مقدمه‌ای در شرایط و کیفیت ورود قرآن کریم به سرزمین غرب اسلامی و چگونگی اهتمام مغاربه به ابعاد مختلف این کتاب مقدس).

• العقيدة الاسلامية «دراسة لتصحيح الاخطاء الواردة في الموسوعة الاسلامية»

• الخريطة القرآنية للمجتمعات البشرية، ادريس، الكتاني، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۱۰۹ ص.

(تحليل و بررسی ویژگی‌ها، خصائص و سنن جوامع انسانی از دیدگاه قرآن کریم).

• كتاب التعريف في اختلاف الرواة عن نافع، ابو عمرو، الداني، سلا، ۱۹۹۴، ۱۳۰ ص.

(کتابی است در علم قرائت قرآن کریم، شرح احوال روانی که از نافع روایت کرده‌اند، وجوه اختلاف قراءات، طبقات قراء و برخی احکام اختلافی تجویب).

• الدررة المضيعة في اصول القراءات القرآنية، ابو ياسر الحسن، العلمي، القنيطرة، ۱۹۹۴.

(اثری است در علم قرائت و تجوید و ذکر قراء و طبقات آنان، راویان و ائمه کبار این فن شریف).

• مفهوم النص: دراسة، نصر حامد، ابوزيد، الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۲۱۸ ص.

(اثر معروف نصر حامد ابوزید در حوزه مطالعات قرآنی با عنایت به مباحث تأویل در زبان‌شناسی که تاکنون نقدهای بسیاری بر آن نوشته شده و مؤلف به برخی از منتقدین پاسخ داده است).

• حقوق الانسان الاقتصادية في الاسلام، عبدالعزيز بن عثمان، التوجري، سلا، ۱۹۹۴.

(خطابه‌ای است در بررسی حقوق مالی و اقتصادی انسان از منظر کتاب و سنت نبوی «ص»)

• نقايات من غرر الغرر لا يستغنى عنها فقيه و لاديب، الحاج احمد، ابن شقرون، المحمدية، ۱۹۹۴، ۳۷۵ ص.

(کشکولی است حاوی نکات، ظرایف علمی، ادبی، قرآنی، فقهی و تاریخی که مؤلف گردآوری کرده‌است).

الرباط، ۱۹۹۱، ۲۰۰ ص.

(اثری است در بیان اصول و مبانی اخلاق اسلامی استفاده از منظر کتاب و سنت)

• الدروس الحسنية، مجموعة من المؤلفين، المحمدية، ۱۹۹۱، ۴۱۸ ص.

(مجموعه خطابه‌هایی است در تفسیر برخی آیات قرآنی و شرح احادیث نبوی «ص» که در قصر شاهی ایراد شده است).

• التناسب البياني في القرآن دراسة في النظم المعنوي و الصوتي، احمد، ابوزيد، الدار البيضاء، كلية الاداب، ۱۹۹۲، ۳۹۸ ص.

(پژوهشی است در علوم قرآن از منظری نوین).

• الدار وبنية بين القرآن و العلم، ادريس، الخروشاف، الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۶۲ ص.

(پژوهشی است در بررسی و تحلیل نظریه داروین «تطور و تکامل انواع» و ستجش آن با معیارها و مستندات از کتاب و سنت).

• الوراثة الصالحة للحضارة المعاصرة «بحوث قرآنية في الحضارة»، فاروق، حمادة، الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۱۴۲ ص.

(در این اثر ظهور، شکوفایی و زوال تمدن‌ها از دیدگاه قرآن کریم را بحث و بررسی کرده است).

• جهود الطبري في دراسة الشواهد الشعرية في جامع البيان عن تأويل آي القرآن، محمد، المالكي، الرباط، ۱۹۹۴، ۲۴۰ ص.

(پژوهشی است در کاربرد شعر در تفسیر قرآن کریم به ویژه تفسیر جامع البيان از طبری).

• مقدمة في الدراسات القرآنية، محمد فاروق، النهان، المحمدية، ۱۹۹۴، ۴۰۵ ص.

(بحث مفصلی است در علوم قرآن کریم).

• كتاب مبادئ قرآنية، زكريا، الميلودي، الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۷۷ ص.

(مجموعه مباحثی قرآنی درباره توحید، جهاد، خلافت، اخوت و اصلاح بین مومنین).

- علی، القره داغی و محی الدین، الرباط، ایسیکو، ۱۹۹۵، ۱۱۰ ص.
- (نقدی است بر مطالب و مقالاتی که در مورد عقاید و اندیشه‌های اسلامی در دائرة المعارف اسلام چاپ لیدن هلند منتشر شده است).
- التوحید فی مدارج السالکین، محمد امین، السماعیلی، الرباط، ۱۹۹۶، ۱۰۵ ص
- [شرح و توضیح مفهوم توحید و شهادت از دیدگاه قرآن و احادیث نبوی «ص»].
- دراسة الطبری للمعنی من خلال تفسیره جامع البیان عن تأویل آی القرآن، محمد، المالکی، المحمدية، ۱۹۹۶، ۳۹۴ ص.
- [این کتاب در دو فصل تدوین شده است، در فصل اول ضوابط نقلی، لغوی و اصولی فهم متن از دیدگاه طبری بحث شده است. فصل دوم به ویژگی‌های لغوی، معانی الفاظ و مفردات این تفسیر اختصاص یافته و در فرجام معانی جملات ترکیبی در تفسیر طبری، بحث و بررسی شده است].
- الماء فی الفكر الإسلامی والأدب العربی (اربعه اجزاء)، محمد بن عبدالعزیز، بن عبد الله، المحمدية، ۱۹۹۶، (۴۱۴ + ۴۵۹ + ۴۸۸ + ۴۰۴ ص).
- (مؤلف در این کتاب به بررسی ابعاد گوناگون آب از دیدگاه کتاب، سنت و آراء اهل ادب و لغت پرداخته است).
- منهج المراغی فی التفسیر، الصدیق علی، او هیبة، الرباط، ۱۹۹۶، ۲۴۸ ص.
- (تحلیلی بر روش و رویکرد مراغی در تفسیر قرآن کریم).
- اطرا دات أسلوبیة فی الخطاب القرآنی رصد و استدراک، محمد، اقبال عرووی، الرباط، ۱۹۹۶، ۹۴ ص.
- (تبیین و تحلیل پدیده و شیوه خطاب و مخاطبه در قرآن کریم).
- مفتاح علم المیراث، علی الصدیق، أهیبة، الرباط، ۱۹۹۶، ۱۳۲ ص.
- (کوششی است در تبیین و توضیح مسائل ارث با استفاده از آیات و روایات).
- تاریخ فن تفسیر المصاحف الشریفه و الکتب المخطوطة بالمغرب من عهد الموحدين إلى عهد الشرفاء العلویین، السعید، بن موسی، الرباط، ۱۹۹۶، ۱۵۰ ص.
- مؤلف این کتاب به تاریخ نسخه آرایی و زیباسازی نسخ خطی از عهد عبدالؤمن موحدی تا عصر حاضر پرداخته و تصاویری از ابزار و آلات قدیمی و جدید تذهیب و ترمیم مخطوطات راضیمه کتاب نموده است).
- الإسلام دین حقوق الإنسان، یوسف، الکتانی، الرباط، ۱۹۹۶، ۷۴ ص.
- [بحثی درباره حقوق انسان در اسلام با استفاده از آیات و روایات نبوی «ص»].
- الولاية علی المال فی الشریعة الاسلامیة و تطبیقاتها فی المذهب المالکی، عبدالسلام، الرفعی، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۵۳۶ ص.
- (مؤلف این کتاب ولایت بر مال را از دیدگاه کتاب و سنت و آراء فقهاء می‌کاود و ماهیت، عناصر و آثار آن را بررسی می‌کند).
- تراث ابن الحسن الحرانی المراكشی فی التفسیر، عبدالسلام، بن محمادی، الخیاطی، الدار البيضاء، ۱۹۹۷.
- (تصحیح و نشر سه رساله خطی از ابن الحسن حرانی که عناوین آنها عبارتند از ۱- مفتاح الیاب المقفل لفهم القرآن المنزل ۲- عروة المفتاح ۳- التوشیه و التوفیه. هر سه رساله در موضوع اصول و مبانی تفسیر قرآن کریم تألیف شده است).
- بین روایة ورش و روایة حفص للقرآن الکریم، بلحرمة، بوعمامة، الرباط، ۱۹۹۷، ۸۳ ص.
- (اثری است در علم قراءات قرآن کریم و مقایسه‌ای بین قرائت ورش و حفص).
- دقائق مع رسل الله و الخالق، علی الصدیق، أهیبة، الرباط، ۱۹۹۷، ۱۲۰ ص.
- (پژوهشی است در علوم قرآن به ویژه مبحث تأویل از دیدگاه مفسران بزرگ اهل سنت).
- الدلیل التربوی نصوص و تطبیقات، دراسات فی الکفر التربوی الاسلامی، مجموعة من الباحثین، الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۳۰۴ ص.
- (این اثر شامل گزیده‌هایی از آثار دانشمندان اسلامی است که در حوزه تعلیم و تربیت آثاری پدید آورده‌اند و سپس شرحی است بر احوال و آثار دانشوران متخصص تعلیم و تربیت اسلامی در غرب اسلامی).
- الانسان و القرآن و جهة لوجه، النیفر، احمیده، الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۷۴ ص.
- (تحلیلی است بر تفاسیر قرآنی نگاشته شده در قرن بیستم و مقایسه روش‌های بکار رفته در تفاسیر مختلف. این پژوهش تفاسیر شیعی و سنی را شامل می‌شود).
- درجات الجنان فی تجوید القرآن و بیان اصول حفص و قالون و عثمان، الحسن، صدقی، الرباط، ۱۹۹۷، ۲۰۸ ص.
- (اثری است در موضوع علم قرائت و تجوید قرآن کریم و بیان آراء بزرگان این فن).
- نافذة علی القرآن من خلال الحاسوب «الجزء الاول»، محمد بن العربی، الشرقاوی، المحمدية، ۱۹۹۷، ۱۵۸ ص.
- (پژوهشی است در موضوعات قرآنی با استفاده از رایانه).
- اربعة قوانین قرآنیة تقریر مصیر المجتمعات الانسانیة، ادریس، الکتانی، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۷۴ ص.
- (پژوهشی است قرآنی متضمن مباحث: قوانین و سنن ابتلاء در قرآن، جهاد از منظر قرآن و حیط اعمال).
- دلیل المرأة المسلمة، جاجة، فضال، الرباط، ۱۹۹۸، ۱۴۲ ص.

(در این اثر زن و مسائل و موضوعات مربوط به آن از دیدگاه قرآن و سنت بررسی شده است).
 ● الله اكبر حقاً و صدقاً العقيدة الاسلامية الحقة، احمد، الحبابي، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۷۳ ص.
 (اثری است در حوزه مطالعات قرآنی شامل، محکم و متشابه، تأویل از منظر دانشوران سنی و شیعی و شیطان در قرآن کریم).
 ● شرح (کتاب الاسلام، محمد، زینو، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۸۴ ص.
 (کتابی است در بیان کلیات اسلام همچون، ایمان و احسان از دیدگاه کتاب و سنت).
 ● الرد المأمون، ابو عبیده، الشاذلی، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۴۸ ص.
 (رساله‌ای است در تفسیر آیه شریفه «و من لم یحکم بما انزل الله فاولئك هم الکافرون».)
 ● حقیقة الامة الوسط و فواتح السور القرآنية، حسن سری، وجدی، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۹۹ ص.
 (پژوهشی است قرآنی در مفهوم «امت وسط» از منظر قرآن کریم و ارتباط آن با فواتح برخی سوره قرآن).
 ● فواتد العرفان و ذکر الحقائق فی قصة سيدنا يوسف الصديق «ع»، ابوزید، السهلی، ۱۹۹۸، ۱۱۹ ص.
 (تحقیق و نشر مخطوطی است در شرح حال حضرت یوسف «ع» به ضمیمه تفسیر سوره مبارکه یوسف).
 ● مقالات و محاضرات الشيخ الرحالی الفاروقی «ل.ت»، احمد متفکر، مراکش، ۱۹۹۸، ۳۱۹ + ۳۷۵ ص.
 (مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که یکی از عالمان بزرگ مغربی در موضوعات، پژوهش‌های قرآنی سیره و حدیث نبوی «ص»، تعلیم و تربیت و اجتماعیات ارائه نموده است).
 ● الوحي و اهميته فی المعرفة،

محمد، یعقوبی خبیزه، المحمدية، ۱۹۹۸، ۱۹۵ ص.
 (اثری است در تبیین و تحلیل نبوت و وحی و مرجعیت آن در معرفت انسانی از دیدگاه اندیشمندان اسلامی).
 ● الميثاق العالمي لحقوق المرأة من الكتاب و السنة، فاطمة، خليل، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۳۲ ص.
 (مؤلف با استناد به کتاب و سنت نصوصی را استخراج نموده و مانند معاهده جهانی مربوط به حقوق زن، تنظیم و تبویب نموده است).
 ● مزيلة التكدعمن لايحب الحسد، الشيخ ماء العينين، الرباط، ۱۹۹۸، ۵۴ ص.
 (تجدید چاپ رساله‌ای است که قریب یک سده قبل که یکی از عالمان اخلاق بنگارش در آورده و حقیقت، احکام، مراتب، علل و چگونگی حسد از دیدگاه کتاب و سنت را بحث کرده است).
 ● النص الاسلامی فی قراءات الفكر العربي المعاصر، سعید، شبار، الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۱۳۸ ص.
 (مؤلف در این اثر به بررسی و تحلیل دیدگاه‌های اندیشمندان معاصر عرب در خصوص «متن» یعنی قرآن و سنت نبوی «ص» پرداخته که با استفاده از دانش‌هایی همچون معرفت‌شناسی، زبان‌شناسی نوین، فلسفه تحلیلی و مانند آن، درصدد تأویل و یا تفسیر برخی متون برآمده‌اند).
 ● الميزان، محمد، الفیلالی، فاس، ۱۹۹۸، ۱۵۱ ص.
 (پژوهشی است در عدل الهی، تناسب عمل و جزای آن و برخی مباحث مربوط به قیامت از منظر قرآن کریم و سنت نبوی «ص».)
 ● موانع قبول الاعمال، عبدالباری، الزمزمی، الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۳۳ ص.
 (پژوهشی است با استفاده از قرآن و سنت درباره شرایط قبول عمل صالح در پیشگاه ربوبی

و بیان موانع ظاهری و باطنی که موجب عدم قبول عمل می‌گردند).
 ● منهج المسلم، ابوبکر، جابر الجزایری، الرباط، ۱۹۹۹، ۲۰۴ ص.
 (تبیین ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری یک مسلمان از منظر کتاب و سنت).
تبلیغات اسلامی
 ● الدعوة الاسلامية فی مواجهة خصومها، عبدالقادر فیهی العلوی، الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۲، ۲۲۶ ص.
 (مباحثی در چگونگی دعوت و تبلیغ اسلامی در جوامع اسلامی، کاستی‌ها و بایستگی‌های آن).
 ● استراتيجية معاصرة للدعوة حل عملي لمشاكل الامة الاسلامية، رشید حموده، السلاوی، ۱۹۹۹، ۶۳ ص.
 (درنگی است در اهداف، سازوکارها و راهبرد تبلیغ اسلام در جهان معاصر).
 ● دستور الدعوة الاسلامية، محمد الملکی، الناصری، الرباط، ۱۹۹۱، ۱۰۰ ص
 (کتابی است در بیان اصول، ارکان و شروط دعوت اسلامی).
تراجم (زندگینامه‌های جمعی و فردی)
 ● نشر المثانی لاهل القران الحادی عشر و الثاني، محمد بن الطیب القادری، تحقیق: محمد حجی و احمد توفیق، الرباط، مكتبة الطالب، ۱۹۸۳، ۴۲۲ ص.
 (ذکر تراجم و شرح حال و آثار عالمان، فقیهان، محدثان و دیگر دانشوران قلمرو غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی که در دو قرن یازدهم و دوازدهم می‌زیسته‌اند).
 ● الزاوية القادرية، عبدالرحی القادری،

عمر، الجیدی،
الرباط، ۱۹۹۳، ۳۳۹ ص.
(پژوهشی است در نحوه ورود و تثبیت
مذهب مالک در شمال آفریقا به ویژه مغرب
اقصى، درنگی در احوال و آثار بزرگان این مذهب،
تأثیر تحولات تاریخی در حوزه کلامی فقهی در
این خطه و برشمردن خصائص این مذهب در
مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی).

● ابن مغاور الشاطبی حیات و آثاره،
محمد، بنشر یقه،

الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۳۱۸ ص.
(درنگی است در احوال و آثار یکی از عالمان
بلند مرتبه اندلس که پس از شرح زندگی نامه وی
آثار ادبی، فقهی و قرآنی وی بررسی شده و برخی
نامه‌ها و وصایای وی نیز در پایان آمده است)

● المغازی موسی بن عقبه،
محمد، اباقشیش ابومالک،
الرباط، ۱۹۹۴، ۴۲۳ ص.

(اثری است در شرح احوال موسی بن عقبه
و اثر وی در مغازی و سپس تحقیق متن مغازی
همراه با تعلیقات و فهراس).

● نشر المثالی لاهل القرن الحادی عشر
و الثاني،

محمد بن الطیب القادری،

تحقیق: محمد حجی و احمد توفیق،
الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة،
۱۹۸۲. منشورات الجمعية المغربية للتألیف و
الترجمة و النشر. مكتبة الطالب، الرباط، ۴۲۱ ص.
(صدر جزء الاول بالرباط سنة ۱۹۷۸).

(جزء دوم اثری همانند و قیات الاعیان ابن
خلکان که شرحی است بر احوال، افکار و آراء و
تحقیقی در سال وفات دانشوران و عالمان
اسلامی دیار غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی
واندلس، این جزء شامل و قیات نیمه دوم قرن
یازدهم هجری است. قرار است این کتاب در چهار
جزء (جلد) سامان یابد. جزء اول آن در سال ۱۹۷۸
در رباط منتشر شده است).

● اقتفاء الاثر بعد ذهاب اهل الاثر،
ابوسالم، العیاشی،
تحقیق: نفیسة الذهبی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۲۶۹ ص.
(تصحیح و تحقیق نسخه خطی ای در

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که به
مجلس گرامیداشت هفتصدمین سالگرد وفات
«ابن نفیس» دانشمند و طبیب گرانقدر اسلامی
تقدیم شده و ابعاد مختلف زندگی و آثار وی
رابررسی شده است).

● التراث الاندلسی،

ماعة من الباحثین باشراف محمد حجی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۳۶۷ ص.

(مقدمه‌ای است بر طرح «دایرة المعارف
بزرگ اندلس» که شامل تراجم احوال و معرفی آثار
عالمان و دانشوران خطه اندلس است. این
دایرة المعارف را قرار است مؤسسه
ملک عبدالعزیز منتشر کند).

● بلوغ الآمال فی ذکر مناقب السادات
«سبعة رجال»،

محمد بن عبدالسلام بوسنة سیری امان،
مراکش، ۱۹۹۴، ۲۲۴ ص.

(اثری است در تراجم احوال هفت تن از
عالمان، فقیهان، مفسران و محدثان خطه غرب
اسلامی، این بزرگان عبارت‌اند از: یوسف بن علی،
قاضی عیاض، ابوالعباس سبتی، ابن
سلیمان الجزولی، عبدالعزیز التباع، عبدالله
الغزواتی و امام السهیلی).

● اسعاف الاخوان الراغبین بتراجم ثلثة من
علماء المغرب المعاصرین،

ابن الحاج محمد بن الفاطمی السلمی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۵۰۴ ص.

(تراجم احوال و سرگذشت پنجاه تن از
عالمان اسلامی مغرب معاصر است به همراه ذکر
اجازات و تألیفات هر یک از این دانشوران).

● مباحث فی المذهب المالکی بالمغرب،

تطوان، ۱۹۸۶، ۲۴۰ ص.
(اثر است در شرح احوال و تعالیم شیخ
عبدالقادر جیلانی «گیلانی» قطب سلسله قادر
به و چگونگی گسترش این طریقه از مسقط
الرأس شیخ «بغداد» به شمال آفریقا و مغرب
اقصى وهمچنین ذکر مشایخ این طریقه در
مناطق مختلف جهان اسلام).

● الجواب الجامع لاشتات العلوم و الاداب
عبدالصمد، گنون،

تقدیم: محمد ابواجفان،

تونس، ۱۹۹۶، ۳۷۵ ص.

(کشکولی است مشتمل بر اشعار و تراجم و
قطعات مختلف ادبی، اجتماعی، علمی و مانند
آن).

● الذیل و التکملة لکتابی الموصول و
الصلة،

ابن عبدالملک المراكشی،

تحقیق: محمد بن شریفه،

اصدار اکادیمیة المملكة المغربية، الرباط،
مطبعة. المعارف الجديدة، ۱۹۸۴، ۳۶۷ + ۲۹۳
ص.

(ذکر ترجمه، احوال و آثار عالمان اندلس
اسلامی است).

● ترتیب المدارک و تقریب المسالك

لمعرفة اعلام مذهب مالک «الجزء السابع»،

عیاض بن موسی الیحصی السبتی،

تحقیق: سعید احمد اعراب،

تطوان، مطابع الشیوخ، دیسبریس، ۱۹۸۲،
وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامیة بالمملكة
المغربية الرباط، ۲۵۷ ص.

(تراجم رجال، فقهاء، عالمان دین و
دانشوران مالکی مذهب، منطلقه غرب اسلامی و
اندلس).

● الامام ابو عمر یوسف ابن عبدالبر،

محمد، بن عیاشی،

المحمدیة، ۱۹۹۰، ۳۳۰ ص.

(پژوهشی است در احوال، افکار و آثار
«عبدالبر» از عالمان، محدثان و فقیهان بلند پایه
اندلس).

● الطیب المسلم ابن النفیس،

ایسیسکو،

الرباط، ۱۹۹۱، ۲۱۷ ص.

سرگذشت عالمان و دانشمندان مغربی و آراء و آثار علمی آنان).

● جماعة الاسلامیة فی پاکستان،

صلاح‌الدین، النکدلی،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۵، ۶۸ ص.

(خطابه‌ای بسط یافته در معرفی ابوالاعلی مودودی، افکار و کوشش‌های وی در تأسیس جماعت اسلامی در پاکستان و بیان شمه‌ای در معرفی فعالیت‌های این جماعت)

● کتاب صلة الصلة «القسمان الرابع و

الخامس»،

احمد بن ابراهيم، ابن الزبير،

تحقیق: عبدالسلام الهراس و سعید اعراب، المحمدية، ۱۹۹۵، ۲۴۱ + ۵۲۰ ص.

(جزء چهارم و پنجم اثری است در تراجم و شرح حال رجال مغرب اقصی که قبلاً معرفی شد).

● فوح الطيب من حياة العلامة الطيب

محمد، حیان،

۱۹۹۷، ۲۴۰ ص.

(شرحی است بر احوال و آثار و خدمات علمی تربیتی «علامه الطیب» از عالمان بزرگ مغرب اقصی).

● الروض العطر الانفاس باخيار الصالحين

من اهل فاس،

محمد بن عيشون، الشراط،

تحقیق: زهراء النظام،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۲۲۵ ص.

(تصحیح و نشر مخطوطی است در بیان احوال عالمان، زاهدان، فقیهان و دانشمندان شهر فاس در قرن هفدهم میلادی).

● دورة القاضي عياض،

منشورات، وزارة الاوقاف و الشؤون

الاسلامية، الرباط، ۴۳۹ ص.

(اثری است که به تفصیل احوال، آثار و افکار، قاضی عیاض فقیه بلند آوازه عصر مرابطون را بر می‌رسد).

● توشیح الدیباج و حلیة الابتهاج،

بدرالدین القراقی،

بیروت، دارالغرب الاسلامی، ۱۹۸۳،

۳۲۲ ص.

(این اثر یکی از مستدرکاتی است که بر کتاب الدیباج المذهب فی معرفة اعیان علماء

● آمنت بربکم فاسمعون،

ایملیا براملی،

الدارالبيضاء، دارالفرقان للنشر الحديث، ۹۴

ص.

(زندگینامه دختری آمریکایی که به اسلام

تشریف یافته است).

● بلغة الامنية و مقصد اللبيب فيمن كان

بسيطة في الدولة المرينية من مدرس و استاذ

و طبيب

مؤلف مجهول،

تحقیق: عبد الوهاب ابن منصور،

الرباط، المطبعة الملكية، ۱۹۸۴، ۵۶ ص.

مع خريطة و صور لسبته.

(ذکر تراجم احوال و بیان آثار عالمان،

فقیهان و طبیبان یکی از شهرهای شمالی مغرب

«سبته»).

● شیوخ العلم و كتب الدرس في سبته،

حسن الوراكلى،

منشورات جمعية البعث الاسلامی بتطوان،

تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۴، ۷۸ ص.

(اثری است در ذکر احوال و آثار عالمان و

دزنگی در مدارس و حوزه‌های دینی و کتب

متداول در آن مراکز و محافل علمی، شهر سبته

در قرن هفتم هجری قمری).

تصوف

● الزاوية الشرفاوية: زاوية ابي الجعد

اشعاعها الديني و العلمي،

احمد بوكارى،

الدارالبيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۵،

۱۷۵ ص.

(اثری است در معرفی زاویه ابي الجعد یکی

از خانقاه‌های صوفیان مغرب و تشریح ابعاد علمی

و دینی این زاویه).

● المقصد الشريف و المنزغ اللطيف في

التعريف بصلحاء الربيف،

عبدالحق بن اسماعيل البادسي،

تحقیق: سعید احمد اعراب،

الرباط، المطبعة الملكية، ۱۹۸۲، ۱۷۶ ص.

(این تألیف مستدرکی است بر اثر معروف

«التشوف الى رجال التصوف» در ذکر احوال

المذهب از برهان الدين ابن فرحون المنذی (متوفی ۷۹۸ ه.ق)، نگاشته شده است و موضوع

آن تراجم و شرح حال عالمان، فقیهان و دانشمندان مالکی مذهب خطه غرب اسلامی

بوده است. مؤلف این مستدرک تراجم تا سال ۱۰۰۸ ه.ق را در کتاب خود سامان داده است، لذا

متن و ذیل شامل تراجم عالمان اسلامی سرزمین غرب اسلامی در طول یک هزار سال است).

● مؤلف رسائل النور و مؤسس جماعة

النور بديع الزمان سعيد النورسي نظرة عامة عن حياته و آثاره،

الصالحی، احسان قاسم،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۹، ۲۶۹ ص.

(اثری است در شرح احوالات و آثار بديع

الزمان نورسی یکی از بزرگترین فعالان جنبش بیداری اسلامی در ترکیه معاصر و تأثیر شگرف

شخصیت و آموزه‌های وی بر حیات اجتماعی و فرهنگی مردم ترکیه معاصر).

● روضة الاس العاطرة الانفاس في ذكر من لقيته من اعلام الحضرتين مراکش و فاس،

احمد المقری،

الرباط، المطبعة الملكية، ۱۹۸۳، ۳۵۲ ص.

(ذکر تراجم و شرح حال عالمان اسلامی دو

سده اخیر مغرب به ویژه شهرهای مراکش و فاس است).

● فضائل الصحابة،

احمد بن شبيب النسائي،

تحقیق: فاروق حمادة،

الدارالبيضاء، نشر دار الثقافة، ۱۹۸۴، ۲۴۵

ص.

(کتابی است در فضائل و مکاتب صحابه

رسول اکرم «ص»).

واقوال علماء، صلحا و بزرگان مشایخ طرق صوفیه در سرزمین غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی. مؤلف این کتاب به ترجمه احوال بزرگان نیمه دوم قرن هفتم و اوایل قرن هشتم هجری قمری پرداخته است).

● **فتح العلی المتعالی بشرح نصیحة الهلالی،**

رشید المصلوت، الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۵، ۳۴۴ ص.

(شرح و تفسیر منظومه هلالی در اصول ارکان و آداب تصوف).

● **الطريقة العلوية الصوفية أضاميم المدالساری لصیحة «البلاغ» الجزء الاول،** مجموعة من المؤلفین، طنجة، ۱۹۸۶، ۴۳۴ ص.

(مجموعه مقالاتی است در شرح اوضاع و احوال دینی فرهنگی و اجتماعی مغرب و الجزائر در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی که عده‌ای از مشایخ طریقه آن را نوشته‌اند).

● **ابن مشیش شیخ الامام الشاذلی،** زکیه زونات

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۳۹۰ ص.

(پژوهشی است در احوال و آثار شیخ عبد السلام بن مشیش «یکی از مشایخ اقطاب تصوف در خطه غرب اسلامی» و شاگرد برجسته وی شیخ ابوالحسن شاذلی، در این اثر از دیگر بزرگان و اکابر طریقه‌های صوفیان مغرب نیز یاد شده است).

● **وانهارت الطرقيه،**

محمد المنتصر الریسونی،

تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۴، ۱۱۰ ص.

(اثری است در تخطئه تصوف و انتقاد از عقاید، آداب و سلوک صوفیان و ذکر بدعت‌ها و انحرافات که این جماعت در اسلام پدید آوردند).

● **تنبيه العارف البصير علی اسرار الحزب الكبير،**

محمد مرتضی الحسینی الزبیدی،

تحقیق: احمد الشرفاوی اقبال،

مراکش، ۱۹۸۶، ۹۰ ص.

(اثری است در شرح احوالات مشایخ طریق صوفیه در مغرب اقصی).

● **الظل الوریف بتلخیص المقصد الشریف و المنزوع اللطیف فی التعریف بصلحاء الریف،** النجلانی، امحمد، بن الریف، تحقیق عبدالغنی سکریح، (تلخیصی است از کتاب معروف المقصد الشریف...)

در ترجمه احوال و اقوال بزرگان متصوفه و مغرب اقصی).

● **آداب الصحبة،**

احمد ابن عرضون

الدار البيضاء، عکاظ، ۱۹۸۸، ۸۶ ص.

(شرح و توضیح مفهوم «صحبت» در اندیشه صوفیان و اهل طریقت).

● **الزاوية الشرفاوية زاوية ابي الجعد اشعاعها الدینی و العلمی «جز آن»،**

احمد، بوکاری

الدار البيضاء، ۱۹۸۹، ۵۷۳ ص.

(پژوهشی است مفصل درباره زاویه «خانقاه» شرفاویة و بررسی ابعاد و تأثیرات مختلف دینی، علمی، اجتماعی و فرهنگی آن).

● **الاسلام فی المغرب**

دیل، ایکلمان

ترجمه: محمد عقیف،

الدار البيضاء، توبقال، ۱۹۸۹، ۱۵۰ ص.

(پژوهشی است از منظر انسان‌شناسی در باب چگونگی ارتباط بین جامعه و آموزه‌های تصوف و تحلیل نقش زاویه «خانقاه» در اندیشه و سلوک مردمان مغرب اقصی).

● **المتخیل و القدسی فی التصوف الاسلامی،** الحکایة و البرکة،

المپلودی، شغوم

المحمدية، ۱۹۹۱، ۳۰۲ ص.

(پژوهشی است از دیدگاه مردم‌شناسی و جامعه‌شناسی در آموزه‌های تصوف)

● **التصوف و المجتمع**

عبداللطیف، الشاذلی

سلا، ۱۹۸۹، ۴۳۰ ص.

(اثری است در تحلیل و بررسی چگونگی رابطه و تأثیر متقابل جامعه و تصوف با استفاده از نظریات جدید در حوزه جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی).

● **الزاوية الدلائية و دورها الدینی و العلمی**

و السیاسی،

محمد، حجی

الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۳۵۷ ص.

زاویه «خانقاه» دلالتی از زوایای کهن مغرب محسوب می‌شود که نقش بسزایی در نشر، گسترش و پاس‌داشت ارزش‌های اسلامی، فتوحات و مقاومت در برابر حملات صلیبیان داشته است در این اثر ابعاد مختلف این زاویه به تفصیل بحث و بررسی شده است).

● **الکناش،**

احمد زورق،

طرابلس، المنشأة الشعبية للنشر و التوزیع و الاعلان، ۱۹۸۵، ۵۲۰ ص.

(مجموعه خطابه‌ها و مقالاتی است که به مناسبت پانصدمین سال وفات عالم بزرگ و شیخ مشایخ اقطاب صوفیان طریقه زروقیه در منطقه مصراته (در لیبی) تدوین شده و احوال و آثار وی بحث شده است).

● **الخطب البدرية**

خلیل، المؤمنی،

الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۳۲۲ ص.

(مجموعه میاحثی است عرفانی و صوفیانه در موضوع عبادات، اخلاق، طهارت نفس، مواظب و وصایای اخلاقی).

● **احمد السوداني و كتابه الدرالنضير «مع نماذج من ادعيته و صلواته»،**

حسن، جلاب،

مراکش، ۱۹۹۲، ۷۷ ص.

(شرحی است بر احوال و آثار احمد بابا السوداني یکی از اقطاب صوفیان آفریقا و ذکر نمونه‌هایی از اذکار، صلوات و ادعیه‌ای که وی به مریدان خود تعلیم داده است).

● **التصوف الاسلامی بین السنیة و التطرف**

محمد محمد بنعیش،

(بحثی است جامعه‌شناسانه با نگرش تاریخی به پدیده تصوف و تحلیل نحله‌ها و نگرش‌های مختلف در میان صوفیان و ریشه‌یابی اعتدال، تشدد یا تندروی در پاره‌ای آموزه‌های رایج در تصوف).

● **محمد بن سلیمان «الجزولی مقاربة تحليلية لكتابه الصوفيه»**

- حسن، جلاب، مراکش، ۱۹۹۳، ۱۰۹ ص.
(درنگی است در احوال، اقوال و ذکر کرامات یکی از اقطاب مهم طریقه شاذلیه در مغرب اقصی و تحلیل برخی نوشته‌های عارفانه و صوفیانه او به همراه فرازهایی از ادعیه و اذکار نقل شده از وی).
- ریاض الورد فیما انتمی الیه هذا الجوهر الفرد «الجزء الاول»، محمد الطالب، ابن الحاج، تحقیق: جعفر ابن الحاج السلمی، الرباط، ۱۹۹۳، ۲۲۴ ص.
(تراجم احوال و سرگذشت مشایخ و اقطاب تصوف در منطقه غرب اسلامی به همراه ذکر آثار و برخی اشعار و مناقب آنان).
- مصادر العلوم فی الفكر الصوفی، عبدالکبیر العلوی المدغری، الرباط، ۱۹۹۳، ۴۷ ص.
(خطابه‌ای است در تحلیل اندیشه صوفیانه).
- الحركة الصوفیة بمراکش و اثرها فی الادب «ثلاثة اجزاء»، حسن، جلاب، مراکش، ۱۹۹۴، ۲۶۰ + ۳۴۰ + ۲۶۷ ص.
(پژوهشی است مفصل در بیان حرکت تصوف در شهر مراکش، اقطاب طرق صوفیان شهر، آثار ادبی مشایخ و بزرگان طرق و چگونگی تأثیر و تأثر بین تصوف مراکش و تصوف مغربی).
- الدعوة الی الله بافضال باسم الله، عبدالسلام، غیلان، الرباط، ۱۹۹۴، ۹۹ ص.
(انری است در معرفی زاویه «خانقاه» غیلانیه و ذکر مشایخ و اقطاب طریقه و بیان آراء و حکم و کرامات آنان).
- اتحاف المعاصر و التالی بجمع، رشید المصلوت، ۱۹۸۲، ۴۲ ص.
(درنگی است در احوال و ذکر مناقب و کرامات یکی از اقطاب مشایخ صوفیان مغرب «شیخ عبدالعزیز الهلالی» م ۱۱۷۵ ق).
- بحوث فی التصوف المغربی، حسن، جلاب، مراکش، ۱۹۹۵، ۲۲۰ ص.
(پژوهشی است در معرفی و بررسی طریقه‌ها، مشایخ، اقطاب و تعالیم تصوف در مغرب اقصی).
- حجاج من غرب افریقیا الی مغرب القرن التاسع؛ تمثل المؤسسات الاسلامیة فی المغرب، فاطمة، الحراق، الرباط، ۱۹۹۴.
این کتاب شامل دو سفرنامه حجاج از غرب افریقا به قصد بیت الله الحرام است رسالتی در قدح بدعت‌ها و طرق و سلوک صوفیان نیز در این کتاب آمده است. مؤسسات و تشکیلاتی که متکفل امور زائران حجاج بوده‌اند و نحوه ارتباط آنها با حکومت و عالمان دین نیز بررسی شده است).
- التصوف الافریقی المغربی فی القرنین التاسع عشر و العشرین، عبدالعزیز، بنعبدالله، الرباط، ۱۹۹۵، ۱۳۵ ص.
(کتابی است در معرفی طرق صوفیان مغربی «البته این طرق در صحرای باختری و مرکزی آفریقا و مناطقی در سودان نیز امتداد دارند که مؤلف به آراء، مشایخ و اقطاب و آموزه‌های هر یک از طرق اشاره نموده است).
- الاسلام السری فی المغرب العربی، ابراهیم، القادری، الرباط، ۱۹۹۵، ۲۴۸ ص.
(پژوهشی در تاریخ مغرب میانه دوران مراتبین و موحدین و کاوشی در برخی نحله‌ها، فرقه‌ها و طریقه‌هایی که تواریخ رسمی ذکری از آنان به میان نیآورده‌اند، مانند ساحران و پیشگویان، کرامات و مناقب صوفیان، اقطاب و اولیا).
- الشیخ ماء العینین و جهاد العلمی و الوطنی، شبینا حمداتی، ماء العینین، الرباط، ۱۹۹۵، ۱۶۴ ص.
(درنگی است در احوال و آثار علمی و مجاهدت‌های ضد استعماری یکی از مشایخ صوفیان مغرب و مؤسس زاویه «خانقاه» اسماره و ذکر تألیفات علمی و آراء تعلیمی وی در تصوف، زهد و عبادت»
- التصوف مشکاة الحیران، عبدالحمید، الجوهری، الدارالبیضاء، ۱۹۹۶، ۲۳۴ ص.
(مباحثی درباره پیرامون ابعاد معنوی اسلام و اصول و ارکان تصوف).
- المسار الافریقی للطریقة السنوسیة، جون لوی تریو، الرباط، ۱۹۹۶، ۳۳ ص.
(تاریخچه‌ای است درباره یکی از سلسله‌های صوفیان مغرب «سنوسیه»).
- کتاب المعزی فی مناقب الشیخ ابی یعزی، احمد، التادلی الصومعی، تحقیق: علی الجاوی، الرباط، ۱۹۹۶، ۵۱۰ ص.
(شرحی است بر احوال، آثار و مناقب یکی از مشایخ سلسله‌های صوفیان مغرب).
- الجیوش الطلع بالمرهفات القطع الی ابن مایابی اخی التنتع، محمد، نیاس الکلونخی الجلفی، دکار، ۱۹۹۶، ۹۸ ص.
(قصیده‌ای بلند در دفاع از تصوف و قدح مخالفان آن).
- دیوان الکبریة الاحمر فی مدائح القطب الاکبر مولانا احمد التیجانی، محمد عبدالله التیجانی، نیاس، دکار، ۱۹۹۶، ۵۳۹ ص.
(زندگی‌نامه، اشعار و کرامات یکی از اقطاب «احمدالتیجانی» سلسله‌های صوفیان مغرب).
- مختصر نزهة الافکار وحلة الابرار فی مناقب سیدی عبدالقادر و شیخه الفخار، مؤلف مجهول، تحقیق: جعفران الحاج، تطوان، ۱۹۹۶، ۹۰ ص.
(تصحیح و تحقیق نسخه‌ای مخطوط در شرح حال و ذکر مناقب مشایخ صوفیان مغرب).
- للاحلق للذکر البدعی فی الاسلام، محمد المنتصر الریسونی، تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۳، ۷۶ ص.

رديه‌ای است در قدح برخی آداب و مناسک سلسله‌های صوفیان در مغرب مانند مجالس ذکر و پاره‌ای بدعتها).

● القطب الربانی مولای عبدالسلام بن مشیش،

عبدالصمد، العشاب،
الرباط، ۱۹۹۶، ۵۹ ص.

(درنگی در احوال، اخلاق و کرامات عبدالسلام بن مشیش مرشد یکی از سلسله‌های صوفیان مغرب).

● حکم ابن عطاء الله الاسکندری،
ابن عطاء الله الاسکندری،
فاس، ۱۹۹۷، ۱۱۱ ص.

(حکم، مواعظ و ارشادات ابن عطاء اسکندری یکی از اقطاب مشایخ تصوف در قرن دوازدهم هجری قمری در مغرب).

● الترجمة الكاملة لفقيد العلم و العلماء،
العلامة القاضي سيدي محمد العلمي
المستاري رحمه الله،

رشيد، العلمي،
الرباط، ۱۹۹۷، ۶۲ ص.

(شرحی است بر احوال و آثار و خدمات یکی از اقطاب طرق صوفیه در مغرب).

● التصوف الاسلامی فی المغرب
علال، الفاسی،
الرباط، ۱۹۹۸، ۱۳۷ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌های زنده یاد علال الفاسی اندیشمند معاصر مغربی است درباره تصوف در مغرب)

● حوار الماضي و المستقبل،
عبدالسلام، یاسین،
الدر البيضاء، ۱۹۹۷، ۳۴۲ ص.

(مؤلف که از مشایخ طرق صوفیه و رهبر معنوی یکی از گروه‌های سیاسی اسلام گرا در مغرب است، در این اثر ضمن کنکاشی در میراث کهن اسلامی، عناصر و موضوعاتی که مسلمانان امروز را به کار آید استخراج نموده و چشم‌انداز آینده جنبش بیداری اسلامی در مغرب را تحلیل نموده و درباره اوضاع سیاسی و نقش اسلام گرایان در مغرب، دیدگاه گروه‌های سکولار را به چالش می‌کشد).

● الاحسان «۲-۱».

عبدالسلام، یاسین،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۱۵۷ ص.

(مؤلف که یکی از اقطاب طرق صوفیه و مرشد معنوی یکی از گروه‌های سیاسی اسلامی با نفوذ در مغرب است، در این کتاب به شرح و بیان معنا و مفهوم احسان در قرآن کریم و سنت نبوی «ص» پرداخته و جامعه‌ای اسلامی را ترسیم می‌کند بر مبنای اصول و ضوابط عدل و احسان اداره می‌شود).

● ابو عبدالله محمد المرابط الدلائی عالم
الزاوية الدلائية و ادبيته
حسن، جلاب،
مراکش، ۱۹۹۷، ۵۰۰ ص.

(پژوهشی است در احوال و اقوال و ادب یکی از مشایخ بزرگ زاویه «خانقاه» دلائیه از زوایای معروف مغرب اقصی).

● تصفية القلوب فی الوصول الى حضرة
علام الغيوب
ابن جزى الغرناطی،

تحقیق: منیر القادری بودشیش،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۲۶ ص.

(پژوهشی است در تصوف اندلسی در قرن هشتم هجری قمری و درنگی در احوال و آثار ابن الجزری یکی از مشایخ طرق صوفیه اندلس).

● زاوية سيدي علي بن عبدالرحمن و
آثارها بقباثل شرق المغرب
بوجمه، حسنی،
وجده، ۱۹۹۸، ۲۰۳ ص.

(تاریخچه یکی از خاندان‌های بزرگ و شریف «سادات» مغربی که از مؤسسين یکی از طرق صوفیه و زوایای مهم و معرف «زاویه سیدی علی» در مغرب اقصی به‌شمار می‌روند، و درنگی در تعالیم، اوراد و اذکار این طریقه و تأثیر آن در ترویج و توسعه اسلام در مناطق و قباثل صحرائشینی شرق مغرب).

● رسالة المراحل فی مناقب ابي يعزى
الراجل،
احداد محمد السوسى،
الدار البيضاء، دارالرشاد الحديثة، ۱۹۸۲،

۶۴ ص.

(درنگی است در احوال، آثار و مناقب یکی از مشایخ صوفیان مغرب اقصی در قرن ششم

هجری قمری).

● مفید الراوی علی ائی مخاوی،
ماء العینین،

تحقیق: محمد الظریف،
الرباط، ۱۹۹۹، ۹۳ ص.

(احیای رساله‌ای است مخطوط اثر یکی از عالمان و فقیهان بزرگ قرن نوزدهم مغرب اقصی که منظومه‌ای در تصوف سروده است و ضمن قدح برخی آداب و رسوم و مناسک صوفیان عصر خویش، تصوف حقیقی و صحیح را معرفی نموده است).

● احمد بن ابی القاسم شیخ الزاوية
الصومعة و معه زوايا المنطقه،
مصطفى، عربوش،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۴۳۱ ص.

(تحقیقی است در احوال، افکار و کرامات «احمد بن ابی القاسم» یکی از کبار اقطاب تصوف در مغرب و زاویه «خانقاه» معروف وی که یکی از مراکز مهم تعلیم و تربیت مریدان و نشر معارف صوفیانه محسوب می‌شده است و همچنین درنگی است در دیگر زوایای تحت اشراف و تعلیمات شیخ احمد).

● الشيخ عبدالقادر الجیلانی و دوره فی
الدعوة الاسلامیة فی النحاء العالمین الاسبوی
و الافریقی،

ابوبکر، القادری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۴۵۴ ص.

(اثری است در شرح احوالات شیخ عبدالقادر جیلانی و سیرری در افکار و آثار صوفیانه وی و بررسی ویژگی‌های طریقه قادریه، از مجاهدت و حضور قلب و ریاضیت و مانند آن. کرامات منسوب به شیخ، شاگردان و مقام «زیارتگاه» شیخ در بغداد دیگر مباحث کتاب را تشکیل می‌دهد).

● الورد الکتانی،

محمد بن عبدالکبیر الکتانی،
اصدار مشیخة الطريقة الکتانية. سلا،
۱۹۸۴.

(شرح و بیان اصول و ارکان سلسله کتانیه، یکی از طرق صوفیان مغرب).

● التشف، الی رجال التصوف و اخبار ابی
العباس السبتي،

یوسف ابن الزیات التادلی،
تحقیق: احمد التوفیق،
اصدار كلية الاداب و العلوم الانسانية،
الرباط، ۱۹۸۴، ۵۴۲ ص + خريطة.
(اثری است از قرن هفتم هجری قمری در
ذکر رجال، مشایخ و طبقات صوفیه سرزمین غرب
اسلامی و درنگی در احوال، فضائل و کرامات
آنان).

● الذکر فی الاسلام،

محمد الحبيب التجکانی،
تطوان، مطبعة تطوان، ۱۹۸۵، ۵۲ ص.
(بחי است در مشروعیت و مطلوبیت ذکر
و مجالس صوفیان).

زن از دیدگاه اسلام

● الجنس و الایدیو لوجیا و الاسلام،
فاطمة المرینسی،

سلسلة نساء و مجتمعات، ۱۹۸۳، ۲۰۰ ص.
(اثری است از مؤلف مشهور مغربی که از
طلایه داران جنبش دفاع از حقوق زنان در جهان
عرب محسوب می‌شود و در آن به بحث و بررسی
ابعاد مختلف فرهنگی اجتماعی و تاریخی
روابط زن و مرد در اسلام و کشورهای اسلامی
پرداخته است).

● فی التریبة الاسلامية،

حجاب المرأة المسلمة فی الکتاب و
السنة،

محمد الفزازی،

تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۵، ۱۸۶ ص.
(بחי است درباره حجاب زنان در اسلام و
تشریح ابعاد مختلف فقهی حقوقی اجتماعی آن).

● السلوک الجنسی فی مجتمع اسلامي،
فاطمة المرینسی،

بیروت، دارالحدیث، ۱۹۸۲، ۱۹۷ ص.
(اثری است در تحلیل و بررسی مسائل و
موضوعات زن و مسائل و روابط جنسی در جامعه
اسلامی با عنایت به آراء و نظریات مطرح در
دانش جامعه شناسی).

● مفاهیم اسلامية،

عبدالله کنون
الدار البيضاء، دارالثقافة، ۱۹۸۴، ۱۵۲ ص.
(کوششی است در تبیین صحیح و استوار

پاره‌ای از اصول و مفاهیم اسلامی و تصحیح
برخی تلقی‌های ناصواب و کژاندیشی‌های رایج
در بین مسلمانان. مانند تجدید و احیای دین،
زن، سازمان و نهاد دین و جز آن).

● النفقة بین الواقع و التشریح،

خالد، بنیس،
الرباط، ۱۹۹۲، ۱۳۳ ص.

(پژوهشی است که ابعاد اجتماعی و
اقتصادی نفقه را بررسی می‌کند و ضمن بررسی
ابعاد حقوقی و فقهی نفقه از یک سو و مصادیق
عملی آن در جامعه مغرب به علل معضلات
موجود در این زمینه اشاره کرده و چگونگی نقش
و عملکرد مرد در خانواده را در این زمینه از عوامل
مهم نابسامانی‌های موجود برمی‌شمرد).

● مسلمة فی المغرب دلیل الحقوق و

الواجبات،
فضيلة، السیتی الحریشی،
الدار البيضاء، مطبعة النجاح، ۱۹۸۹، ۱۱۷ ص.

(بررسی تطبیقی بین احکام، وظایف و حقوق
زن در غرب و کشورهای اسلامی به ویژه مغرب
و بیان ترجیح نظام تشریحی اسلامی بر نظام‌های
غربی).

● ازواج و تساؤلاته

الرازی و آخرون،
الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۱۷۷ ص.

(مجموعه پژوهش‌هایی است میدانی در
باب پدیده ازدواج، منزلت زوجین، حقوق و احکام
آن و تحلیل و تأثیر آموزه‌های دینی در نهاد و
تحولات تاریخی و مسائل فعلی مربوط به
نهاد خانواده).

● دفاعاً عن المرأة المسلمة

ابوبکر، القادری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۱۲۳ ص.

(اثری است در باب مسائل و موضوعات
مربوط به زنان از دیدگاه اسلام و شرحی در اهمیت
و منزلت زنان در اسلام).

● الاسلام و المرأة،

خدیجة، صبار،
الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۱۴۳ ص.
(بחי است که برخی دیدگاه‌های فقهی

موجود درباره «اسلام و زن» را انتقاد کرده است).

● نفحات من نور الاسلام،

مقدم، بوزیان،
الرباط، ۱۹۹۲، ۲۳۹ ص.

(اثری است که مسائل مختلف اسلامی را
مانند ایمان، عبادت، بیعت و خلافت، مکانت زن
در اسلام و هجرت نبوی «ص» را بررسی کرده
ست).

● سلطانات منسیات «نساء الدولة فی
الاسلام»،

فاطمة، المرینسی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۳۱۲ ص.

(پژوهشی است در نقش و تأثیر زنان در دربار
سلاطین و چگونگی نفوذ بر صحنه سیاست
توسط برخی مادران و همسران امیران و
پادشاهان در جهان اسلام).

● الخطاب النسائي فی المغرب «نموذج
فاطمة المرینسی»،

احمد، شراک،
الدار البيضاء، ۱۹۹۰، ۹۵ ص.

(تحلیل و نقدی است بر دیدگاه‌های «فاطمة
مرینسی» نویسنده مشهور مغربی که آثار
متعددی در باب زنان و مسائل مربوط به آنان در
کشورهای اسلامی نگاشته و نگرش فقها و
دانشمندان اسلامی را در این مباحث نقد جدی
کرده است).

● المرأة فی التاريخ الغرب اسلامي،

عبدالهادی، التازی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۲، ۲۷۶ ص.

(بررسی و تحلیل نقش زن در گستره تاریخ،
فرهنگ و تمدن منطقه غرب اسلامی، مؤلف
۲۵۲ نمونه از زنان برجسته در علوم مختلف مانند
تفسیر، حدیث، قرائت قرآن، طب، ادب،
موسیقی و جز آن را معرفی نموده است).

● الاسلام و الحجاب بین عصر الحریم و
تحديات الحضارة،

خدیجة، صبار،
الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۱۱۷ ص.

(مباحثی است انتقادی درباره حجاب و نحوه
پوشش زنان از دیدگاه فقهای اسلام).

● حق تصرف الزوجه فی مالها،

فریده، بتانی،

مراکش، ۱۹۹۵، ۱۰۰ ص.

(درنگی در حقوق ونحوه تصرفات مالی زنان از دیدگاه فقه اسلامی و قوانین موضوعه)
● تداخل النزاعات فی موضوع النسوية و الاسلامية و الصوفية، عبدالصمد، دیالمی، الرباط، ۱۹۹۷، ۲۵۲ ص.
(اثری است که نگرش فقیهانه و صوفیانه به زن و مسائل و موضوعات مربوط به آن را بررسی مقایسه‌ای نموده و اصول و مبانی نظری هر یک از دو منظر را برشمرده و دشواری‌های چنین اندیشه‌هایی را در چالش با جهان امروز بیان نموده است).

● حماية الأسرة و تنمية المجتمع فی التربية الاسلامية، ابراهيم، الهلالي، مراکش، ۱۹۹۷، ۳۲۰ ص.
(اصول ومبانی تربیت اسلامی سعادت مادی ومعنوی فرد و جامعه در سایه تربیت اسلامی، تربیت اسلامی و روش‌های نوین تربیتی، زن و خانواده در تربیت اسلامی، مباحث کتاب را تشکیل می‌دهند).

● المرأة بین احکام الفقه و الدعوة الی التغيير عبدالکبیر، العلوی المدغری، المحمدية، ۱۹۹۹، ۲۹۹ ص.

(پژوهشی است درباره زن و مسائل و موضوعات مربوط به آن از منظر اسلام، مؤلف در این کتاب دیدگاه‌های جنبش تساوی طلبانه زنان را به نقد کرده و با استفاده از کتاب و سنت نبوی «ص» و با لحاظ نمودن مقتضیات دنیای معاصر در صدر بر آمده تا راه حل جدیدی در این باب عرضه نماید).

● الاحوال الشخصية و الميراث فی الفقه الاسلامي المالکي، محمد العلوی العبادی، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۳۳۴ ص.

(احوال شخصی «نکاح و طلاق و نفقه و جز آن» از دیدگاه فقه اسلامی با عنایت به مذهب مالکی).

● المرأة و الوضع الأسري، نادية، بلحاج،

الرباط، ۱۹۹۷، ۱۴۷ ص.

(اثری است در بیان اهمیت خانواده در اسلام و تبیین سیاست‌های ضد خانواده که در غرب رواج دارد و جوامع اسلامی را تحت تأثیر قرار داده و موجب مشکلات بسیاری برای خانواده‌های مسلمان شده است).

● المساواة مع الفرق، محمد، الفيلاي، فاس، ۱۹۹۸، ۹۹ ص.

(اثری است در بررسی مسائل و موضوعات مربوط به زن از دیدگاه اسلام و پاسخ به شبهاتی که در این خصوص مطرح است).

● اشکالیة مدونة الاحوال الشخصية بین الحركة النسائية و الحركة الاسلامية، خالد، براجوی، ۱۹۹۹، ۷۸ ص.

(بررسی انتقادی دیدگاه جنبش تساوی طلبانه زنان از یک سو و گروه‌های سیاسی اسلامی از دیگر سو در خصوص قانون پیشنهادی احوال شخصی در مغرب که مناقشات بسیاری را در محافل روشنفکری و اسلامی این کشور برانگیخته است).

● من الحقوق الماليه للمرأة نظام الكدوالسعاية، الحسين، الميليكي، الرباط، ۱۹۹۹، ۲۰۴ ص.

(اثری است در تشریح و توضیح حقوق و وظایف زن از منظر اسلام و مقایسه آن با دیگر قوانین وضعی).

● کتاب الحيض و احکامه، محمد بن الحسن الفزازی، تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۴، ۸۲ ص.

(کتابی است در بیان احکام ویژه بانوان).

● المرأة و الجنس فی المغرب، عبدالصمد الديالمی، الدار البيضاء، دار النشر المغربية، ۱۹۸۵، ۱۷۵ ص.

(مباحثی است درباره زن و روابط جنسی از منظر اسلام و نقد دیدگاه‌های رایج درباره زنان در تاریخ اسلامی، و همچنین تحلیل انتقادی آراء و دیدگاه‌های موجود درباره زن).

● حب الرسول للنساء،

عبدالله، گنون، الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۷۵ ص.

(اثری است در بیان مکان و منزلت زن در نزد رسول گرامی اسلام «ص» و چگونگی سلوک آن جناب یا عموم بانوان به ویژه همسران خویش).

● الاسلام اهدی، عبدالله کتون، الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، نشر دار الثقافة، ۱۹۸۴، ۱۳۵ ص.

(مجموعه مقالاتی است که مؤلف از منظر اسلام به موضوعات مالکیت فردی، بردگی، زن، اقتصاد و حکومت پرداخته است).

● احکام قانون الاسرة فی الفقه الاسلامي و التشريع المغربي، صلاح الدين زکی، الدار البيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۵، ۳۱۱ ص.

(کتابی است در تشریح مسائل خانواده در اسلام و بیان احکام و ضوابط فقهی حقوقی آن از دیدگاه مذاهب پنجگانه اسلامی و همچنین بحث طلاق یا انحلال خانواده و احکام مربوط به آن در مذهب مالک و مقایسه آن با قوانین مغرب).

● ان تعيشي مسلمة فی المغرب، فضيلة السبتي، باريس، المكتب العامة للحقوق و التوزيع، ۱۹۸۵، ۱۳۴ ص.

(مباحثی است درباره مسائل، حقوق و احکام مربوط به زن و خانواده از دیدگاه اسلامی که مؤلف به نقد برخی دیدگاه‌های نادرست در مورد زن در جوامع اسلامی مبادرت نموده است).

● و جهة نظر، احمد، الخمليشي، الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۳۵۹ ص.

(مجموعه‌ای از مباحث درباره احوال شخصیه از دیدگاه فقه و قانون، زن و نظام خانواده در اسلام، اندیشه حقوقی در اسلام و معضلات و چشم‌انداز اجتهاد در جهان امروز).

مسلمانان و تحقیقات اسلامی و اسلام

در کشورهای اسلامی،

● ثبت ابی جعفر،

احمد البلوی الوادی آشی،

تحقیق: عبدالله العمرانی،

بیروت، دارالغرب الاسلامی، ۱۹۸۳،

منشورات الجمعية المغربية للتألیف و الترجمة و النشر، ۵۹۴ص.

(این کتاب از جمله آثاری است که در موضوع تاریخ تطور دانش مسلمین در اندلس نگاشته شده است و این تألیف شرح و توصیفی است بر ابعاد مختلف حیات و حرکت علمی در اقلیم غرناطه در اواخر عصر حضور مسلمانان در آن دیار).

● هل نحن مسلمون؟

محمد قطب،

دارالشروق، بیروت، دار الثقافة، الدار البيضاء،

۲۱۷ص.

(تجدید چاپ یکی از آثار محمد قطب که به کاستی‌ها، انحرافات و کج فهمی‌های موجود میان مسلمانان پرداخته است).

● افریقایا و الثقافة العربیة و الاسلامیة،

مجموعه من المؤلفین،

الرباط، ۱۹۸۷، ۲۹۵ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در میزگردی ارائه شده و ابعاد مختلف تاریخی، فرهنگی اجتماعی و سیاسی حضور اسلام در آفریقا بررسی شده است).

● الاسلام فی بلدان المغرب المعاصر،

بیلیو جغرافیا منتقاه و موثقة، المغرب - الجزائر - تونس - لیبیة،

شینار بیصاح،

باریز، ۱۹۸۳، ۵۰۶ + ۲۴ص.

(در این کتاب ۲۰۷۵ مأخذ معرفی شده است که ابعاد مختلف فرهنگ و تمدن اسلامی در منطقه غرب اسلامی (مغرب، الجزائر، تونس، لیبی) را بحث و بررسی کرده است).

● القرن الخامس عشر الهجری الجدید

فی ضوء التاريخ و الواقع،

ابوالحسن علی الندوی،

منشورات جمعیة شباب النهضة الاسلامیة،

الرباط، مطبعة الرسالة، ۱۹۸۲، ۶۵ص.

(تحلیلی بر اوضاع و احوال عمومی مسلمانان در جهان امروز و کاستی‌ها و

بایستگی‌هایی که لازم است مورد عنایت قرار گیرند).

● العالم الاسلامی و مشروع النظام

العالمی الجدید،

عبدالهادی، بوطالب،

سلا، ۱۹۹۵، ۱۶۷ص.

(بیان تاریخچه جنگ سرد در اروپا، تک قطبی شدن جهان پس از فروپاشی اتحاد شوروی، نظم نوین جهانی و نقشی که جهان اسلام می‌تواند در آن ایفا نماید، شرحی بر توانایی‌های مادی و معنوی کشورهای اسلامی و چگونگی حضور و مشارکت در تجدید بنای جهانی انسانی و عادلانه و مفاهیم جهان نگرانه اسلامی، مطالب کتاب را تشکیل می‌دهد).

● الاسلام السیاسی «نشأت، مکونات،

آفاقه»،

روی، اولیفی، ترجمه مصطفی اعراب،

الرباط، ۱۹۹۸، ۶۷ص.

(درنگی است در مسائل و موضوعات مربوط

به نوعی دریافت و تلقی از اسلام که از اوئل دهه شصت میلادی در برخی کشورهای اسلامی مطرح شد و به «اسلام سیاسی» موسوم گردید. ارکان و اصول ثابت اسلامی و رابطه آن با تعصب و تندروی. آیا عصری کردن اسلام ممکن است؟ آیا گروه‌های سیاسی اسلامی به راستی در صدد ارائه «بدیل» هستند؟ از مباحث طرح شده در این اثر است).

● محاضرات فی تاریخ المذهب المالکی

فی الغرب الاسلامی،

عمر، الجیدی،

الدار البيضاء، منشورات عکاظ، ۱۹۸۷، ۲۱۴

ص.

(مجموعه خطابه‌هایی است که در تاریخ و نحوه بسط و تثبیت مذهب مالک در شمال آفریقا ایراد شده است).

● العالم الاسلامی فی المواجهة،

عبدالقادر، الادریس،

المحمدیة، ۱۹۸۷، ۲۶۳ص.

(درنگی است در مشکلات و بحران‌های فرهنگی اجتماعی و اقتصادی کشورهای اسلامی و تحلیل و تبیین عوامل رکود و عقب‌ماندگی جهان اسلام و ارائه پیشنهادهایی جهت خروج از

این بحرانی که مسلمانان با آن مواجه‌اند).

● معالم اسلامیة

یوسف الکتانی،

الرباط، ۱۹۸۷، ۱۹۴ص

(مجموعه مباحثی است شامل: زندگی مسلمانان مغرب، حقوق بشر در اسلام، جنبش بیداری اسلامی، آینده دعوت اسلامی، مکانیت دانش حدیث در مغرب و نظام سیاسی مبتنی بر بیعت در مغرب).

● ازمة المثقفین تجاة الاسلام فی العصر

الحدیث،

محسن عبدالحمید،

نشر مکتبة اسامة بن زید، الرباط،

الدار البيضاء، مطبعة الجدیدة، ۱۹۸۵، ۱۶۸ص.

(بجئی است درباره بحران‌هایی که مسلمانان و جهان اسلام با آن مواجه است، عوامل داخلی و خارجی بحران، نمودهای بحران و راه حل بیرون شد از بحران از مباحث کتاب است).

● المعمر الامیری فی الاسلام،

ماریان، باروکان،

۱۹۸۵، ۲۴۹ص.

(مباحثی است فنی و علمی در تشریح ویژگی‌های معماری اسلامی و تأثیر آموزه‌های دینی در سبک، سازه و اشکال بنا در جهان اسلام).

● ایمان المسلم،

محمد، الغزالی،

الرباط، الایسیسکو، ۱۹۸۸، ۲۰۲ص.

(اثری است از زنده‌یاد محمد غزالی دانشور بلند آوازه جهان اسلام که پس از بیان مفهوم ویژگی‌های ایمان و مؤمن از منظر کتاب و سنت، ابعاد مختلف تأثیر ایمان در زندگی فردی و اجتماعی مسلمانان در جهان امروز را تبیین و بررسی نموده است).

● العمل الاسلامی و الاختیار الحضاری،

محمد، یتیم،

الدار البيضاء، دار قرطبه، ۱۹۸۹، ۹۳ص.

(پژوهشی است در چالش‌ها و بحران‌های مختلفی که تمدن و جهان اسلامی را احاطه کرده است و سپس تحلیل و تفسیر مشکلات و دشواری‌های فکری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جوامع اسلامی با توجه به مفاهیم برگرفته

از قرآن کریم و سنت پیامبر «ص»، و سپس پیشنهادهایی جهت حل برخی از این مشکلات).
● وحدة العالم الاسلامی بین النظرية و التطبيق،

عبدالهادی، یو طالب،

الرباط، ایسیکو، ۱۹۸۸، ۳۴ ص.

(خطابه‌ای بسط یافته در باب مسائل مربوط

به وحدت مسلمین در جهان معاصر).

● ثقافة و حضارة الاسلامیة «اغینیا»،

ایسیکو،

الرباط، ایسیکو، ۱۹۸۸، ۱۲۶ ص.

(درنگی است در تاریخ تمدن و فرهنگ

اسلامی در کشور نیجریه).

● اشکالیة الفكر العربی المعاصر،

محمد عابد الجابری،

الدارالبيضاء، مؤسسة بنشره، ۱۹۸۹، ۱۴۳

ص.

(درنگی است در ابعاد مختلف آراء و

اندیشه‌های معاصر در جهان عرب و اسلام،

همچون عقب ماندگی، سنت و نوگرایی، وحدت،

بحران، تمدن و فرهنگ اسلامی و مسؤولیت

روشنفکران).

● معسكر الايمان يتحدى،

عبدالله، گنون،

طنجة، ۱۹۸۹، ۲۲۶ ص

(این اثر مشتعل بر سه فصل است. در فصل

اول، دیدگاه کینه توزانه برخی غربیان درباره

اسلام تشریح و نقد شده است، در فصل دوم به

جهاد اسلامی مردم افغانستان بر علیه

اشغال نظامی شوروی پرداخته و در فصل آخر

روش‌های نوین مبلغان مسیحی را بحث و بررسی

کرده است).

● ثقافة و حضارة الاسلامیة مالی،

ایسیکو،

الرباط، ایسیکو، ۱۹۸۸، ۳۱۲ ص.

(درنگی است در تاریخ تمدن و فرهنگ

اسلامی در کشور مالی).

● ثقافة و الحضارة الاسلامیة «النیجر»،

ایسیکو،

الرباط، ایسیکو، ۱۹۸۸، ۱۳۹ ص.

(درنگی است در تاریخ تمدن و فرهنگ

اسلامی در کشور نیجریه)

(رساله دکترای راهب مسیحی است که پس از دیدار و سکونت طولانی در کشورهای شمال آفریقا، الجزایر، تونس، مغرب به نگارش در آمده است و موضوع آن به بحث و گفتگو بین مسیحیان این مناطق با همدیگر از یک سو و تفاهم و گفتگو بین مسیحیان و مسلمانان در این مناطق از سوی دیگر پرداخته است و ضمن اشاره به سوابق تاریخی این موضوع به اهمیت و نقش مراکز و مؤسسات تبشیری و استشرافی اشاره نموده است).

● ثلاثون عاماً من حياة رابطة علماء

المغرب

الصدیق، الرونדה،

الرباط، ۱۹۹۱، ۱۶۹ ص.

(اساسنامه، شرح نمودار تشکیلاتی و

گزارش از فعالیت‌های انجام شده توسط انجمن

علمای مغرب)

● الجمالیة و الفن الاسلامی،

ملیم، العروسی،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۱، ۱۴۴ ص.

(پژوهشی در زیبایی‌شناسی در فرهنگ

دینی اسلامی).

● البرنامج الموحد المقترح لتدريس

تاریخ العالم الاسلامی و جغرافیته،

ایسیکو،

الرباط، ۱۹۹۱، ۲۰۴ ص.

(متن درس تاریخ و جغرافیای کشورهای

اسلامی که توسط ایسیکو به اعضاء پیشنهاد

شده است).

● الاسلام السياسي فی الوطن العربی،

محمد، ظریف،

الرباط، ۱۹۹۲، ۳۵۲ ص.

(پژوهشی است در معرفی گروه‌ها و احزاب

اسلام گرا در جهان عرب که ساختار، محیط

اجتماعی و گفتمان این گروه‌ها اشاره شده است).

● مشكلة الثقافة فی الوطن الاسلامی،

الطیب، بوعزة،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۲، ۱۲۶ ص.

(مباحثی است که ابعاد و مسائل مختلف

فرهنگ را در جهان اسلام بررسی کرده است).

● ملثمات الاسلام،

هند، تعارجی،

● حفريات تاريخية عن جهاد مسلمی

جنوب شرق آسيا،

علی، الریسونی،

تطوان، ۱۹۸۸، ۱۶۶ ص.

(مجموعه مقالاتی در باب زندگی مسلمانان

در جنوب شرق آسیا «چین و تایلند» که اطلاعات

مفیدی را به خواننده ارائه می‌نماید)

● اسلاميات ادباء المهجر،

محمدالعربی، المساری،

الرباط، ۱۹۹۰، ۱۱۹ ص.

(پژوهشی است در چگونگی انعکاس مسائل

و موضوعات اسلامی بر نگارش‌های نویسندگان

عرب که به آمریکا مهاجرت نموده‌اند)

● الاسلام السیاسی،

محمود، امین العالم،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۱، ۲۶۶ ص.

(مجموعه مقالاتی است که درباره مبانی،

ریشه‌ها و گرایش‌ها موجود در بین گروه‌های

اسلام گرا در کشورهای اسلامی را تحلیل و

مقایسه نموده است)

● دور المرابطین فی نشر الاسلام فی غرب

افریقا،

عصمت عبداللطیف، دندش،

بیروت، دارالغرب الاسلامی، ۱۹۸۸، ۲۵۲

ص.

(پژوهشی تاریخی که به نقش و تأثیر سلسله

مرابطون در نشر و گسترش اسلام در کشورهای

غرب آفریقا پرداخته است).

● تجربة حوار مراكز الدراسات المسيحية

فی العالم الاسلامی،

جاک، لوفرا،

آلمانیا، ۱۹۸۷، ۳۹۲ ص.

«آخر موريسكى يؤلف بالعربية و يدافع
جهره عن الاسلام»،
عبدالوهاب، بمنصور،
الرباط، ۱۹۹۶، ۳۹ ص.
[بررسی احوال، افکار و درنگی در آثار یکی
از معدود موريسكى‌هایی (مسلمانان اندلس)
است که به مناظره با مسیحیان پرداخته و با شور
و حماسه از اسلام دفاع می‌کنند].

● شعر الجهاد في الادب المغربي من عهد
الامير يوسف بن تاشفين المرابطي حتى عهد
السلطان المولى عبدالرحمان بن هشام
العلوي،
عبدالحق، المريني،
المحمدية، ۱۹۹۶، ۳۹۴ + ۴۷۲ ص.
[تبیین و تحلیلی تاریخی، ادبی شعر
جهاداسلامی «فتوحات» و مقاومت در برابر
مسیحیان و صلیبیان در نخستین سده‌های
اسلامی در مغرب و اندلس].

● الايسيسكورهان علي المستقبل «روية
الى العمل الاسلامي المشترك في آفاق القرن
الحادي والعشرين»
عبدالقادر، الادريسي،
الرباط، ۱۹۹۷، ۱۴۳ ص.
[تحلیلی است بر اوضاع فرهنگی کشورهای
اسلامی و دشواری‌ها و عقب ماندگی‌هایی که
گریبان‌گیر این کشورها است و ارائه راه‌حلی
جهت برون‌شدن از این بحران‌ها با تأکید بر
نقش مهم ایسیسکو در تقویت روح همکاری و
تعاون در حوزه مسائل علمی، فرهنگی و آموزشی
کشورهای اسلامی].

● جغرافية العالم الاسلامي،
احمد، هوزالي،
مراكش، ۱۹۹۶، ۲۷۵ ص.
[جغرافیای عمومی جهان اسلام].

● سبته الاسلامية،
محمد، الشريف،
تطوان، ۱۹۹۶، ۱۷۲ ص.
[تبیین و توضیح ابعاد اسلامی و جهادی
شهر سبته «از شهرهای شمالی مغرب» و اهمیت
شایان آن در فتوحات اسلامی و رابطه وثیق آن
با اندلس].

● تحقیق التراث المغربي الاندلسي

(سیری در تاریخ روابط خصمانه جهان
اسلامی و غرب در قرون وسطی، غرب و جهان
اسلام از چشم یکدیگر، مغرب اقصی به عنوان
دریچه شمال آفریقا به غرب از منظر اروپائیان،
فصول مطالب کتاب را تشکیل می‌دهند)

● نظرات في ملحمة الاسلام بالبوستنة و
الهيرسيك
سعید ساجد، الکرواني،
[الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۷۹ ص.
(قصیده‌ای مفصل در بیان مظلومیت
مسلمانان بوسنی و هرزگوین).]

● السلام السياسي في الوطن العربي
محمد، ضريف،
الرباط، ۱۹۹۴، ۳۳۳ ص.
[اثری است در معرفی جریانات و گروه‌های
سیاسی اسلام‌گرا در کشورهای عربی و توصیف
مبانی اندیشه‌ای، ساختار تشکیلاتی و شیوه‌های
تبلیغاتی آنان].

● اضاء على الاسلام،
عبدالعزیز، بنعبدالله،
الدار البيضاء، ۱۹۹۵.
[کتابی است در توضیح خصائص عمومی
اسلام مانند اجتماعی بودن، جهانی بودن، اهتمام
به دانش و مانند آن و همچنین گزارش مختصری
از وضعیت امروزه اسلام در آفریقا].

● مآسی مسلمی دولة البوستنة و
الهرسک
عبدالله، عاشور،
الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۲۳۸ ص.
[شرحی است مفصل بر مظلومیت مسلمانان
خطه بوسنی و هرزگوین].

● احمد بن قاسم الفقاه الحجری

الدار البيضاء، ۱۹۹۱، ۳۴۰ ص.
[پژوهشی است میدانی در شش کشور
اسلامی که دیدگاه‌های گروه‌های اسلام‌گرا را
بررسی و مقایسه کرده است].

● الاسلام السياسي في المغرب
محمد، ضريف،
الرباط، ۱۹۹۲، ۴۰۰ ص.
[پژوهشی است در معرفی گروه‌ها و جریانات
اسلام‌گرا در مغرب]

● مباحث في المذهب المالكي بالمغرب
عمر، الجیدی،
الرباط، ۱۹۹۳، ۳۳۹ ص.
[پژوهشی است در نحوه ورود و تثبیت
مذهب مالک در شمال آفریقا به ویژه مغرب
اقصی، درنگی در احوال و آثار بزرگان این مذهب،
تأثیر تحولات تاریخی در حوزه کلامی فقهی در
این خطه و برشمردن خصائص این مذهب در
مقایسه با دیگر مذاهب اسلامی].

● الاسلاميون الفلسطينيون: «تنظیماتهم،
منطلقاتهم، استراتیجیاتهم»
نورالدین، الطاهری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۱۲۰ ص.
[شرحی است بر اصول و مبانی فکری،
ساختار تشکیلاتی و نحوه عمل گروه‌های اسلامی
در فلسطین].

● الجماعات الاسلامية و السلطة في
مصر،
نورالدین، الطاهری،
الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۱۳۴ ص.
[معرفی گروه‌های سیاسی اسلام‌گرا در مصر
و چگونگی رابطه متقابل آنان با دولت].

● الاسلام السياسي صوت الجنوب
فرانسوا، لورجا،
الدار البيضاء، ۱۹۹۴، ۳۹۵ ص.
[پژوهشی است مستشرقانه در تبیین و
توصیف ابعاد مختلف «اسلام سیاسی» و بررسی
گروه‌ها و احزاب اسلامی در کشورهای شمال
آفریقا، الجزایر، تونس، لیبی و مغرب].

● الاسلام و الغرب تصوران للعداء
المتبادل،
عبدالصمد، محی الدین،
۱۹۹۵، ۲۸۰ ص.

مجله علمی و فرهنگی
علم اسلام

کنتکاشی است در آراء برخی دانشوران اسلامی درباره مقوله عشق ورزی متابه رکن استمرار بخش زندگی).

● تحفة الالباب و نخبة الاعجاب

عبدالرحيم بن سليمان، ابو حامد،

الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۲۲۳ ص.

(تصحیح و احیای تألیفی است کهن از قرن ششم بقلم یکی از عالمان بلند مرتبه خطه مغرب اقصی که در موضوع عجاب و شگفتی‌های بر و بحر فراهم آمده، مؤلف پس از وصف دنیا و ساکنین آن به ذکر عجایب بلدان و غرایب بنیان پرداخته و سپس به شگفتی‌های دریاها و برخی سرزمین‌ها اشاره می‌نماید).

● الاسلام و الغرب محاور التحدی و شروط المواجهة،

حسن، الوراکی،

طنجة، ۱۹۸۷، ۶۰ ص.

(مباحثی است درباره علل و مظاهر چالش جهان غرب با جهان اسلام و نتایج و پیامدهای مترتب بر این مواجهه و تبیین و توضیح شرایط و سازوکارهایی که می‌تواند جهان اسلام را برای نجات از این بحران مدد رساند).

● جامع و جوامع الاختصار و التبيين فيما

يعرض بين المعلمين و ابناء الصبيان،

محمد، المقرأوی،

بيروت، مكتبة التربية، ۱۹۸۶، ۱۴۴ ص.

(بحث موجزی است در چند و چون تعلیم و تربیت اسلامی با استفاده از کتاب وسنت و اقوال و دانشوران اسلامی که در این باب آرای ابراز نموده‌اند).

● الاسلام في المجتمعات القبلية من الاطلس الى نهر الهندوس،

احمد اكبر و ديفيد هارت،

لندن، ۱۹۸۴، ۶۴۶ ص.

(تحلیلی است انسان شناسانه در باب ویژگی‌های اجتماعی فرهنگی جوامع مسلمان از شرق تا غرب جهان اسلام).

● حکم الاسرى فى الاسلام،

عبدالسلام بن الحسن الادغیری،

الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۵،

۵۰۸ ص.

(مباحثی است درباره اسیران جنگی از دیدگاه

اسلامی و بیان علل و اسباب انحطاط امت، وضعیت جوانان در جهان اسلام، مسئولیت و تعهد عالمان اسلامی).

● النوازل الفقهية و المجتمع «ابحاث في

تاريخ الغرب اسلامی»،

محمد، فتحة

الرباط، ۱۹۹۹، ۴۵۵ ص.

(پژوهشی است تاریخی در بررسی اوضاع اجتماعی او فرهنگی سرزمین غرب اسلامی خلال قرن ششم تا نهم هجری قمری با استفاده و استناد به کتب نوازل فقهی که منعکس کننده مسائل و مشکلات مردمان عصر خویش بوده است. در این اثر سازمان‌ها و نهادهای دینی مؤثر در جامعه مانند قضاوت، حسبه، افتاء و اوقاف را بررسی کرده است و نحوه تعامل متقابل این نهاد با نظام‌های حاکم و تأثیر آن بر حیات دینی و اجتماعی مردمان جستجو کرده است).

● المسلم في التاريخ،

جماعة من الباحثين،

الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۳۰۷ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در میزگردی با عنوان «مسلمان در جهان امروز» ارائه شده و چالش‌ها و بحران‌هایی که مسلمانان در دنیای معاصر با آن مواجه‌اند بحث و بررسی شده است).

● الاسلام و المجتمع السوداني

امبراطورية مالی «۱۲۳۰-۱۴۳۰»،

احمد، الشكري،

ابوظبی، ۱۹۹۹، ۳۲۴ ص.

(پژوهشی است در باب ورود و تثبیت اسلام در مجتمعات و قبائل صحرائین سودان و غنا و چگونگی تعامل این قبائل با حرکت جهاد و مقاومت مرابطون، تشکیل امپراتوری بزرگ صحرا «مالی»، نقش آموزه‌های صوفیانه اسلامی در تکوین آن و روابط خارجی آن با سایر مناطق اسلامی).

● موضوعات مرتبط با علوم اسلامی

● الحب في حضارتنا الاسلامية،

فاطمة المرينسی،

بيروت، الدارالعالمية للطباعة و النشر و

التوزيع، ۱۹۸۴، ۱۱۲ ص.

● حصيلة و آفاق،

جماعة من الباحثين،

وجدة، ۱۹۹۷، ۴۸۵ ص.

(مجموعه مقالات کنگره‌ای در موضوع «احیاء میراث مغربی اندلسی» که ابعاد مختلف این میراث گران سنگ را جستجو کرده است).

● المجتمع الاسلامی في مواجهة التحديات الحضارية الحديثة،

ابوبکر، القادری،

الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۲۲۰ ص..

(مباحثی است در بیان و دفع، شبهات، تصورات باطل و غرض ورزی‌های با ظاهر علمی برخی روشنفکران غرب زده کشورهای اسلامی که بر علیه اسلام موضع‌گیری‌های ناصواب می‌نمایند).

● اشکالية الديمقراطية في الجزائر المجال السياسي و المجال الديني «بحث في العلاقة بين المجالين»،

عبدالعزيز، رضوان الادريسي،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۶۷ ص.

(درنگی است در حوادث و مسائل دهه اخیر در الجزائر و بررسی آموزه‌ها، تشکیلات و فعالیت‌های گروه‌های اسلام‌گرا در این کشور).

● تحقيق التراث المغربي الاندلسي حصيلة و آفاق

جماعة من الباحثين،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۶۳۰ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در گردهمایی «احیاء میراث اندلسی - مغربی» ارائه شده است و ابعاد مختلف علمی، فرهنگی میراث آن خطه را بحث و بررسی کرده است)

● التنظيم بين النظرية و التطبيق «الجماعات الاسلامية نموذجاً»،

محمد نجيب، بوليف،

الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۱۵۲ ص.

(پژوهشی است در آموزه‌های نظری، ساختار تشکیلاتی و مظاهر ظهور و بروز خارجی گروه‌های سیاسی اسلام‌گرا در جهان عرب)

● ازمة امانة

عبداللطيف، جسوس،

الرباط، ۱۹۹۸، ۲۰۸ ص.

(پژوهشی است در بررسی احوال امت

احکام و قوانین اسلامی. ابتدا وضعیت اسرای جنگی در زمان جاهلیت و در بین ملل و امم مختلف و مقایسه آن با زمان پیامبر (ص) و خلفای راشدین و سپس مقایسه‌ای تحلیلی بین احکام و قوانین اسیران جنگ در فقه اسلامی و قوانین و معاهدات بین المللی).

● دلیل الرفاق علی شمس الاتفاق
الشیخ ماء العینین «الجزء الاول»،
تحقیق: البلمعشی احمد یکن:

المحمدیة، مطبعة فضالة، ۱۹۸۲، صندوق
احیاء التراث الاسلامی المشترك بین المملكة
المغربية و دولة الامارات العربية المتحدة. ۴۴۰
ص.

(شرحی است از مؤلف بر منظومه شمس
الاتفاق که در بدایة المجتهد ابن رشد الحفید آمده
است).

قضایا معاصرة: تأملات و آراء
محمد فاروق، النبهان،
الرباط، ۱۹۹۳، ۲۴۶ ص.

(مجموعه گفتارهایی است دربارهٔ تهمت‌های
غرب به اسلام بحران‌های موجود امت اسلامی،
اندیشه و تربیت مسلمانان، که مؤلف از منظری
اسلامی به تحلیل و چاره جویی این
مشکلات پرداخته است).

● سلطة النص «قرءات فی توظیف النص
الدینی»

عبدالرحمن، عبدالهادی
الدارالبيضاء، ۱۹۹۳، ۲۴۰ ص.

(مجموعه مباحثی است از منظر
زبان‌شناسی نوین دربارهٔ ضوابط و چگونگی فهم
و معنای متن به ویژه متون دینی، ویژگی‌های
متون دینی در اسلام، حدود اجتهاد و ساز و
کارهای تأویل).

● احادیث اسلامیة فی شهر رمضان،
ابوبکر، القادری،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۱۹۱ ص.

(مجموعه خطابه‌ها و گفتارهایی است که در
موضوعات اسلامی در ماه مبارک رمضان ایراد
شده است).

● خطبة الجمعة و دورها فی التوجيه
التربوي،

عزالدين، توفيق،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۱۲۴ ص.

(کتابی که در اهمیت و مکانت نماز جمعه و
ابعاد تربیتی، اخلاقی و اجتماعی خطبه‌های نماز
تألیف شده است).

● عبدالقادر الجیلانی شیخ کبیر من
صلحاء الاسلام،

محمدعلی، عینی،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۳، ۲۴۲ ص.

(شرحی است بر احوال و آراء قطب بزرگ
طریقه قادریه «شیخ عبدالقادر جیلانی» و ذکر
پاره‌ای وصایا اقوال و کرامات وی).

● جولات فی رحاب النبوة مع صحابة
رسول الله «ص»،

ابوبکر، القادری،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۳۱۹ ص.

(شرح حال خلفای راشدین و برخی دیگر از
صحابه رسول گرامی اسلام «ص»).

● السلفية الوهابية بالمغرب «تقی الدین
الیهالی رائد»

مخلص، السبتی،

الرباط، ۱۹۹۳، ۱۷۴ ص.

(معرفی یکی از گرایش‌های دینی «وهابی»
در مغرب است و شرحی بر احوال و افکار رهبر
این گروه).

● الإرشاد فی الدین و العقيدة،
عبدالقادر العلمی حسون،

طنجة، المطابع المغربية و الدولية، ۱۹۸۴،
۱۳۶ ص.

(مباحثی است دربارهٔ برخی اصول اعتقادات
اسلامی مانند ایمان، غیب، کتاب‌های آسمانی،
قیامت، قضا و قدر جز آن).

● خطبة الجمعة و دورها فی التوجيه
التربوي،

عزالدين، توفيق،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۴، ۱۲۴ ص.

(کتابی که در اهمیت و مکانت نماز جمعه و
ابعاد تربیتی، اخلاقی و اجتماعی خطبه‌های نماز
تألیف شده است).

● الاسلام و حقوق الانسان ضرورة مطلقة
لاحقوق بسیطة،

محمد، اعمار،

سلا، ۱۹۹۵، ۱۷۸ ص.

(دردنگی است در میثاق حقوق بشر و بیان
دیدگاه اسلامی در این خصوص و اثبات ضرورت
مطلق پذیرش معیارها و موازین حقوق بشر و
سازگار نمودن آن موازین با فقه اسلامی)

● اللؤلؤ المکنون من بحر العلامة سیدی
محمد گون،

احمد، بن شقرون،

سلا، ۱۹۹۵، ۴۷ ص.

(مباحثی در تحریم دخانیات، مواد مخدر،
خالکوبی، برخی بدعت‌ها، دعای وسوسه و مانند
آن)

● دور التوجيه التربوي الاسلامی فی بناء
المجتمع الحديث،

جماعة من الكتاب،

المحمدية، ۱۹۹۴، ۶۱۰ ص.

(مجموعه خطابه‌ها و گفتارهایی است که در
گردهمایی وزارت اوقاف مغرب در موضوع تعلیم
و تربیت اسلامی ایراد شده است).

● نظرات خاصة،

هشام، مکرم،

اسفی، ۱۹۹۴، ۵۹ ص.

(بحثی است مختصر در اصول عقاید
اسلامی با نظر به علوم جدید).

● الاسلام، تصور و مبادی،

عبدالعزیز، بنعبده،

الرباط، ۱۹۹۵، ۲۵۶ ص.

(مباحثی است در کلیات مسائل و موضوعات
اسلامی مانند ایمان، هدایت، غیب، معاد و جز آن
با استفاده از کتاب و سنت و اشاره‌ای نیز به شعائر
اسلامی و سپس نقد بدعت‌ها و انحرافات که در
زمینه شعائر اسلامی وارد فرهنگ مسلمانان شده
است).

● فلا تنس الله،

لیلی الحلو،

الدارالبيضاء، دارالرشاد الحديثة، ۱۹۸۴،
۱۷۵ ص.

(شرحی است بر نقش و اهمیت ایمان و توکل
به خدای سبحان در رفع مشکلات و مصائب
جسمی و روحی که در قالب داستان ارائه شده
است و از آن استقبال وسیعی شده است).

● العقيدة الاسلامية «دراسة لتصحيح الاخطاء الواردة في الموسوعة الاسلامية»، علي، القره داغي و محي الدين، الرباط، ايسيكو، ۱۹۹۵، ۱۱۰ ص.
[نقدی است بر مطالب و مقالاتی که درباره عقاید و اندیشه‌های اسلامی در دایرة المعارف اسلام چاپ لیدن هلند منتشر شده است].

● من اخلاق المؤمن، احمد، ابن شقرون، سلا، ۱۹۹۵، ۲۹ ص.
[خطابه‌ای است در بیان ارتباط بین تجدید حیات دینی و اخلاق]
● نحن و العلم، سالم، یفوت، دار البيضاء، ۱۹۹۵، ۱۰۱ ص.

[کوششی است در تبیین تلاش دانشمندان اسلامی در دانش نجوم اسلامی]

● منهج البحث في الدراسات الاسلامية «تألیف و تحقیق»، حماده، فاروق، دار البيضاء، ۱۹۹۵، ۱۱۶ ص.

[اثری است که درباره موضوع روش تحقیق به ویژه ضرورت و چگونگی آن در علوم اسلامی سامان یافته است. روش و ضرورت روشمندی در پژوهش‌های اسلامی، روش تحقیق و احیای میراث اسلامی کهن، اصول و خصائص پژوهش روشمند با عنایت به ویژگی‌های تخصص و متون اسلامی، در این کتاب بحث شده است].

● مفهوم التسامح في البناء الحضاري الاسلامي، جماعة من الكتاب، المحمدية، ۱۹۹۵، ۵۹۰ ص.

[اثری است شامل مجموعه مقالات و خطابه‌هایی در توضیح و معرفی ابعاد تسامح و رواداری در فرهنگ و تمدن اسلامی و نقش آن در چگونگی رونق و شکوفایی علوم در گستره جهان اسلامی].

● مسألة الهوية: العروبة و الاسلام و الغرب، محمد عابد، الجابري، الرباط، ۱۹۹۵، ۱۹۷ ص.
[اثری است از دانشور مغربی که بحران

هویت، ملی‌گرایی، اسلام و چالش با غرب را بحث کرده است].

● الفكر الاسلامي في مواجهة الحضارة الغربية «الجزء الاول»، محمد، الشافعي، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۳۶۳ ص.

[ویژگی‌های اندیشه اصیل اسلامی، درنگی در سیر تطور اندیشه در جهان عرب از طهطاوی تا کنون، اسلام در چالش با اندیشه‌های استشراقی فصول سه گانه کتاب را تشکیل می‌دهد].

● هداية من تولى غير الرب المولى، عمر بن موسى الرجرجي، حقه و ترجمه الى الاسبانية «براوليو خوستيل كلايوثو»، مدريد، المعهد الاسباني العربي للثقافة، ۱۹۸۳، ۱۱۴ ص (النص العربي) + ۲۲۸ ص (الترجمة).

[اثری است از دانشمند بلند مرتبه قرن نهم هجری قمری که پس از مسافرت‌ها و مشاهده مسلمانان سرزمین‌های مختلف از سر غیرت به مبارزه با بدعت‌ها و انحرافات رایج میان مسلمین پرداخته است].

● جماعة العدل و الاحسان، محمد، صريف، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۲۰۶ ص.

[پژوهشی است در معرفی مفصل یکی از گروه‌های بزرگ سیاسی اسلامگرا در مغرب به نام جمعیت عدل و احسان که تاریخچه تشکیلات و اهداف نظری و عملی آن بررسی شده و اشاره‌ای نیز به احوال و آراء رهبر و یا مرشد آن «شیخ عبدالسلام یاسین» شده است].

● خطاب المنهج، عباس، الجرجري، الرباط، ۱۹۹۵، ۱۶۲ ص.
[بحثی است در ضرورت و اهمیت روش و روشمندی مطالعات و پژوهش‌های اسلامی].

● الصحوة الاسلامية بالمغرب الاسس المعرفية و تحليل الخطاب، مخلص، السبتي، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۲۳۹ ص.

[اثری است در معرفی سازمان‌ها و گروه‌های

اسلامگرا در مغرب، ریشه‌های جنبش بیداری اسلامی در آن دیار، دیدگاه‌های نظری این گروه‌ها، تأثیر فضای عمومی جهان اسلام بر نهضت بیداری اسلامی در مغرب، سلفیان و افراط‌گرایی از مباحث کتاب است].

● تاريخ الطب في المغرب و في البلاد العربية الاسلامية، ادريس، موساوي، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۱۱۰ ص.

[تاریخچه مختصر طب و طبابت در مغرب و جهان اسلام]

● کتابان في العمل بالسطرلاب، عبدالرحمن بن عمر، الرازي الصوفي، تحقیق: علی عمراوی، الرباط، ۱۹۹۵، ۴۴۷ ص.

[تحقیق و نشر دو رساله در دانش نجوم اسلامی و ابزار آلاتی که در این علم به کار می‌رود، اسطرلاب و نحوه استفاده از آن، در این رساله‌ها بررسی شده است].

● اسلام و الاخلاق العامة، عبدالعزیز، بنعبداالله، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۳۴۴ ص.

[کلیات و اصول اخلاق اسلامی و مقایسه آن با اخلاق سکولاریستی و الحادی].

● رسائل النصائح بالتخلي عن الفضائح للشيخ الاحسن بن محمد بن ابي جماعة البعقيلي، سعيد، بنيس، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۵۱ ص.

[بحثی در مکائد و وسوسه شیطان به ضمیمه مواعظ و نصایح یکی از مشایخ طریقت مغرب اقصی].

● دور الوقف في الحياة الثقافية بالمغرب في عهد الدولة العلوية «جز آن»، سعيد، بورگية، المحمدية، ۱۹۹۶، (۴۷۴ + ۳۹۴ ص).

[این کتاب پس از مقدمه‌ای که به نقش فرهنگی سازمان وقف در دوران قبل از سلسله علویان مغرب اشاره شده است، بر چهار فصل مشتمل است که مؤلف در هر فصل به ابعاد فرهنگی اجتماعی سازمان و تشکیلات وقف در عصر علوی اول تا چهارم می‌پردازد].

(تحلیل و مقایسه‌ای است بین دیدگاه زیبایی‌شناسی در اسلام و غرب).
 ● الوقف فی الفكر الاسلامی «جز آن»، محمدبن عبدالعزیز، بنعبدالله، المحمدية، ۱۹۹۶، ۴۸۴ + ۳۷۰ ص.
 (این اثر در دو جلد به ابعاد مختلف مسائل و موضوعات مربوطه به وقف و اوقاف اسلامی می‌پردازد).
 ● تاریخ النحو العربی فی المشرق و المغرب
 محمد المختار، ولداباء، سلا، ۱۹۹۶، ۶۶۶ ص.
 (بررسی و تحلیلی تاریخی درباره دانش نحو عربی در شرق و غرب اسلامی و سپس درنگی در مکتب نحوی ابن مالک و تأثیر آن در منطقه غرب اسلامی و جستاری نیز درباره ویژگی‌های نحو در دوران معاصر).
 ● المجالس العلمية السلطانية علی عهد الدولة العلوية الشريفة «جز آن»، البلیغی، آسیه، الهاشمی، المحمدية، ۱۹۹۶، ۴۶۹ + ۳۳۴ ص.
 (کنکاشی است در سیر تطور و چگونگی مباحث علمی و دینی مطرح شده در مجالسی که پادشاهان مغرب از سال ۱۷۳۷ تا ۱۹۶۱ م برگزار می‌کردند).
 ● الاسلاميون: غربة دين و تجديد وعی، الحسین، زرون، ۱۹۹۷، ۷۵ ص.
 (درنگی است در گفتمان گروهها و احزاب اسلامی و تحلیل و بررسی مفهوم «بدیل اسلامی» در اندیشه و باورهای این گروه‌ها).
 ● الاسطورة بین الثقافة الغربية و الثقافة الاسلامية، یونس، لولیدی، فاس، ۱۹۹۶، ۱۲۱ ص.
 (تحلیل و مقایسه دیدگاهها و اندیشه‌هایی که درباره اسطوره در فرهنگ اسلامی و فرهنگ غربی ارائه شده است).
 ● ايجدييات البحث فی العلوم الشرعية محاولة فی التاصيل المنهجی، فرید، الانصاری، الدار البيضاء، ۱۹۹۷، ۲۰۵ ص.

(این کتاب شامل مقالات و خطابه‌های ارائه شده به دو گروهی است که اولین آن به موضوع نقش مسجد جامع قرویین در تاریخ تحولات فکری و دینی مغرب و دومین آن به منابع مهم تاریخ تحولات دینی در مغرب، اختصاص یافته است).
 ● مناقشات الدروس الحسنية لشهر رمضان ۱۴۱۶هـ، جماعة من العلماء، المحمدية، ۱۹۹۶، ۴۱۹ ص.
 (مواعظ و خطابه‌های دینی که در حضور پادشاه مغرب ایراد شده است).
 ● الدروس الحسنية، المحمدية، منشورات وزارة الاوقاف و الشؤون اسلامية، ۱۹۸۵، ۲۱۶ ص.
 (مجموعه خطابه‌هایی است که در مسائل و موضوعات اسلامی که در خلال ماه مبارک رمضان ۱۴۰۳ هـ ق در قصر شاهی ایراد شده است).
 ● كيف یورخ للعلم، مجموعة من الأساتذة، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۱۰۳ ص.
 (مجموعه مقالاتی است درباره چگونگی تاریخ نگاری علم در فرهنگ اسلامی و مقایسه آن با نحوه نگارش تاریخ علم در مغرب زمین).
 ● جامعة مولای علی الشریف الخريفية «أعمال الدورة الخامسة»، جماعة من الكتاب، الرباط، ۱۹۹۶، ۲۷۸ ص.
 (بحثی تاریخی درباره اوضاع فرهنگی دینی در دوران پادشاهی سلطان عبدالرحمن بن هشام از پادشاهان مغرب اقصی).
 ● البديع فی التراث النقدي و البلاغی «دراسة نقدیه»، محمد، الحجوی، ۱۹۹۶، ۴۴۳ ص.
 (مؤلف در این اثر به اهداف و شیوه‌های کتابت از دیدگاه پاره‌ای دانشوران مسلمان سده‌های پیشین می‌پردازد).
 ● الجمالية و الفن الاسلامی، ملین، العروسی، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۲۱۰ ص.

● اضواء حول الاسلام او الاسلام فی مصادره الحقیقیه، عبدالعزیز، بنعبدالله، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۷۵ ص.
 (بحثی در اعتدال به عنوان محور مفاهیم اخلاقی و اجتماعی و معنوی اسلام).
 ● الحركة العلمية فی عصر الدولة العلوية الی اواخر القرن التاسع عشر، جماعة من الكتاب، الدار البيضاء، ۱۹۹۵، ۴۱۳ ص.
 (مجموعه خطابه‌ها و مقالاتی است که در میزگردی ارائه شده و ابعاد دینی، علمی و فرهنگی عصر علویان بررسی شده است).
 ● سبته و دورها فی التراث الفكر الاسلامی، تطوان، جمعية الثقافة الاسلامية، ۱۹۸۴، ۳۲۷ ص.
 (اثری است در تشریح مکان و منزلت شهر سبته «یکی از شهرهای معروف در ساحل شمالی مغرب» در بالندگی فکر و فرهنگ اسلامی در طول قرون و اعصار).
 ● الدروس الحسنية، جماعة من العلماء، المحمدية، ۱۹۹۶، ۲۶۳ ص.
 (مواعظ و خطابه‌های دینی).
 ● منهج البحث الاجتماعي بين الوضعية و المعيارية، محمد، أمزيان، الدار البيضاء، ۱۹۹۶، ۲۷۹ ص.
 (این کتاب در مجموعه «اسلامی کردن علم» نشر یافته و نگرشی است انتقادی به مبانی روش‌شناسی علوم اجتماعی در غرب و تأثیرات آن در کشورهای اسلامی. مؤلف ضمن نقد این روش‌ها درصدد بر آمده است با ارائه روشی ملهم از اسلام به نقد و تحلیل دیدگاه‌های غرب گرا در علوم اجتماعی که در کشورهای اسلامی و عربی رواج دارد، پرداخته و اصول و روش‌هایی بومی منطبق با ویژگی‌های خاص جوامع اسلامی ارائه نماید).
 ● محطات فی تاریخ المغرب الفکری و الديني، جماعة من الكتاب، المحمدية، ۱۹۹۶، ۲۷۱ + ۵۲ ص.

پژوهش و روش علمی آن در حوزه مطالعات اسلامی، طبقه بندی روش های علوم در دانش های دینی، فن آوری در مراحل مختلف پژوهش علمی، چشم انداز تحقیقات در علوم اسلامی، مباحث کتاب را تشکیل می دهد).

● معجزات الانبیاء و الرسل علیهم السلام و دعوتهم الی الله جل جلاله، احمد عبد الجواد، الدارالبيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۵، ۳۰۴ ص.

(مباحثی است درباره نقش و تأثیر انبیای الهی بر جامعه و چگونگی دعوت و ارشاد مردم به صراط حضرت حق).

● فتح القدیر علی شرح میارة الصغیر «الجزء الاول»،

احمدالحاج العالم، القادری، الرباط، ۱۹۹۷، ۳۳۵ ص.

(شرح و تعلیقی است بر باب توحید منظومه میارة الصغیر. این منظومه به توضیح و شرح رساله «مرشد المعین علی الضروری من علوم الدین» پرداخته است).

● الخطوات القادمة، یوسف، الکتانی، ۱۹۹۷، ۱۱۹ ص.

(بجشی است در مشکلات و بحران های اجتماعی و فرهنگی که جوامع اسلامی با آن گریبان گیرند و بررسی آراء و افکار دانشمندان اسلامی که به این مسائل پرداخته و به نظر خود راه حل هایی ارائه نموده اند).

● مفاتیح فصوص الحکم لابن عربی، عبدالباقی، مفتاح، الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۳۱۱ ص.

(راهنما و با کشفی است که جهت سهولت دستیابی به مطالب و موضوعات فصوص الحکم، تألیف شده است).

● الفرق الدفین بین الاسلام و المسلمین، ابو عبد الرحمن، بن عمر علوی، فاس، ۱۹۹۷، ۱۹۹ ص.

(کتابی است در موضوع فرق و مذاهب که فرقه ها و مذاهب عمده اسلامی را بحث کرده و توطئه های دشمنان اسلام در تضعیف اسلام و مسلمین را بر شمرده است).

● الغرب فی الخیالیة العربیة الاسلامیة، الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۱۳۹ ص.

(فرهنگ و تمدن غربی با همه مظاهر قدرت، سیطره و عظمتش چگونه در چشم مسلمانان نشسته است؟ بجشی است در درستی و نادرستی تصویر و دیدگاه مسلمانان از غرب و مظاهر گوناگون آن).

● جدولة الفقه الخلیلی، احمد، ولد الناه، الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۴۴ ص.

(احکام باب عبادات طبق مذهب مالک با استفاده از جداول و نمودار تشریح شده است).

● کتاب خلع النعلین و اقتباس النور من موضع القدمین

تحقیق: احمد ابن قسی، اسفی، ۱۹۹۷، ۴۸۱ ص.

(تصحیح و تحقیق کتاب خلع النعلین به ضمیمه تعلیقات و فهراس مفصل و مقدمه ای در احوال و آراء مؤلف).

● جوانب من الغزو الفکری المعاصر، محمدا مین، اسماعیلی، المحمدیة: ۱۹۹۷، ۲۷۷ ص.

(پژوهشی است در چالش های فکری فرهنگی که جوامع اسلامی را تهدید می کند، مؤلف عمده این چالش ها را منبعث از تهاجم فرهنگ مری و مسموع غرب «وسائل ارتباط جمعی» و خود باختگی مسلمانان در برابر تمدن غربی می داند و با تحلیل رابطه فرهنگی اسلام و غرب می کوشد راه حل هایی ارائه دهد).

● الطرق الی الله، یوسف بنشطون،

الدارالبيضاء، مطبعة النجاح الجديدة، ۱۹۸۵، ۶۲ ص.

(قطعاتی ادبی و اشعاری است در ایمان به خداوند و دعوت به عمل صالح).

● الاسلامیة و الحدائة و اللیبرالیة، عبدالله، العروی،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۲۳۹ ص.

(مؤلف با طرح سؤالی که: غرب از روشنفکران مستقل جهان اسلام چه می خواهد؟ پاسخ هایی را ارائه می نماید. و به نظر نویسنده در

دوران جنگ سرد غرب از روشنفکران می خواست موضع خود را در خصوص مارکسیسم روشن نمایند و اکنون نیز از آنان می خواهد دیدگاه خود را درباره اسلام گرایان صریحاً بیان کنند و از منظر غرب هرکس که اسلام گرایان را محکوم نکند دشمن غرب محسوب می شود).

● فقه الاصلاح بین التریبة و السیاسة «ابن العربی و بان تومرت نمودجاء»، عبدالمجید عمر، التجار، الرباط، ۱۹۹۷، ۱۰۲ ص.

(مقایسه دو تجربه در زمینه اصلاح دینی از سوی ابن تومرت و ابن عربی).

● تذلیل العقبات فی طریق التقریب بین اهل السنة و الشیعة الامامية،

خالد، زهری، الرباط، ۱۹۹۸، ۱۳۲ ص.

(بجشی است در ضرورت تمسک به مشترکات و اهمیت تقریب بین مذهب شیعه و اهل سنت)

● الطب و الفلاحة فی الاندلس بین الحکمة و التجریب «مساهمة فی التاصيل التاريخی للتراث العلمی بالغرب الاسلامی»،

احمد، الظاهری، الدارالبيضاء، ۱۹۹۷، ۱۳۲ ص.

(مجموعه مباحثی است برگرفته از «آرشیو مغربی اندلسی» در موضوع طب اسلامی و مبانی فلسفی آن و همچنین میراث مربوط به کشاورزی در آن دیار به همراه فهراس و مصطلحات آن دو علم).

● رحلة ابن بطوطة «خمس مجلدات»، محمدا الطنجی، ابن بطوطة،

تحقیق: عبدالهادی التازی، الرباط، ۱۹۹۷، ۱۵۹۱ ص.

(تصحیحی است جدید از سفرنامه ابن بطوطة در پنج جلد به ضمیمه تصاویر و نقشه هایی که اماکن توصیف شده را نشان می دهد).

● المستقبل لهذا الدین، سیدقطب،

الدارالبيضاء، ۱۹۹۸، ۹۶ ص.

(تجدید چاپ اثری است از سید قطب که ویژگی های عمومی اسلام و چشم انداز آینده جامعه اسلامی را بررسی کرده است).

● المدخل لدراسة الشریعة الاسلامیة،

علی، عمی،
وحدة، ۱۹۹۸، ۲۱۷ ص..

(اثری است در تعریف مفهوم، مبانی و محدوده شریعت، مأخذ و مصادر تشریح، حکم شرعی و قواعدی که از آن استخراج می‌شود).

● دفاعاً عن السلام بین العراق و ایران
محمد العلمی،
الرباط مطبعة الانباء، ۱۹۸۵، ۱۵۵ ص +
صور و خرائط.

(مباحثی است در دعوت مسلمانان به صلح و آشتی با استناد به کتاب و سنت و پیشنهاد آتش بس و صلح به دو کشور ایران و عراق).

● النبیعة و التصحیح،
موسی، الموسوی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۳۳ ص.

(تجدید جایی است از کتاب معروف موسی موسوی در فحش تشیع و شیعیان).

● تأملات فی علم الفرائض،
احمد ابن عثمان، حاکمی،
۱۹۹۸، ۱۶۴ ص.

(بحثی است در تبیین فلسفه و حکمت نحوه تقسیمات ارث در اسلام)

● کیف تختار الکتب الاسلامی و تفرؤه،
توفیق محمد عزالدین،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۸۵ ص.

(پژوهشی است مشتمل بر برخی ملاحظات روش‌شناسی در تألیف و تدوین کتاب‌های دینی، ارزیابی وضعیت کتاب‌های دینی در مغرب از حیث کیفیت و ارزشمندی و ارائه معیارهایی به‌منظور انتخاب و مطالعه کتاب‌های دینی).

● الفرق الدفین بین الاسلام و المسلمین،
ابوعبدالرحمن، علوی،
فاس، ۱۹۹۸، ۱۹۹ ص.

(پژوهشی است در موضوع جنبش بیداری اسلامی و موج بازگشت به اسلام در دهه‌های اخیر و بیان دیدگاه‌های اسلامی مختلفی که مردم را به سوی خود دعوت می‌کنند و بحثی در نادرستی‌پاره‌ای از این دیدگاه‌ها).

● الفکر الاسلامی المعاصر دراسة فی التدافع الحضاری،
محمد، خروبات،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۵۵ ص.

(مجموعه مباحثی است در تحلیل و بررسی اصول و خصائص تمدن غربی، مقایسه آن با تمدن اسلامی و مسائل مختلفی مانند: رقابت، گفتگو، چالش و تهاجم» که بین این دو تمدن مهم‌جهانی درگذشته و حال در جریان بوده است).

● احکام الموارث بین النظر الفقہی و التطبيق العملي،
محمد، ریاض،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۸۷ ص.

(پژوهشی است در احکام و مسائل ارث از منظر مذهب مالکی و تأملی در مشکلات عملی موجود در این زمینه)

● النظرية الاسلامية للعقل،
عبدالحمی، عمور،
الرباط، ۱۹۹۸، ۱۱۹ ص.

(بحثی است در تبیین اهمیت و مکانت عقل در فرهنگ اسلامی و بررسی آراء دانشوران مسلمان در این باب).

● المضمون الاسلامی فی شعر علال الفاسی،
حسن الوراکی،
الرباط، مطبعة المعارف الجديدة، ۱۹۸۵، ۱۹۶ ص.

(تحلیل و بررسی مفاهیم و آموزه‌های اسلامی در دیوان علال الفارسی دانشور بلند آوازه معاصر مغربی).

● تلخیص موافقات الامام ابراهیم بن موسی الشاطبی،
حمدا، ولدالتاه،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۳۱۰ ص.

(تلخیص و شرح کتاب موافقات امام شاطبی در قالبی بدیع به منظور عصری سازی مفاهیم و آموزه‌های دینی).

● صلحاء مغاربة لهم علاقة بالبحر،
محمد، حجی،
الرباط، ۱۹۹۸، ۴۴ ص.

(مقاله‌ای است در بیان شرح احوال بندگان صالح خدا که زندگی آنان به نوعی مرتبط با دریا بوده است).

● التوبة و اثرها فی اسقاط العقوبة فی الفقه الاسلامی،

خلف علی، مصباح،
القنيطرة، ۱۹۹۸، ۲۰۱ ص.

(اثری مشتمل بر چهار فصل که مؤلف در فصل اول به تعریف حدود و حکمت تشریح آن پرداخته و در فصل دوم حقیقت و اقسام حدود را بررسی کرده و در فصل سوم به کیفر و نقش توبه در تخفیف آن اشاره نموده و در پایان پس از بیان فضیلت توبه، اثر توبه را در اسقاط عقوبت بررسی کرده است).

● النقمة علی من اشترط فی المسلمین العصمة،
ابوعبدالرحمن، بنعمر علوی،
فاس، ۱۹۹۹، ۷۳ ص.

(اثری است در ارشاد و راهنمایی برخی که کمترین لغزش و خطای مسلمانان را بر نمی‌تابند و آنان را تکفیر و تفسیق می‌نمایند. مؤلف چنین افرادی را نصیحت می‌نماید و با ادله و شواهدی از کتاب و سنت نبوی «ص» آنان را به نرمخویی، حلم و جدال احسن دعوت می‌نماید).

● الخطب الربيعية،
بن سالم، باهشام،
وحدة، ۱۹۹۹، ۲۱۴ ص.

(مجموعه خطبه‌های نماز جمعه که مؤلف در یکی از مساجد شهر «وحدة» ایراد نموده است).

● الاسلاميون المغاربة حسابات السياسة فی العمل الاسلامی «۱۹۶۹-۱۹۹۹»،
محمد، ظریف،
الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۳۰۲ ص.

(درنگی است در کارنامه احزاب و گروه‌های سیاسی اسلام گرا در مغرب از هنگام ظهور اولین تشکل سیاسی اسلامی در سال ۱۹۶۹ تا پایان سال ۱۹۹۹ میلادی. چگونگی کنش سیاسی این گروه‌ها، نحوه تعامل آن‌ها با نظام حاکم و نگرش نظام سیاسی حاکم به پدیده اسلام گرایی در مغرب را بحث و بررسی کرده است).

● مستقبل المسلمین القریب من خلال النبوءات،
عبدالحمید بن احمد، خابه،
الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۱۱۸ ص

(مباحثی است درباره چشم انداز امت اسلامی و جهان اسلام با استفاده از برخی گمانه

موسی، الموسوی،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۳۳ ص.

(تجدید جایی است از کتاب معروف موسی موسوی در فحش تشیع و شیعیان).

● تأملات فی علم الفرائض،
احمد ابن عثمان، حاکمی،
۱۹۹۸، ۱۶۴ ص.

(بحثی است در تبیین فلسفه و حکمت نحوه تقسیمات ارث در اسلام)

● کیف تختار الکتب الاسلامی و تفرؤه،
توفیق محمد عزالدین،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۸۵ ص.

(پژوهشی است مشتمل بر برخی ملاحظات روش‌شناسی در تألیف و تدوین کتاب‌های دینی، ارزیابی وضعیت کتاب‌های دینی در مغرب از حیث کیفیت و ارزشمندی و ارائه معیارهایی به‌منظور انتخاب و مطالعه کتاب‌های دینی).

● الفرق الدفین بین الاسلام و المسلمین،
ابوعبدالرحمن، علوی،
فاس، ۱۹۹۸، ۱۹۹ ص.

(پژوهشی است در موضوع جنبش بیداری اسلامی و موج بازگشت به اسلام در دهه‌های اخیر و بیان دیدگاه‌های اسلامی مختلفی که مردم را به سوی خود دعوت می‌کنند و بحثی در نادرستی‌پاره‌ای از این دیدگاه‌ها).

● الفکر الاسلامی المعاصر دراسة فی التدافع الحضاری،
محمد، خروبات،
الدار البيضاء، ۱۹۹۸، ۲۵۵ ص.

زنی‌ها و پیشگویی‌های منسوب به کتاب و سنت نبوی «ص».

● **الایتهاج بنصوص الاحتجاج**، احمد، ابوعقیل، ۱۹۹۹، ۲۱۵ ص.

(مجموعه مقالاتی است که به مسائل و ابعاد اجتماعی اسلام مانند صدقه، امر به معروف و نهی از منکر، تعاون و جز آن اشاره نموده و نقش برخی عبادات در تقویت بعد معنوی انسان را بررسی کرده است).

● **الولاية و النبوة عند الشيخ الأكبر محی الدین بن العربی**، شود کیفیتش، الدار البيضاء، ۱۹۹۹، ۱۸۳ ص.

(مجموعه مباحثی است که موضوع ولایت و نبوت از منظر ابن عربی را بررسی می‌کند، مباحث طرح شده در این اثر عبارت است از: منظومه ولایت، حقیقت محمدیه، اوتاد اربعه، ختم الولاية المحمدية و معراج دوگانه).

● **القدس النقطة قطیعة ام مکلن التقاء» ۸۲**، جماعة من الباحثین، الرباط، اکاديمية المملكة، ۱۹۹۹، ۶۳۳ + ۲۸۶ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در گردهمایی با عنوان «بیت المقدس نقطه گسست یا نقطه التقاء؟» در سال ۱۹۹۸ ارائه شده و ابعاد مختلف تاریخی، مذهبی، اجتماعی و سیاسی این شهر مقدس کاویده شده است).

● **خطب الخطیب**، اسماعیل الخطیب، تطوان، منشورات جمعية البعث الاسلامی، ۱۹۸۳، ۱۰۰ ص.

(مجموعه‌ای از خطبه‌های مؤلف که در نماز جمعه درباره مسائل اسلامی ایراد شده است).

● **تجدید الدراسات حول الاسلام و العالم الاسلامی**، مجموعة من المؤلفین، الدار البيضاء، مؤسسة الملك عبدالعزيز آل سعود للدراسات الإسلامية، ۱۹۸۷، ۱۵۸ ص.

(مجموعه مقالات و خطابه‌هایی است که در گردهمایی مؤسسه پژوهشی ملک عبدالعزیز ارائه شده است، این مباحث به موضوعات

چهارگانه ذیل اختصاص دارد: ۱- تحلیلی بر ربع قرن پژوهش غربی درباره جهان غرب ۲ - جغرافیای جهان غرب ۳ - اسلام و روابط بین الملل ۴ - نوگرایی در حوزه مطالعات اسلامی).

● **مدنیة المسلمین فی اسبانیة**، جوزیف ماک کیب، ترجمه عن الانجليزية، محمد تقی الدین الهلالی، الرباط، مكتبة المعارف، ۱۹۸۵، ۱۲۵ ص.

(اثری است در تشریح تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی در اندلس و بر شمردن دستاوردهای ارزشمند علمی و فرهنگی این خطه در دوره حکمرانی مسلمانان از زبان یکی از محققان مسیحی).

● **للحیة لللموت**، عبدالقادر، الادریس، تطوان، ۱۹۸۷، ۶۲ ص.

(مجموعه مقالاتی است در باب عقاید اسلامی و چگونگی سلوک اخلاقی فرد مسلمان).

● **نظریة دروین فی میزان العلوم الحدیثة**، محمد بورباب، تطوان، مطبعة النور، ۱۹۸۵، ۵۲ ص.

(بررسی و تحلیلی است از نظریه معروف داروین «تطور انواع» از منظر علوم جدید و اسلام).

● **آداب الصحبة، شروطها، حقوقها، فوائدها**، احمد، ابن عرضون، تحقیق: عمر النجیدی، الرباط، منشورات عکاظ، ۱۹۸۷.

(تصحیحی است از رساله معروف ابن عرضون در آداب و سلوم مصاحبت که در دو فصل سامان یافته است و فصل اول در فضیلت اخوت فوائده و شروط آن و فصل دوم به حقوق مصاحبت اختصاص یافته است).

● **الصحة الإسلامية**، عبدالهادی، بوطالب، بیروت، ۱۹۸۶، ۲۸۰ ص.

(بحثی است در تبیین و تحلیل جنبش بیداری اسلامی و چالش‌های موجود بین جهان اسلام و جهان غرب و مقایسه‌ای بین جنبش اصلاح در مسیحیت و جنبش اصلاح اسلامی و در فرجام به اهم م شکلات فرهنگی و تمدنی

جهان عرب و اسلام اشاره می‌شود).

● **حوار حول الفكر الخلدونی**، مجموعة من المؤلفین، الدار البيضاء، ۱۹۸۶، ۱۵۱ ص.

(مجموعه مصاحبه‌ها و مقالاتی است درباره اندیشه‌ها و آثار ابن خلدون).

● **ندوة البيعة و الخلافة فی الاسلام**، ثلاثة اجزاء، مجموعة من المؤلفین، المحمدية، وزارة الاوقاف و الشؤون الاسلامية، ۱۹۸۶، ۱۲۴۳ ص.

(مجموعه خطابه‌ها و مقالات ارائه شده به کنگره «خلافت و بیعت در اسلام» که در سال ۱۹۸۵م در شهرعیون برگزار گردیده است. این مقالات و خطابه‌ها ابعاد مختلف موضوع را بحث و بررسی کرده‌اند).

● **موسی بن میمون و الغزالی او القنائة المباشرة**، الرباط، اکاديمية المملكة المغربية، ۴۵۰ ص.

(مجموعه مقالاتی است که اندیشه‌ها و آثار دو متفکر فوق را تحلیل و مقایسه کرده‌اند).

● **تجدید الدراسات حول الاسلام و العالم العربی**، مجموعة من المؤلفین، الدار البيضاء، مؤسسة الملك عبدالعزيز آل سعود، ۱۹۸۸، ۱۵۸ ص.

(مجموعه خطابه‌ها و مقالاتی است که در کنفرانسی تحت عنوان «نوآوری و تجدید در پژوهش‌های اسلامی» ارائه و ابعاد مختلف موضوع کاویده شده است).

● **حقوق الانسان بین النظرية و التطبيق**، عبدالقادر، العالمی، الرباط، ۱۹۸۶، ۳۸۰ ص.

(مباحثی است که از دیدگاه‌های مختلف فلسفی، حقوق و دینی «اسلامی» مسائل و موضوعات مربوط به ریشه‌ها، اصول و ارکان حقوق بشر و موانع نظری و عملی تحقق و اجرای این حقوق را بحث کرده است و اعلامیه حقوق بشر اسلامی که توسط عده‌ای دانشوران و حقوقدانان مسلمان تهیه شده است را تحلیل کرده است).

● نقود و اعلام،

محمد، الداوی،

الدار البيضاء، ۱۹۸۷، ۱۹۷ ص.

(اثری است در بررسی و تحلیل نظام مالی و پولی که در قرن اول تا پنجم هجری قمری در منطقه غرب اسلامی به ویژه مغرب اقصی حاکم بوده است. این بررسی با استفاده از اشکال و انواع مسکوکات اسلامی و تطور تاریخی ضرب سکه انجام گرفته است).

● نحو مجتمع اسلامی،

محمد قطب،

الناشر: دارالشروق، بیروت، و دار الثقافة،

الدار البيضاء، ۱۹۸۳، ۲۷۳ ص.

(تجدید چاپ یکی از کتاب‌های محمد قطب که در آن ابعاد اجتماعی اسلام تشریح شده است).

● تکفیر المسلمین الواقع و البديل،

منیر، الرگراگی،

الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۷۲ ص

(مواعظ و نصایحی است به برخی مسلمانان که بر حسب ظن و گمان خود دیگران را تکفیر و تفسیق نموده و موجب رواج کینه و نفرت در بین مسلمانان می‌گردند. مؤلف با استفاده از آیات و سنت و سیرت نبوی «ص» و استناد به نحوه سلوک دانشمندان بزرگ اسلامی، آنان را از چنین «معصیت کبیره» ای نهی نموده و خواستار رفق و مدارا در دعوت به توحید و عمل به احکام شده است).

● اقامة الحجة على عدم احاطة احد من

الاثمة الاربعة بالسنة،

عبدالحی بن محمد، ابن الصديق،

۱۹۸۸، ۶۰ ص.

(بحثی است در معرفی علمی ائمه مذاهب اربعه و استدلال بر اینکه هیچ یک از امامان اربعه بر سنت شریف نبوی «ص» احاطه و اشراف نداشته‌اند).

● محاضرات في المدخل لدراسة

الشريعة الاسلامية،

محمد، ابن معجوز،

الدار البيضاء، ۱۹۸۸، ۲۳۹ ص.

(مجموعه خطابه‌هایی است که مسائل و

موضوعاتی که به عنوان مدخل و مقدمه در پژوهش‌های حقوقی مطرح است را بحث و بررسی کرده است).

● فیصل التفرقة بين الاسلام و الزندقة،

مصطفى حکه،

الدار البيضاء، دار النشر المغربية، ۱۹۸۳،

۱۸۰ ص.

(پژوهشی است در متن یکی از آثار غزالی با عنایت به دانش زبان‌شناسی تطبیقی جدید).

● القدس الشريف،

شوقی، شعت،

الرباط، ایسکو، ۱۹۸۸، ۲۴۰ ص.

(بررسی ابعاد تاریخی، مذهبی، فرهنگی و

اجتماعی قدس شریف همراه با تصاویر زیبایی از بناهای تاریخی این شهر).

● من المنظور الاسلامی،

محمد، الکتانی،

الدار البيضاء، دار الثقافة، ۱۹۸۹، ۳۸۷ ص.

(مؤلف این اثر بر آن بوده است تا با تبیین

ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی اسلام و سپس مقایسه منظومه فکری اسلام با افکار مادی و الحادی، فضیلت و برتری اسلام را بر دیگر مکاتب فکری معاصر به اثبات برساند).

● تجدید الفكر الاسلامی،

مجموعة من المؤلفین،

الدار البيضاء، مؤسسة الملك عبدالعزیز،

۱۹۸۸، ۱۴۱ ص.

(مجموعه خطابه‌هایی است که کاستی‌ها و

بایستگی‌های اندیشه اسلامی در جهان معاصر را بررسی شده است).

● العمل الديني،

عبدالرحمن، طه،

الرباط، ۱۹۸۸، ۲۴۳ ص.

(بحثی است در تبیین و توضیح رابطه عقل

و دین و برشمردن علل ضعف و پزردگی عقل در اندیشه اسلامی)

● فهم الاسلام،

ابوالعلاء، مودودی،

ترجمه: خورشید احمد.

الدار البيضاء، ۱۹۸۹، ۱۷۱ ص

(اثری است از نویسنده مشهور ابوالعلاء

مودودی در چگونگی فهم صحیح اسلام).

● الاقتصاد الاسلامی

علال، الخیاری،

الدار البيضاء، شركة النشر، ۱۹۸۸، ۱۹۰ ص.

(اثری است در تعریف و توصیف اقتصاد اسلامی به ویژه مسائل مربوط به بانکداری و سرمایه‌گذاری در اقتصاد اسلامی).

● ميزة السياسة الاقتصادية في الاسلام و

اهمية الاقتصاد الاسلامی،

محمد شوقی، الفنجری،

الرباط، ایسیکو، ۱۹۸۸، ۱۰۰ ص.

(اثری در تعریف و توصیف ابعاد و سیاست

اقتصادی در اسلام).

● تحولات في العقيدة الاسلامية و الهوية

خلال العهد الوسيطی بالمغرب،

محمد، القلی،

الرباط، عکاظ، ۱۹۸۹، ۷۸ ص.

(اثری است در تاریخ تطور اندیشه دینی در

مغرب میانه)

● الاسلام و القومية العلمانية،

عبدالسلام، یاسین،

الدار البيضاء، مطبعة فضالة، ۱۹۸۹، ۱۷۵

ص.

(بررسی و تحلیل انتقادی اندیشه ملی‌گرایی

در جهان عرب و تشریح سستی و کاستی نظری

و عملی این اندیشه‌آوردانی و خسارتی که تاکنون

از سوی آن متوجه جوامع اسلامی گردیده‌است و

همچنین تبیین دیدگاه اسلامی در باب

گرایش‌های قومی و ملی)

● کتاب الاموال،

ابوجعفر احمد بن نصر، الداودی،

تحقیق: محمد سالم شحادة،

الرباط، مركز احیاء التراث المغربي، ۱۹۸۸،

۲۲۰ ص.

(تصحیح و نشر اثری است از قرن چهارم که

به بحث درباره احکام و مسائل مالی اقتصادی در

اسلام اختصاص دارد).

● المدخل لدراسة الشريعة الاسلامية،

عبداللطیف، هداية الله،

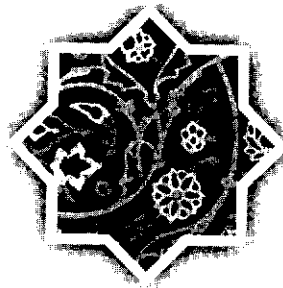
الدار البيضاء، ۱۹۸۹، ۲۳۹ ص.

(کتابی است در شرح اصول و مبانی حقوقی

شریعت اسلام و مصادر، مبانی و اصول اجتهاد و

مجله پژوهش‌های دینی و فقهی

- تطور تاریخی تقنین در اسلام).
 ● التیار الاسلامی فی مجال الابداع الفنی، عبدالله المعادی، مراکش، مطبعة الوطنية، ۱۹۸۹، ۱۰۲ ص.
 (بختی است در چگونگی و میزان تأثیر فرهنگ دینی در ابتکار و ابداع ادبی)
 ● فی التكون الادبیولوجی فی الاسلام، حمیش، سالم، الرباط، ۱۹۹۰، ۲۳۰ ص.
 (پژوهشی است در چگونگی تحقق تاریخی اسلام، به عبارت دیگر اسلام تاریخی از منظر علوم اجتماعی بحث و تحلیل شده است).
 ● ابو الفتح الیعمری حیاته و آثاره و تحقیق اجویته، محمد، الراوندی، المحمدية، ۱۹۹۰، ۳۱۸ ص.
 (تصحیح و نشر اثری است که به خامه یکی از عالمان مغربی که پرسش و پاسخ‌های مجالس علمی وی گزارش شده است).
 ● فی سبیل وحدة اسلامیة، ابوبکر، القادری، الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۱۹۹ ص.
 (مجموعه‌ای است از مباحث و خطابه‌هایی که مؤلف در گردهمایی‌های سازمان‌های اسلامی در کشورهای مختلف ایراد نموده است).
 ● الاسلام فی مجده الاول من القرن الثاني الی القرن الخامس، موریس، لومبار، ترجمه و تعلیق: اسماعیل العربی. (اثری است که توسط یکی از مستشرقین تألیف شده و ابعاد و دستاوردهای فرهنگی و تمدنی اسلام را در پنج سده نخست بحث و بررسی کرده است).
 ● الواضح المنهاج فی نظم مال للتاج للعارف الیهمام تاج الدین ابن عطاء الله، عبدالکریم، بنیس، تحقیق: محمد فهی بن عبدالله الشنطی، الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۱۰۴ ص.
 (شرحی است به نظم بر «الحکم العطائیه» اثر تاج الدین ابن عطاء فقیه، متکلم و قطب طریقه شاذلیه، قریب به سی شرح به نظم و نثر بر «حکم» وی نوشته‌اند که یکی از شروح منظوم شرح عبدالکریم بنیس (باشد).
 ● الاسلام و الثقافة الطبیة او الطب و البیولوجیا و علاقتهما بالاسلام، امل العلمی، الدارالبیضاء، دارالطباعة الحدیثة، ۱۹۸۳، ۳۰۸ ص.
 (اثری است در اخلاق و حقوق پزشکی از دیدگاه اسلام که ضمن استناد به آیات و روایات آراء طبیبان مسلمان را نیز بررسی کرده است).
 ● دستور التسامح فی الاسلام، محمد الملکی، الناصری، الدارالبیضاء، ۱۹۹۰، ۵۸ ص.
 (خطابه‌ای است بسط یافته در تشریح تسامح و بردباری در اسلام)
 ● حرية الفكر، عبدالکبیر، العلوی المدغری، المحمدية، ۱۹۹۱، ۵۱ ص.
 (خطابه‌ای است در بیان چگونگی آزادی اندیشه در اسلام).
 ● الجامعة الصیغیة للصحوۃ الاسلامیة «ثلاثة اجزاء»، مجموعة من المؤلفین، المحمدية، ۱۹۹۱، ۶۰۰ ص.
 (مجموعه خطابه‌ها و مقالاتی است که در گردهمایی سالانه وزارت اوقاف ارائه شده است).
 ● علم الفرائض، عبدالرحمن بلعکید، الدارالبیضاء، ۱۹۹۱، ۳۴۲ ص.
 (توضیح و تشریح مفصل تقسیمات و صور مختلف در میراث).
 ● تاریخ مختصر للفکر الاقتصادي فی الاسلام، عمر، اقلعی، الدارالبیضاء، ۱۹۹۱، ۱۵۰ ص.
 (درنگی است در بررسی آراء و اندیشه‌های اقتصادی اسلام از خلال کتاب و سنت و نظرات و اقوال فقهاء مذاهب اسلامی).
 ● الخطاب الاشعری مساهمة فی دراسة العقل العربی الاسلامی، سعید، بنسعيد العلوی، الرباط، ۱۹۹۲، ۳۳۴ ص.
 (تحقیقی است در روش و چگونگی اندیشه ورزی ابوالحسن اشعری و تحلیل مکانت عقل از منظر وی)
 ● الاعلام المحتم علی الخاصة تبیینه و ابرازه و علی العامة تحببذة و احرازه، محمد بن عبدالصمد، التخلیسی، تطوان، ۱۹۹۱، ۸۶ ص.
 (منظومه‌ای در بیان توحید و اعتقادات اسلامی)
 ● من اجل بنک اسلامی، عبدالرحمن، الحلو، الدارالبیضاء، ۱۹۹۱، ۲۶۰ ص.
 (پژوهشی است در بانک و بانکداری اسلامی)
 ● نظریة المقاصد عند الامام الشاطبی، احمد، الیسونی، الرباط، ۱۹۹۱، ۳۸۳ ص.
 (پژوهشی است در آراء امام شاطبی در خصوص مقاصد شریعت، این اثر به فارسی نیز ترجمه و منتشر شده است)
 ● الاحباس الاسلامیة، محمد الملکی، الناصری، المحمدية، ۱۹۹۲، ۲۲۶ ص.
 (گزارش مفصلی است که به ابعاد مختلف مسئله اوقاف «احباس» در مغرب پرداخته و مؤلف ضمن ذکر تاریخچه مختصر وقف در مغرب اقصی، وضعیت اوقاف در دوران تحت الحمایگی و پس از استقلال را مورد توجه قرار داده است).
 ● البرنامج الموحد المقترح لتدریس تاریخ العالم الاسلامی و جغرافیته، ایسیسکو، الرباط، ۱۹۹۱، ۲۰۴ ص.
 (متن درس تاریخ و جغرافیای کشورهای اسلامی که توسط ایسیسکو به اعضاء پیشنهاد شده است).
 ● الجاحظ و مذهبه الاعتزالی، محمد حدو، الشیگر، الرباط، ۱۹۹۲، ۲۰۵ ص.
 (تحلیلی است بر احوال، افکار و آراء حاظ به ویژه اندیشه‌های اعتزالی وی).
 ● رسالة القضاء، احمد، کنون،

المحمدية، ۱۹۲، ۵۰۷ ص.

(در این اثر قضاوت در عصر پیامبر «ص» و خلفاء راشدین به تفصیل بحث و بررسی شده است).

● الدولة الموحدية (اثر العقيدة في الادب)،

حسن جلاب،

الدار البيضاء، مؤسسة بنشرة للطباعة و النشر، ۱۹۸۳، منشورات الجامعة (السلسلة الادبية)، ۱۳۵ ص.

(بחי در مبانی کلامی و فقهی موحدين مغرب اقصی و چگونگی و میزان تأثیر افکار و عقاید آنان در تأسیس سلسله موحديان و غلبه مذهب مالک بر آن دیار و همچنین تأثیرات این افکار بر ادب آن عصر).

● الدليل التربوي نصوص و تطبيقات، دراسات في الكفر التربوي الاسلامي،

مجموعة من الباحثين،

الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۳۰۴ ص.

(این اثر شامل گزیده‌هایی از آثار دانشمندان اسلامی است که در حوزه تعلیم و تربیت آثاری پدید آورده‌اند و سپس شرحی است بر احوال و آثار دانشوران متخصص تعلیم و تربیت اسلامی در غرب اسلامی).

● تحفة الانجاب في تسهيل علم الفرائض، عبدالسلام، المسيح،

المحمدية، ۱۹۹۳، ۱۰۱ ص.

(بחי است در چگونگی تقسیمات ارث و صور مختلفی که ممکن است در تقسیم میراث اتفاق بیفتد به همراه جداول و نمودارهای توضیحی).

● علم الفرائض «الموارث، الوصية، تصفية التركة»،

عبدالرحمن، بلعگید،

الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۳۵۷ ص.

(شرح روشی است جدید در چگونگی تقسیمات ارث و مسائل مربوط به ترکه و اشاره‌ای نیز به مسائل و احکام وصیت. مؤلف با استفاده از علم ریاضیات کوشیده است نحوه تقسیم ترکه را به‌زبانی ساده و روان توضیح دهد).

● القدس الشريف،

شوقی، شات،

الرباط، ایسیسکو، ۱۹۹۳، ۱۷۹ ص.

(درنگی در تاریخ معماری و هنرهای اسلامی در مغرب اقصی در عصر مرابطين و مباحثی نظری در نحوه تأثیر پذیری هنر و معماری این دیار از آموزه‌های اسلامی).

● الطبيعة و التماثل مسائل عن الاسلام و المعرفة،

احمد، العلوی،

الرباط، الشركة المغربية للنشر، ۱۹۸۸، ۲۸۳ ص.

(مباحثی در هنر اسلامی، مجسمه‌سازی و سیر تطور و احکام آن در جوامع مسلمان).

● الاسلام و المسرح،

محمد، عزیزة،

الدار البيضاء، عيون المقالات، ۱۹۸۸، ۱۶۷ ص.

(بחי در بررسی دیدگاه‌های اسلامی در خصوص هنرهای نمایشی)

● تاريخ العمارة الاسلامية و الفنون التطبيقية بالمغرب الاقصى «دولة المرابطين»، عثمان عثمان، اسماعيل،

الرباط، ۱۹۹۳، ۲۵۶ ص.

(درنگی در تاریخ معماری و هنرهای اسلامی در مغرب اقصی در عصر مرابطين و مباحثی نظری در نحوه تأثیر پذیری هنر و معماری این دیار از آموزه‌های اسلامی).

● ايقاد الشموع للذة المسموع بنعمات الطبوع،

محمد، البوعصامي،

تحقيق: عبدالعزيز بن عبدالجليل،

(تصحیح و نشر مخطوطی است در علم موسیقی، الحان، ادوات و ابزارهای آن در اندلس)

● كيف تفكر في الفكر الاسلامي،

اوليغ، كرابار،

المحمدية، ۱۹۹۶، ۱۲۲ ص.

(مجموعه گفتارهایی است که در انجمن جهان عرب در پاریس ارائه شده است و عمدتاً به موضوع تاریخ، معماری، فنون و هنرهای اسلامی اختصاص دارد).

(درنگی است در تاریخ، ویژگی‌ها و وضعیت این شهر مقدس در دوران معاصر).

● الوسيط في الاقتصاد السياسي الاسلامي،

احمد، لسان الحق،

الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۴۹۳ ص.

(پژوهشی است در مبانی و اصول نظری اقتصاد اسلامی از سویی و درنگی در چگونگی تحقق مصادیق عملی و همچنین بحثی در حوزه اقتصاد سیاسی از منظر اسلام و دیگر مکاتب اقتصادی و سیاسی).

● الدين والثورة «لاهوت التحرير في العالم الثالث»،

الدار البيضاء، ۱۹۹۳، ۱۵۵ ص.

(درنگی است در الهیات آزادی بخش «اسلامی و مسیحی» در جهان سوم و تبیین چشم انداز آینده گروه‌هایی که به چنین اندیشه‌هایی باور دارند).

هنر اسلامی

● تاريخ العمارة الاسلامية و الفنون التطبيقية بالمغرب الاقصى «دولة المرينية و بني وطاس»،

عثمان عثمان، اسماعيل،

الرباط، ۱۹۹۳، ۵۲۷ ص.

(درنگی در تاریخ معماری و هنرهای اسلامی در مغرب اقصی در عصر مرینی و عصر بنی وطاس و مباحثی نظری در چگونگی تأثیر آموزه‌های اسلامی بر هنر و معماری اسلامی این دیار).

● تاريخ العمارة الاسلامية و الفنون التطبيقية بالمغرب الاقصى «دولة المرابطين»،

عثمان عثمان، اسماعيل،

الرباط، ۱۹۹۳، ۲۵۶ ص.

مجله ویژه مغرب